ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім · Сад · Город

Передплатний індекс 74142

№5 (269) Травень 2011

Тонна суниці з сотки

Млаcкавець овочевий

Композиції із сухоцвітів

Без захисту картоплі від колорадського жука неможливо отримати добрі та якісні врожаї. Це усім зрозуміло. Але при виборі препарату ми повинні перш за все оцінювати його біологічну ефективність та безпечність для людини і довкілля. Компанія «Байєр», яка є виробником оригінальних препаратів та одним із лідерів агрохімічного виробництва, вкладає значні кошти в розробку та дослідження нових технологій і нових препаратів. Перед тим як засіб захисту доходить до ринку, він ретельно вивчається впродовж десяти та більше років.

Престиж®

оригінальний засіб захисту картоплі від колорадського жука

Прикладом цього є препарат **Престиж®**, який є не тільки препаратом №1 за своєю ефективністю, але і безпечним для людини та довкілля при правильному його використанні, що підтверджується чисельними дослідами Інституту екогігієни і токсикології ім. Л.І. Медведя.

Селяни та фермери, які займаються вирощуванням картоплі та овочів, переконалися, що кращого захисту від колорадського жука не існує.

Престиж® — це унікальний засіб. Він поєднує в собі надзвичайно ефективний захист картоплі, овочів і саду від шкідників та хвороб одночасно з «антистресовим» ефектом стимуляції рослин.

Для тих, хто ще не знає,— це препарат для обробки бульб картоплі перед садінням та для замочування кореневої системи овочевих і плодових культур. Він запобігає розповсюдженню таких шкідників як **колорадський жук, дротяники, несправжні дротяники, личинки хрущів, цикадки, попелиці, трипси, молі, блішки** та інші. При цьому, контроль над шкідниками здійснюється з самого початку вегетації і, як мінімум, до кінця цвітіння картоплі, а овочів та саду — щонайменше впродовж 30 днів від часу висаджування в грунт. Фунгіцидна дія препарату направлена на захист від ризоктоніозу сходів і врожаю при доброму додатковому ефекті проти різних видів парші та мокрих гнилей картоплі.

Престиж® має спеціальний прилипач – унікальну розробку компанії «Байєр»,— який дозволяє рівномірно розподілити препарат по обробленій поверхні рослини та максимально використовувати можливості діючих речовин.

ЗАХИСТ КАРТОПЛІ

Для виготовлення робочого розчину необхідно 60 мл препарату розчинити в 0,6 – 1,2 л води. Цього робочого розчину достатньо для протруєння 60 кг посадкового матеріалу картоплі.

Робочий розчин слід рівномірно розбризкати (за допомогою обприскувача або іншого приладу) на бульби картоплі перед садінням і ретельно їх перемішати. Протруєний посадковий матеріал повинен висаджуватися, по можливості, в короткий термін після протруєння, особливо це стосується сортів картоплі які мають глибоко розташовані вічка.

Після обробки бульб картоплі інсектицид здатен пересуватися в рослині лише знизу вверх. В зворотньому ж напрямку – вниз по рослині і в молоді бульби – речовина потрапити не може! Саме тому **Престиж®** можна використовувати навіть для захисту ранньої картоплі.

Щодо фунгіциду, то він є речовиною контактною, тобто по рослині не пересувається, залишаючись на бульбі і в ґрунті навколо неї. Через 40 днів він розкладається.

ЗАХИСТ ОВОЧІВ

Престиж® зареєстрований в Україні для обробки розсади томатів, баклажанів, перцю, капусти проти **колорадського жука, вовчка (капустянки), дротяників, попелиць, трипсів та капустяної молі.**

Обробляти розсаду слід перед висаджуванням у відкритий ґрунт методом занурення кореневої системи рослин у робочий розчин препарату і замочуванні в ньому протягом 6-8 годин. Розчин готується з розрахунку 100 мл препарату на 10 л води.

За умов рекомендованого замочування рослини залишаються захищеними щонайменше 30 діб.

Престиж® захищає також від кореневої гнилі та чорної ніжки, які викликаються грибом ризоктонією.

В деяких країнах **Престиж®** використовують для протруєння насіння овочевих культур для захисту :

- капусти від хрестоцвітних блішок, капустяної мухи, стеблового прихованохоботника, хвороби - чорна ніжка, фомоз та ін.;
- моркви від морквяної листоблішки, морквяної муха, хвороби чорна гниль;
- цибулі від цибулевої мухи, трипсів та інших шкідників, а також від комплексу хвороб, починаючи з фази сходів до початку формування цибулин.

Насіння овочевих культур протруюють з розрахунку 100 мл препарату на 1 кг насіння.

ЗАХИСТ САДУ

Безпосередньо перед садінням саджанців готують спеціальну «бовтанку», яка складається з глини, перегною та води у співвідношенні відповідно 0,5кг:0,6кг:0,8л. 15мл препарату **Престиж®** розчиняють у 0,8л води. Цей розчин додається до «бовтанки» та ретельно перемішується. «Бовтанка» з доданим розчином **Престижу** повинна мати консистенцію сметани. Вона не повинна бути рідкою, проте в той же час і не сильно густою. Проводять повне занурення кореневої системи саджанців в суміш безпосередньо перед садінням. Цієї суміші достатньо для обробки 25-30 саджанців. При використанні в такий спосіб **Престижу** саджанці, по-перше, краще приживлюються, а, по друге,– майже до початку літа надійно захищені від шкідників саду, таких як **попелиці, трипси, щитівки** та інші

На сезон 2011 року компанія «Байєр» під торговою маркою «Байєр Гарден» пропонує своїм споживачам препарат **Престиж®** в упаковках ємкістю 15 мл, 60 мл, 150 мл та 500 мл.

НІМЕЦЬКЕ ВИРОБНИЦТВО | ЄВРОПЕЙСЬКА БЕЗПЕКА

Будьте пильними! Сьогодні шахраї Вам можуть запропонувати дуже дешевий, з якісно підробленою упаковкою продукт під назвою **Престиж®**, який дуже важко відрізнити від оригінального препарату.

Оригінальний **Престиж®** Ви можете придбати в найближчому до Вас торговельно-консультаційному центрі «Зелений Світ», що є запорукою 100% гарантії та якості, або в перевіреному стаціонарному магазині. Але, на жаль, з'явилися і магазини «Зелений Світ», які мають лише подібну назву.

Адресу найближчого до Вас легального ТКЦ «Зелений Світ», який співпрацює з компанією «Байєр», можна знайти за телефоном гарячої лінії або на сайті **ТКЦ «Зелений Світ»**

Довідки цілодобово за телефоном гарячої лінії
0 800 500 188
(по Україні дзвінки зі стаціонарних телефонів – безкоштовні)

www.zelenysvit.com

Ми допоможемо.

На правах реклами

Дім·сад·город

ISSN 1814–4357

№5 (269) 2011 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3690 від 30.01.2010 р.

Гарбузові принади, доступні кожному

Гарбуз – поживний і корисний для здоров'я овоч. З давніх здавен пропонують вживати в їжу його та продукти переробки при виснаженні організму, для дитячого та дієтичного харчування, при захворюванні печінки та нирок, серцево-судинної системи, статевих розладах та жовчнокам'яній хворобі.

Страви з гарбуза очищають організм від токсинів. Особливо корисні вони тим, у кого високий кров'яний тиск, шлункові захворювання, хронічне запалення шлунково-кишкового тракту. Гарбуз багатий на клітковину, має великий вміст вітамінів, виводить з організму радіонукліди, шлаки, солі.

Вже не один рік займаємося вирощуванням та розмноженням нових і раніше виведених сортів гарбузів різного напрямку призначення щодо використання. За свою практику дійшли висновку, що ні одна городина не потребує під час вирощування такого великого ізоляційного проміжку, як гарбуз. Найменший розрив між сортами має становити хоча б 500 м. Враховуючи те, що бджола може переносити нектар на відстань 3–3,5 км, а на місці вона перелітає з квітки на квітку, запилюючи їх, тому і 500 м не дають 100%-ної гарантії "чистоти" сорту.

Хочу трохи розповісти про вирощування гарбузів-велетнів із власноєї практики. У своїй колекції маємо таких велетнів універсального призначення, як ***Атлант, Біг-Макс, Голіаф і Титан*** та столового: ***Амазонка, Арабатська, Гілея, Десертна, Лель, Українська багатоплідна, Руж де'Темз, Херсонська*** та голонасінні – ***Ольга*** і ***Зебра*** (про них йтиметься окремо). Маса цих велетнів – від 40 до 200 кг, столових 3–15 кг. Щороку висіваємо не менше трьох–чотирьох сортів. На кожній ділянці окремий сорт (вони розміщені за селом і в різних кінцях, що виключає перезапилення).

Якщо у Вас відведена невелика площа під гарбузи, та ще й придбали мало насіння, пропоную спочатку замочити його у теплій (до +40°С) воді на 8–10 год. Краще це зробити на ніч. А вранці злити всю воду й розкласти насіння на одну половину вологої серветки, а другою половиною накрити. Потім серветку з насінням покласти в целофановий пакет (щоб не випаровувалася волога) і залишити вдень при кімнатній температурі на столі, а на ніч влаштувати пакет з насінням у холодильник до ранку (на

поличку у дверцятах). І так продовжувати 2–3 доби, періодично спостерігаючи за процесом, поки проклюнеться більша частина насіння. Таке пророщування прискорює появу сходів від 4 до 7 діб (та ще й загартовує).

Враховуючи всі ці обробки, ми не поспішаємо висівати насіння гарбузів у відкритому ґрунті до 12–15 травня (щоб сходи не потрапили під останні заморозки весни – 22 травня). Пророщене насіння висіваємо у вологу землю. Якщо до сівби не було дощів, краще у викопану вздовж ряду лунку, глибиною 10–12 см, налити 2–3 л води. На фото видно, що першими проросли корінці. Обережно беремо насіння, після того, як всотається вода, встромляємо у мокру землю по 1–2 насінини на відстані 10–12 см і загортаємо вологою землею до глибини 6–8 см. На випадок заморозку залишаємо лунку незагорнутою на 4–5 см. Потім, під час першого прополювання, загортаємо лунки, щоб не втрачалася волога.

Дуже важливо ***правильно вибрати місце та схему висіву***. Гарбуз любить відкрите місце, де багато сонця і гуляє вітерець. Не можна сіяти його в затінку або під деревами (щоб зекономити площу чи сховатися від "сусідів", аби не вкрали). Для необхідної хорошої вентиляції під час запилення розміщуємо ряди з проміжком 2 м, а між лунками залишаємо 1,5 м. За такої схеми сівби лунки розміщуємо вздовж ряду і по дві насінини. Якщо насіння пророщене, то між лунками залишаємо 1–1,5 м і кладемо по одній насінині. В цьому випадку рослини не проріджуємо під час прополювання. Відстань між рослинами залежить від сорту гарбузів (кущового типу – 1 м, а розлогі – 1,5 м).

Якщо площа під гарбузами велика й дотримана необхідна ширина міжрядь, застосовуємо механізоване прополювання. В рядах – ручне, щоб обполоти рослини. Кількість цих заходів залежить від ступеня забур'яненості, але не менше двох разів.

Головне – ***своєчасно відрегулювати кількість плодів***. Це дуже важливий елемент агротехніки, що сприяє утворенню великих плодів теплолюбних культур та своєчасному їх достиганню. Зелені операції (пасинкування й прищипування) проводимо тоді, коли на рослині зав'язалося 5–7 плодів, щоб можна було залишити кращі й сильніші. На одній рослині залишаємо 4–5 плодів (за бажанням, більше-менше). Після того, як визначилися окомірно з кількістю плодів, прищипуємо верхівку головного пагона (слід враховувати, що від нього йдуть бічні, а на них є плоди, які можна залишити). Потім пасинкуємо (обриваємо) всі бічні гілки, розташовані в пазухах листя після плодів на головному пагоні, залишаючи невеликий (1,5–2 см) пеньок, який затримує розвиток інших бруньок. Пізніше, в разі появи, їх необхідно видаляти. Мета цього заходу – збільшення розмірів плодів та прискорення їхнього дозрівання до часу збирання врожаю. Не треба жалкувати, що знищите багато дрібних плодів. Все одно, вони не встигнуть дозріти до першого заморозку.

Під час росту гарбузів стежимо за розвитком рослин та плодів. Набираючи масу, плоди іноді вгрузають у землю, що може спричинити їхню деформацію та передчасне гниття. Аби запобігти цьому, можна плоди обережно перекантувати на інший бік, а якщо ділянка невелика, підкласти під них солому, суху траву або дошку.

Вирощені гарбузи збираємо й обережно переносимо брезентовими носилками (щоб не пошкодити кору) на транспортний засіб. На дно засобу треба обов'язково настелити товстий шар соломи. Плодоніжку залишаємо довжиною 6–8 см. Зберігаємо врожай у темному місці, донизу плодоніжкою, в один ряд заввишки. Якщо зберігати гарбузи на сонці, то насіння всередині проростає, м'якуш стає гірким, неїстівним. Зберігаються м'якокорі гарбузи 2–3 місяці, а твердокорі до 1 року (за плюсової температури). (На фото: мої помічниці допомагають вибирати насіння з гарбузів-велетнів).

Вибране зі стиглих гарбузів насіння промиваємо й одразу сушимо на вітрі. Вологе насіння в дощову погоду сушимо на протягах під навісом або в приміщенні за допомогою вентилятора не менше трьох–чотирьох діб. Без активної вентиляції воно чорніє й псується. Розлускуючись, насіння має тріщати.

Гарбузи не вибагливі і ростуть в усіх регіонах України. Почуваються краще на багатих органікою землях. У крайньому разі, можна додати перегній безпосередньо в лунку і ретельно перемішати із землею. Головне – дотримуватися вищезгаданих вимог агротехніки.

В.І. Чебаненко,
с. Бреусівка, Полтавська обл.

Малопоширена овочева рослина, про яку піде мова, овочівникам України більш відома під назвою "салат польовий". Офіційна її назва – "мласкавець колосковий"; синонім – "мласкавець овочевий"; російська назва "валерианелла колосковая", або "в.овощная", латинська – Valerianella locusta (L.) Laterrade, синонім – Valerianella olitoria (L.) Poll. Рослина відноситься до родини Валеріанових (Valerianaceae).

Мласкавець овочевий – один з 15 видів роду Valerianella Mill., поширених на території України, і єдиний, використовуваний у їжу (інші види – переважно бур'янисті рослини). У природних умовах виростає на полях і засмічених місцях, його вважають бур'янистою рослиною. Поширений у Західному Поліссі, Правобережному, Лівобережному та Донецькому Лісостепу, в Степу (за винятком крайнього півдня), у Криму.

Батьківщина рослини – Середземномор'я, у дикому виді салат польовий росте у Європі, Азії, Африці й Північній Америці. У культурі найбільш популярний в Італії, Франції, Голландії й інших країнах, звідки в цей час зелень імпортується у супермаркети України.

Не можна сказати, що ця рослина раніше не була відома городникам України. Періодично інформація про неї спливає у спеціалізованих виданнях, дуже рідко, але можна придбати насіння (переважно іноземної селекції). Для популяризації рослини нині необхідно акцентувати увагу на перевагах польового салату, його корисних

Млаcкавець овочевий

властивостях, а насінництво перевести на промислову основу. Дефіцит насіння спричиняє його дорожнечу.

Рослина невелика, компактна, висотою 15–40 см, має багаторазово вилчасто-гіллясте, внизу й по ребрах опушене, тендітне стебло із численними невеликими м'ясистими лопатчастими розеточними й довгасто-ланцетними стебловими листками (іноді зубчастими біля основи).

Квітки дрібні, зібрані в густій головчастій напівпарасольці, блідо-бузкові (блакитні). Відгин чашечки невиражено зубчастий. Плоди округлі, яйцеподібні, трикамерні горішки, з однією насіниною, голі або коротко опушені, довжиною 1,5–2,5 мм, з боків стислі, з дуже тонкими двома ребрами й неглибокими двома борозенками; безплідні гнізда менші від плодоносних. Стінки безплідних гнізд тонкі, плодоносних – губчасто потовщені. Маса 1000 насінин – 0,8–1,5 г.

Для точного визначення видів роду Мласкавець, наприклад, під час заготівлі насіння мласкавця колоскового в природних умовах для подальшого культивування як овочевої рослини, необхідно добре знати їхні зрілі плоди, тому що основне розходження між видами роду саме в будові, формі й величині плодів і чашечки, що залишається при плоді. Плоди для визначення треба брати з кінцевих напівпарасольок, а не з розвилок стебла, де вони звичайно більші, а нерідко й трохи іншої форми.

Дикорослі рослини цвітуть у квітні – червні. Рослина морозостійка, витримує зниження температури до мінус 15°С. Рослини з'являються відразу після танення снігу, і навіть у зимові "вікна".

Польовий салат невибагливий до умов вирощування, за цим показником він посідає перше місце з-поміж культурних рослин. Не витримує перезволоження. Шкідниками й хворобами не ушкоджується. Рослина придатна для озимої культури: за весняного висіву поводиться як однорічник, а за осіннього – як дворічник. Краще росте у прохолодну погоду.

Продуктивним органом польового салату є розетка листків, а пізніше – молоді стебла, що утворюються через 50–80 днів після появи масових сходів. Зелень вживають у свіжому вигляді в салатах, закусках, а також як гарнір до м'ясних і рибних страв.

Свіжі листки польового салату містять до 93,4 % води, 6,7 % сухої речовини, у тому числі білки (2,1 %), жири (0,4 %), безазотисті речовини (2,8 %); вітаміни: каротин – до 6 мг%, вітаміни С (15 мг%), B_1, B_2, B_6 (до 1 мг%), Е (0,4–0,8 мг%), РР, невелику кількість клітковини (0,6 %), золи (0,8 %), до складу якої входять мінеральні солі калію, фосфору, магнію, кальцію, натрію. Зелень польового салату корисна при захворюваннях печінки й нирок.

Польовий салат добре росте на різних типах ґрунтів, крім надмірно зволожених і затінених ділянок. За ранньовесняного строку сівби її проводять у першій–другій декадах квітня (з першою нагодою виходу в поле). Норма висіву 3–5 г/м² (4–6 кг/га). Урожай збирають у червні–липні.

Для одержання зелені в ранньовесняний період насіння висівають у серпні–вересні, щоб рослини встигли зміцніти до зими. Ширина міжрядь 45 см, норму висіву збільшують у 3–4 рази порівняно з сівбою у ранньовесняний строк. Глибина загортання насіння – 1,0–1,5 см.

Прискорити надходження зелені рано навесні й у зимові "вікна" можна шляхом встановлення укриттів з плівки в першому випадку й утеплених соломою ящиків – у другому. Зібрані з укриття в зимовий час рослини, як правило, мають вибілені листки, але вони не втрачають своїх поживних якостей.

Сходи польового салату з'являються через 8–12 днів після сівби. Догляд за рослинами полягає у підтриманні ґрунту в пухкому й чистому від бур'янів стані. В разі надмірного загущення проводять формування густоти: рослини в рядку залишають через 8–10 см на товарних посівах і 10–15 см – на насінницьких ділянках.

Збирання зелені проводять вибірково або повністю зрізують розетки біля кореневої шийки. Урожайність зелені не висока, всього 0,5–1,0 т/га, але компенсується ціною на продукцію, можливістю вживати в їжу корисну вітамінну зелень у несезонний період.

О.В. Позняк,
молодший науковий співробітник,
ДС "Маяк" ІОБ НААН України,
Чернігівська обл.
Фото автора.

ХВОРОБИ БАКЛАЖАНІВ

Грибні і бактеріальні хвороби

Чорна плямистість, або альтернаріоз

Хвороба поширена повсюди у відкритому і закритому ґрунті. Проявляється на листках, черешках, стеблах, квітках, плодах. Зовнішні ознаки хвороби різняться залежно від збудника. При ураженні рослин грибом *Alternaria solani Sor.* на листках, переважно по краях, утворюються бурі або коричневі округлі плями, які покриваються чорним оксамитовим нальотом – конідіальним спороношенням гриба. На черешках листків плями витягнуті, бурі, злегка вдавлені, пізніше перетворюються на некротичні виразки з чорним нальотом. Вони часто охоплюють більшу частину черешка, утворюючи перетяжки. У місцях ураження черешки ламаються, листкові пластинки в'януть і засихають.

На стеблах бурі, витягнуті плями, вони сягають у довжину на кілька сантиметрів. У вологу погоду уражена тканина покривається оксамитово-оливковим нальотом. Уражені квітки набувають бурого забарвлення у вигляді опіку, як правило, вони стерильні. Па плодах плями округлі, чорні, різко обмежені, злегка вдавлені, покриті чорним оксамитовим нальотом.

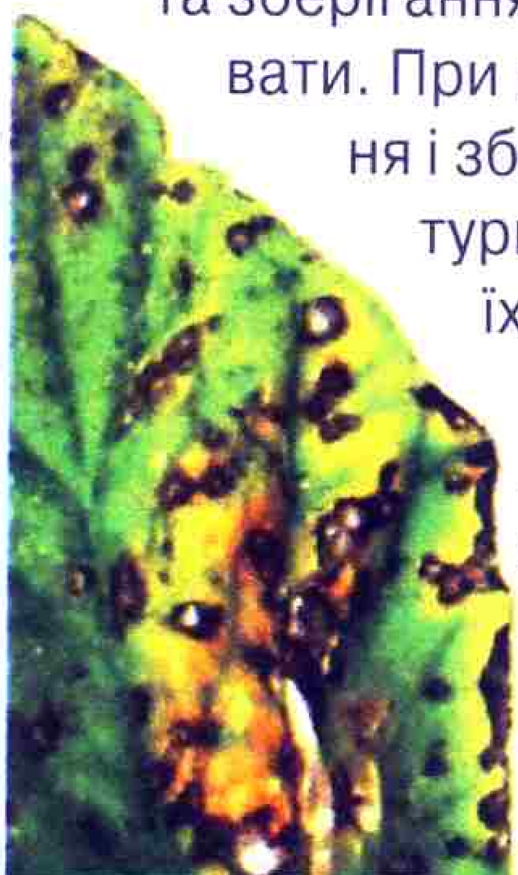
Зовнішні ознаки проявлення альтернаріозу.

При ураженні баклажана грибом *Sporodesmium mucosum* Sacc. *var. pluriseptatum* Karst. на листках утворюються плями різної величини і форми, часто обмежені з усіх боків жилками. На плодах плями різної форми і розмірів, злегка вдавлені, з оксамитовим чорним нальотом.

Збудники хвороби відрізняються один від одного формою конідій, їхньою будовою, забарвленням.

Зараження баклажана чорною плямистістю відбувається в полі від конідій патогенів. Сприяє розвитку хвороби підвищена вологість повітря, часті дощі, полив рослин способом дощування. Під час транспортування та зберігання плодів хвороба продовжує прогресувати. При недотриманні режиму транспортування і зберігання за різких перепадів температури, запотівання плодів може відбутися їхнє перезараження.

Джерелом інфекції є уражені рослинні рештки і заражене насіння, на яких гриби зберігаються конідіями і грибницею.

Діагностичні ознаки септоріозу на листках баклажана.

Біла плямистість, або септоріоз

Захворювання поширене переважно у відкритому ґрунті, але може проявлятися і в теплицях у вигляді окремих вогнищ. Інтенсивне ураження рослин білою плямистістю спостерігається в районах з достатнім зволоженням.

Хвороба проявляється спочатку на листках нижнього ярусу, а потім середнього і верхнього, спершу у вигляді дрібних, бурих, пізніше брудно-білих плям з темно-бурою облямівкою. Плями виявляються в період всієї вегетації, особливо на дорослих рослинах. На поверхні плям виявляються розкидані дрібні темні крапки – пікніди гриба. Плями часто зливаються, утворюючи значні ділянки некротичної відмерлої тканини з великою кількістю дрібних чорних крапок. Уражені листки скручуються, некротизуються і засихають.

На стеблах плями витягнуті, еліпсоподібні, спочатку темно-бурого кольору, пізніше уражена тканина стає світло-сірою, з великою кількістю чорних крапок – пікнід гриба.

Збудником хвороби є нижчий гриб – *Septoria lycopersici (Speg)* Sacc. Крім баклажана, гриб уражує томати, картоплю, чорний паслін і деякі інші культури.

Гриб поширюється в природі пікноспорами. Протягом вегетації рослин дає кілька генерацій пікнідіального спороношення.

Інтенсивний розвиток септоріозу спостерігається за температури 20–25°С і відносної вологості повітря 75–100%. Особливо сильно розвивається хвороба у хмарні дні, за високої вологості повітря, частих дощів з вітром. Інтенсивне відмирання листків відбувається при спільному ураженні збудниками септоріозу та альтернаріозу.

Джерелом інфекції є уражені рослинні рештки, в яких зберігаються пікніди з пікноспорами гриба.

Шкідливість хвороби виявляється у передчасному всиханні листків, що, в свою чергу, затримує розвиток рослин. Крім того, частину пластичних речовин уражена рослина витрачає на формування нових листків, а це в кінцевому підсумку позначається на її продуктивності. В окремі роки септоріоз може бути причиною зниження врожаю на 10–20%.

Церкоспороз

Хвороба проявляється переважно на листках з обох боків у вигляді слабо обмежених сірувато-бурих концентричних плям, 6–8 мм у діаметрі. У вологу погоду на ураженій тканині виявляються бурувато-оливкові, легкі шкірочки конідіального спороношення гриба. У роки сильного розвитку захворювання уражені листки жовтіють, в'януть і засихають.

Збудником хвороби є гриб *Cercospora melongenae*

Well. Гриб поширюється в природі за допомогою конідій. Протягом вегетації рослин формує кілька генерацій конідіального спороношення. Сприяє розвитку хвороби підвищена вологість повітря у період плодоношення рослин.

Джерелом інфекції є уражені рослинні рештки, в яких зберігається грибниця патогена.

Вертицильозне в'янення

Хвороба поширена повсюдно у відкритому і закритому ґрунті. На баклажані розрізняють 4 форми прояву хвороби: *карликова* – рослина відстає у рості, сильно гілкується, має вкорочене міжвузля; листки на окремих пагонах в'януть і засихають, плоди дрібні, неправильної форми, зав'язь часто осипається; *бура* – спочатку нижні листки рослини набувають сірувато-зеленого забарвлення за рахунок розвитку між жилками світло-бурих некрозних плям. Тканина листків між жилками буріє і засихає. У період бутонізації в'януть окремі ділянки листків і пагонів; уражена тканина буріє і засихає; захворювання по стеблу поширюється знизу вгору; *зелена* – рослина втрачає тургор і засихає, зберігаючи зелене забарвлення (швидкоплинна форма); *жовта* – уражена тканина рослин набуває хлоротичного або жовтого забарвлення; ріст і формування репродуктивних органів припиняються, згодом рослина засихає.

За умов прояву будь-якої форми хвороби на зрізі уражених стебел виявляється буре або чорне кільце уражених судин, заповнених тоненькою багатоклітинною грибницею патогенів.

Ознаки вертицильозного в'янення на листках.

Збудниками хвороби є ґрунтові гриби з роду *Verticillium: V. dahliae* Kleb і *V. albo-atrum* Reinke et Derth. Зараження рослин відбувається у ґрунті через кореневі волоски за наявності на них механічних пошкоджень. Розвиток патогенів відбувається виключно в судинній системі рослини. Грибниця інтенсивно розростається в судинах, гіфи тісно переплітаються, утворюючи щільні пробки (тромби), які перешкоджають вільному пересуванню води і розчинних у ній мінеральних речовин з коренів до листків та плодів і в зворотному відтоку пластичних органічних речовин з листя до коренів.

Шкідливість захворювання полягає в тому, що уражені рослини відстають у рості, погано розвиваються, різко знижують урожайність, часто відмирають.

Гриби зберігаються у ґрунті, в субстраті у формі мікросклероціїв протягом кількох років. Оптимальна температура для проростання склероціїв грибів 24–26°С, вологість повітря 60–70%. Гриби краще розвиваються в ґрунті з нейтральною або слаболужною реакцією (pH 7,0–7,5).

Біла гниль

Проявляється на всіх надземних органах рослин під час вирощування баклажана у відкритому і закритому ґрунті. Хвороба проявляється на стеблах, листках, плодах у вигляді загнивання й ослизнення окремих ділянок тканини. Уражена тканина за високої вологості покривається рясним білим ватоподібним нальотом, на якому згодом формуються чорні, плоскі, тверді склероції патогена.

Збудником хвороби є гриб-поліфаг – *Sclerotinia sclerotiorum* (Lib.) de Bary, який уражує понад 360 видів однодольних і дводольних культурних і дикорослих рослин. У циклі розвитку гриб формує грибницю у вигляді білого нальоту, склероції і сумчасте спороношення – відкриті плодові тіла-апотеції з сумками і сумкоспорами.

Джерелом інфекції є склероції гриба на рослинних рештках у ґрунті, склероції у вигляді домішок, які висіваються в грунт разом з насінням культури. У грунті склероції зберігають життєздатність до 7–10 років.

При проростанні склероціїв гриб утворює сумчасте спороношення у вигляді відкритих плодових тіл – апотеціїв, у яких формуються сумки з сумкоспорами. Рослини заражуються від сумкоспор або шматочків відокремленої грибниці, які поширюються за допомогою вітру, дощу, комах. У зв'язку з цим хвороба в полі часто набуває вогнищевого характеру.

Найбільш інтенсивний розвиток хвороби відбувається при зберіганні плодів баклажана. Інфіковані ще в полі плоди під час зберігання загнивають, інфекція контактним шляхом передається на сусідні здорові плоди, спричиняючи їхнє загнивання.

Шкідливість хвороби полягає в тому, що збудник хвороби руйнує оболонку клітин і призводить до мацерації тканин рослин. Уражені плоди повністю згнивають.

Сіра гниль

Хвороба поширена повсюдно у відкритому й закритому ґрунті. Зовнішні ознаки захворювання проявляються як на сходах, так і на дорослих рослинах у вигляді буруватих плям на кореневій шийці, на листках, стеблах, суцвіттях і плодах. Переважно уражуються стебла. На них у місцях прикріплення листкових черешків і пагонів з'являються бурі плями.

Пізніше вони розростаються по довжині стебла до 3–6 см і починають охоплювати стебло по периметру. Уражена тканина в центрі плям світлішає до солом'яного

кольору, утворюються значні розмиті кільцеподібні смуги.

У суху погоду плями мають вигляд бурих сухих виразок без нальоту. Уражені рослини на ранніх фазах розвитку гинуть, листки жовтіють і засихають. У вологу погоду плями покриваються сірим нальотом, який на дотик порошить. Пізніше в масі з'являються дрібні чорні склероції. Усередині ураженого стебла виявляється некроз тканини, при цьому відмирають судини і припиняється рух води й розчинних у ній мінеральних речовин. Рослина вище зони ураження в'яне і відмирає.

При ураженні зав'язі, як правило, плоди на рослинах не формуються. На плодоніжках дозріваючих плодів утворюється пухнастий сірувато-оливковий наліт. У суху сонячну погоду розвивається суха гниль з концентричними плямами. Інтенсивність ураження плодів збільшується в осінній період, коли підвищується вологість повітря. На плодах уражена тканина у місцях плям загниває, стає мокрою і немов би вареною. На її поверхні утворюється рясний сірий наліт конідіального спороношення патогена.

Сіра гниль.

Збудником хвороби є сумчастий гриб-поліфаг *Botryotiana fuckeliana* (de Bary) Whetzel (у конідіальної стадії його називають: *Botrytis cinerea* Pers). Гриб відноситься до факультативних паразитів, які проникають в рослину через механічні пошкодження, кутикулу, продихи. Гриб уражує понад 400 видів рослин з різних родин. У циклі свого розвитку він формує грибницю, склероції, конідіальне і сумчасте спороношення.

Конідії легко поширюються повітряними течіями (аерогенним шляхом) на значні відстані. За вегетацію гриб формує кілька генерацій конідіального спороношення. Інфекція може передаватися також контактним шляхом (при догляді за рослинами і збиранні плодів, контакті хворого й здорового плоду), особливо під час транспортування та зберігання.

Склероції гриба спочатку сірувато-білі, потім чорні, блискучі, з нерівною поверхнею, округлі, діаметром 2–3 мм, або видовженою формою до 6–10 мм, всередині білі. При проростанні склероції формують сумчасте спороношення або проростають гіфами, утворюючи нову грибницю. Сумкоспори гриба, потрапляючи на рослину, проростають і дають початок нової грибниці, на якій потім формується конідіальне спороношення.

Інтенсивне поширення інфекції та зараження плодів відбувається за умов поливу рослин шляхом дощування, за наявності на їхній поверхні механічних ушкоджень, на прив'ялих і фізіологічно ослаблених плодах.

Ураженню баклажана сірою гниллю та поширенню інфекції сприяють висока вологість повітря, часті дощі, випадання рясних рос у нічні години, коротка ротація культури в сівозміні, відсутність просторової ізоляції між сприйнятливими до хвороби культурами, загущені й засмічені насадження. Сприяє розвитку хвороби також самозігрівання плодів, що змінюється переохолодженням, різкі і часті коливання температурного режиму під час транспортування. За таких умов інтенсивність наступних перезаражень плодів баклажана сірою гниллю зростає у кілька разів.

Джерелом інфекції є склероції і грибниця патогена на уражених рештках у грунті, які зберігають життєздатність до 8 років і більше.

Фітофтороз

Це захворювання є найбільш поширеним і шкідливим. Воно проявляється на листках, стеблах і плодах. На стеблах і черешках плями видовжені, часто зливаються, темно-бурого кольору; на листках і плодах вони великі, різної форми, розпливчасті, буро-коричневі. У вологу погоду на ураженій тканині з нижнього боку листків утворюється слабкий білуватий наліт, який являє собою численні зооспорангієносці із зооспорангіями збудника хвороби. Хворі листки некротизуються, в суху погоду швидко засихають. уражена тканина часто кришиться; у вологу погоду – загнивають. На черешках листків і стеблах плями бурі, витягнуті в довжину, без нальоту.

Перші ознаки фітофторозу проявляються на зелених плодах у вигляді твердої гнилі, а потім симптоми хвороби виявляються і на дозріваючих плодах у вигляді бурих або світло-коричневих, твердої консистенції, розпливчастих плям. При ранньому зараженні плоди деформовані. Слабкий білуватий наліт спороношення гриба на плодах утворюється лише за умов тривалого зволоження (дощі, тумани). З розвитком хвороби інфіковані плоди повністю згнивають, перетворюються у буру кашоподібну масу. На їхній поверхні часто поселяються різні сапрофітні гриби, уражена тканина пізніше покривається чорним, оливковим, рожевим, білим або сажистим нальотом.

Збудником хвороби є нижчий гриб *Phytophthora infestans*, який, крім баклажана, уражує картоплю, томати, чорний паслін. Зооспорангії гриба проростають у краплі води з утворенням двожгутикових зооспор (4–16 шт.). Зооспори після деякого пе-

Діагностичні ознаки фітофторозу на листках.

ріоду самостійного руху цистуються і проростають ростковою гіфою, яка проникає в тканину рослини і спричиняє первинне зараження.

Протягом вегетації рослин гриб поширюється зооспорангіями, дає кілька генерацій цього спороношення. Крім безстатевого спороношення, гриб формує в уражених останах рослин статевим шляхом товстостінні ооспори, які можуть зберігатися у грунті протягом кількох років.

На баклажанах фітофтороз виявляється зазвичай через 1–2 тижні після прояву захворювання на картоплі і томатах. Інфекція з ураженого бадилля картоплі і томатів поширюється на баклажани.

Розвитку хвороби сприяє висока вологість повітря, часті дощі, тумани, роси (температура вдень 22–24°С і вночі 10–12°С). За умов такого перепаду температур протягом доби випадають рясні роси, які сприяють масовому зараженню рослин. Цим і пояснюється інтенсивний розвиток хвороби на баклажанах в кінці серпня – протягом вересня. За високої вологості повітря, частих перепадів температури можлива 100%-на втрата врожаю за дуже короткий період.

Основне джерело фітофторозу – уражені насіннєві бульби картоплі, в яких зберігається грибниця патогена, і уражені рослинні рештки, в яких зберігаються ооспори гриба.

У теплицях фітофтороз баклажана можуть спричинити також інші види грибів з роду *Phytophthora: Ph. parasitica* Dast., *Ph. capsici Zeon.*, *Ph. eryptogea* Peth. et Zaff. та ін. Ці гриби уражують понад 40 різних ботанічних родин рослин. Симптоми хвороби виявляються на коренях, стеблах і плодах.

На молодих рослинах ознаки хвороби нагадують симптоми чорної ніжки, за якої загнивають корені й основа стебла. Уражена прикоренева частина стебла стоншується, в місцях ураження утворюються перехвати, рослина в'яне і гине. На дорослих рослинах, особливо за вологої погоди, перехвати ураженої тканини можуть утворюватися в будь-якій частині стебла. Уражена тканина покривається брунувато-білим нальотом – конідіальним спороношенням патогенів.

За умов ураження плодів баклажана цими збудниками плями відрізняються світлішим забарвленням – від сірих до червоно-бурих і з яскраво вираженою концентричною зональністю. Уражені плоди стають водянистими, у вологу погоду покриваються ніжним білуватим, рідким нальотом.

Протягом вегетації гриби поширюються конідіями. У теплицях хвороба інтенсивно розвивається за умов поливу дощуванням рослин та вологості повітря понад 70%. Сприяє її розвитку ослаблений стан рослин.

Джерелом інфекції цього фітофторозу є уражені рослинні рештки і насіння, зібране з хворих плодів, заражений ґрунт. Збудники хвороби зберігаються у формі ооспор.

Суха гниль, або фомопсис

Хвороба в окремі спекотні й вологі роки має поширення у відкритому грунті. Виявляється також у теплицях, особливо за високих температурних режимів у фазах плодоношення і дозрівання плодів баклажана.

Перші ознаки захворювання проявляються у фазу сходів у вигляді побуріння та загнивання проростків. На більш пізніх стадіях розвитку сходів може розвиватися мокра кільцева гниль кореневої шийки стебла.

На листках рослин з'являються плями, переважно на жилках, округлі, різко обмежені, бурі, зі світлим центром і крайовими концентричними зонами, які пізніше покриваються чорними крапками – пікнідами гриба.

На плодах формуються концентричні, сухі, світло-бурі плями, на яких виявляються чорні пікніди патогена. Вони спочатку занурені в тканину, пізніше проривають епідерміс і за вологої дощової погоди виділяють велику масу пікноспор у вигляді слизової спіральної стрічки. Краплями дощу, вітром, комахами вони переносяться в навколишньому середовищі, проростають і надалі заражують рослини.

Фомопсис (суха гниль).

На плодах хвороба проявляється у вигляді гнилі. Загнивання плодів часто розпочинається від їхньої основи у вигляді невеликих круглих або еліпсоподібних плям зі світлим центром і темно-бурою облямівкою. Згодом плями збільшуються в розмірах, поглиблюються, часто зливаються, набувають темно-коричневого або чорного забарвлення, всихають або загнивають.

Розвиток хвороби закінчується тим, що вони перетворюються в м'яку гниль, яка охоплює весь плід. На поверхні уражених плодів добре помітні чорні крапки – пікніди гриба, які розташовуються у вигляді концетричних кілець.

Збудником хвороби є гриб *Phomopsis vexans* (Sacc et Syd) Harter (син. *Phyllosticta hortorum Speg*). Протягом вегетації він поширюється пікноспорами. Розвитку хвороби сприяє висока вологість повітря, часті дощі та полив рослин шляхом дощування. Оптимальна температура повітря для розвитку патогена – 20–28°С.

Захворювання продовжує розвиватися на плодах під час транспортування та зберігання. У кінці вегетації рослин на уражених рештках гриб формує сумчасте спороношення у вигляді напіввідкритих плодових тіл – перитеціїв, наповнених сумками з сумкоспор.

Джерелом інфекції є сумчасте і пікнідіальне спороношення гриба на рослинних рештках і грибниця патогена в зараженому насінні.

І.Л. Марков,
кандидат біологічних наук,
професор НУБіП України

(Далі буде)

Як знищити травневого хруща?

Як боротися з "грабаком"? Так у нас називають хруща травневого. З'їдає картоплю, малину, суницю, підгризає дерева тощо. Як виростити цибулю, щоб вона не гнила після збирання врожаю?

В.Ф. Бондаренко,
м. Кременчук, Полтавська обл.

Що стосується боротьби з травневим хрущем, то краще починати з компостної купи (купи гною). Це найкраще місце для його розмноження. Перед зимою усі жуки ховаються з неї до ґрунту. Тож під цю купу покладіть міцну плівку. Більш нічого робити не потрібно. За сильних морозів вони загинуть, не змігши потрапити до ґрунту. Якщо ж зима тепла, все одно достатньо –3–5°С, аби вони загинули. Так ви уникнете потрапляння шкідників із перегноєм.

Зимують жуки в ґрунті, тож важливо проводити щороку перекопування, оранку, знищуючи рослинні рештки. Проте інколи вони заглиблюються в ґрунт на зиму на глибину до 1,5 м, відтак не затримуйтеся із цим заходом. Жуки, що перезимували, виходять наприкінці квітня, це збігається з розпусканням бруньок берези. Самки відкладають яйця на глибину 10–15 см. Добре було б у цей час знову розпушити ґрунт, наприклад, під час підгортання картоплі або просапування.

Личинки уникають місць, де ростуть хрестоцвіті культури (капуста, ріпак, суріпка – якщо ви використовуєте її як сидерат), а також гречка. Погано розвиваються під бобовими (в тому числі під акацією), бузиною. Приваблюйте на ділянку птахів.

Звичайно, можна скористатися хімічними препаратами проти хруща, але у травні обробки проводити небезпечно: всі плодові вже цвітуть. Добре впораються з ним і світлові пастки, які можна придбати в клубі органічного землеробства, так само, як і проти інших шкідників та метеликів.

Причин загнивання цибулі кілька. Усі її сорти можна поділити на гострі, напівгострі та солодкі. Гостра відрізняється високою лежкістю, але дрібна і тому низьковрожайна. Солодка велика, окремі цибулини сягають розмірів футбольного м'яча, але лежкість її низька. Через це значної популярності набули сорти напівгострої. Якщо раніше був єдиний її сорт – Луганська, то нині їх у Реєстрі найбільше. Втім, селекціонерам вдалося нівелювати недоліки гострої, і кілька сучасних сортів формують великі цибулини, причому різноманітного кольору. Наприклад, Сабросо F_1 фірми "Nunhems", рекомендований для тривалого зберігання. Шукайте також інші сорти гострої цибулі з високою лежкістю. Рекомендовані для довготривалого зберігання відомі сорти-гібриди фірми "Bejo" – Тамара F_1, Самміт F_1, Кортланд F_1, Дайтона F_1.

Під час збирання важливо визначити момент, коли перо починає жовтіти. Зібраний урожай переберіть, обравши найтемніші цибулини (навіть для сортів з темними лусками – найбільш темні) і з найбільш плескатою формою. У них лежкість найвища, навіть у межах сорту. Надалі можете зв'язати їх у коси (от чому вибирайте момент, коли перо ще зелене і тільки починає жовтіти, бо повністю пожовкле легко рветься). Просушіть, але не на прямому сонячному промінні, зелена частина достигне, і цибулини достигнуть вже у косах.

Можна обійтися і без зав'язування: розсипати в один шар, висушити, і коли перо повністю висохне, обірвати й покласти в тару із щілинами, яка не заважає їм дихати – в сітки, кошики, мішки (тільки не з синтетики). Якщо зберігати цибулю за температури 2–4°С неможливо, оберіть у квартирі найбільш прохолодне місце, наприклад, у коридорі. У другій половині терміну зберігання періодично перебирайте цибулини, видаляючи проросліі, з ознаками пошкодження, просушіть місця, де з'являються ознаки гнилі. Так одним вибором сорту можна вирішити усі проблеми з лежкістю.

Чому коренеплоди виродливі?

Виростив моркву з насіння сортів "Каротель" і "Вітамінна", які придбав у магазині "Зелений світ" у м. Кривий Ріг. Багато коренеплодів дуже здивували своїм зовнішнім виглядом (на фото сильно розгалужені). Ніякої хімії в ґрунті немає, він м'який, раніше на цьому місці росла суниця. В чому причина таких мутацій?

Л. С. Копейка

Це не є мутацією. Причина полягає у внесенні свіжого гною під коренеплоди. Усі овочеві, за винятком огірка, потребують лиш внесення повністю перепрілого гною. Очевидь, це було зроблено у вашому випадку, якщо так виглядали не поодинокі морквини, а багато. Скажімо, під час видалення попередника або під перекопування? Чи не було на цьому місці купи гною? Якщо ні, варто запросити для консультації агронома, аби на місці визначити причину.

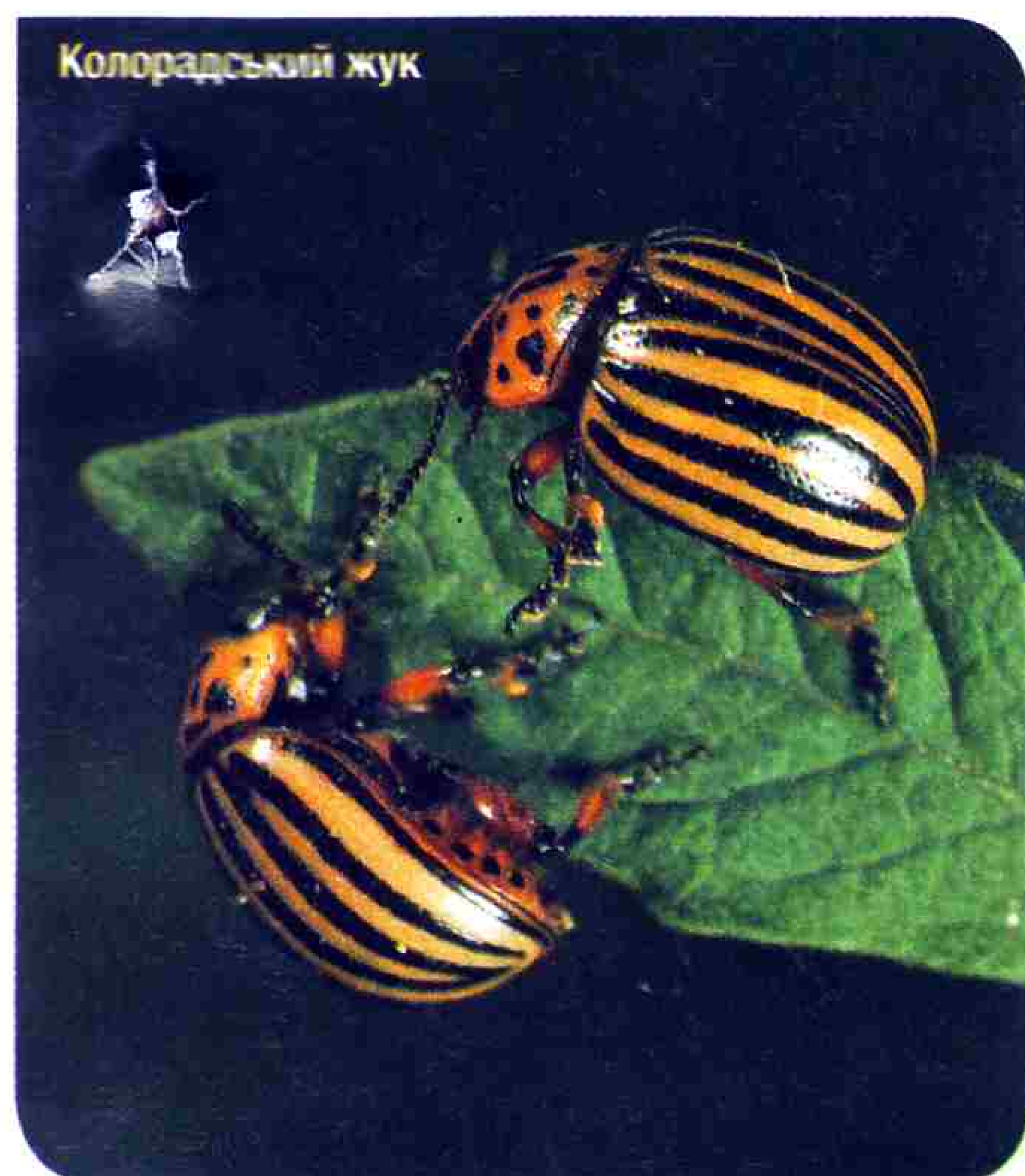
Ю.В. Слєпцов

Каліпсо®

нещадний до шкідників, безпечний для бджіл!

Картопля є провідною культурою, яка вирощується в Україні переважно в приватному секторі на площах близько 1,5 млн. га. Відчутні щорічні втрати врожаю цієї цінної культури від колорадського жука Leptinotarsa decemlineata Say складають 25-50%. **Відомо, що при знищенні личинками та жуками 50% листя картоплі (до цвітіння рослин) урожай бульб зменшується в 2-3 рази, а при 100%-му об'їданні листя — в 6-8 разів.**

Колорадський жук

Оленка волохата

Яблунева плодожерка

Шкідливість колорадського жука посилюється у зв'язку з швидким його пристосуванням до умов життя та виникненням резистентності до застосування певних засобів захисту.

Саме тому науковці компанії «Байєр», знаходяться в постійному пошуку нових молекул для синтезу ефективних препаратів для захисту картоплі і томатів від колорадського жука та інших шкідників саду та городу. Компанія «Байєр» щороку витрачає до 10% свого прибутку на наукові розробки та пошук нових рішень на відміну від компаній, які «штампують» препарати з діючих речовин, на які вже закінчився термін патенту, та які живуть «миттю попиту», не дбаючи про громадян та довкілля.

На сезон 2011 року ТМ «Байєр Гарден» пропонує препарат Каліпсо для захисту від колорадського жука картоплі і томатів та комплексу шкідників саду.

Каліпсо® в Україні більше знаний як препарат для захисту саду від шкідників.

Але Каліпсо® є основним препаратом в Європі, який використовують для захисту картоплі та овочевих культур від колорадського жука на присадибних ділянках. Це свідчить про його високу біологічну ефективність та безпеку для довкілля.

Діюча речовина **Каліпсо®** — тіаклоприд — має унікальний, надзвичайно ефективний, новий механізм дії на шкідника та надійно захищена патентом від сумнівного синтезу так званих «аналогів».

Обприскування картоплі та овочевих культур проводять в період вегетації, при масовій появі личинок колорадського жука 1 та 2 віку і перших ознаках ураження рослин. Достатньо одноразової обробки для знищення багатьох шкідників.

Для захисту картоплі та овочів проти колорадського жука ,попелиць, трипсів та совок необхідно обприскати ділянку робочим розчином препарату з розрахунку 1 мл на 5 л води на 1 сотку.

Для захисту саду дерева яблуні обприскують у фазі рожевого пуп'янка – до фази цвітіння з нормою витрати 2–2,5 мл препарату на 10 л води на 1 сотку саду.

За умови дотримання рекомендованих норм витрати препарат є безпечним для бджіл, що дозволяє проводити обприскування також і під час цвітіння.

Препарат ефективний проти усього комплексу комах-шкідників саду, таких як квіткоїд яблуневий, довгоносики, плодожерка яблунева, пильщик яблуневий, мінуючі молі, оленка волохата і т.д. Особливо хотілося б підкреслити надзвичайну ефективність проти плодожерок та оленки волохатої, які є особливою бідою для садів України.

Каліпсо® дозволений для роздрібного продажу населенню. У 2011 році для дачників та селян пропонуються наступні види упаковок: **2 мл** — пластикова ампула-монодоза в полімерному пакеті, **4 мл** — полімерний пакет, та **100 мл** — пластиковий флакон квадратного перерізу в спеціальному картонному конверті.

Купуйте засоби захисту рослин лише в мережі ТКЦ «Зелений Світ» та в спеціалізаваних перевірених магазинах. Придбання підробки — це марна трата грошей та шкода Вашому здоров'ю.

Суницю садову великоплідну окультурену в народі ще називають клубнікою. Чи справді можна отримати одну тонну ягід з однієї сотки землі?

Не знаю, як на великих промислових плантаціях, але в мене в селі Китайгород, що за 20 кілометрів від Кам'янця-Подільського, як про це свідчить моя 26-річна практика, на присадибних ділянках це можливо. Наразі голландські та італійські селекціонери створили такі високоврожайні, багаторіжкові сорти суниці, де з одного куща збирають по 1–1,5 кілограма ягід.

ТОННА суниці з сотки

Що означає "багато ріжків"? Це, коли від центральної кореневої шийки рослин суниці, частина якої знаходиться на поверхні ґрунту, під час вегетаційного періоду з кожним роком відростає ще багато подібних шийок-ріжків, потім вже від них відростають ще ріжки і через рік–два утворюється великий добре облистнений широкий кущ. Тому і дають такі кущі такий великий врожай. Але цього ще замало, тут потрібні досконалі знання сучасних світових технологій і якісна розсада цих сортів. Маючи таку розсаду, не обов'язково займати велику площу, щоб отримати великий врожай. Для сім'ї з двох пенсіонерів похилого віку достатньо однієї сотки. Вистачить ягід і для власного споживання, і на продаж, щоб поповнити сімейний бюджет.

За моєю технологією людям похилого віку не так уже й важко працювати, суджу по собі, маючи за плечима сім десятиліть.

Уже декілька років поспіль на моїй присадибній ділянці культивуються такі високоврожайні сорти суниці: ***Імператриця*** – сорт середньоранній з ягодами дуже гарної форми, масою 50–60 г, яскраво-червоного кольору, блискучі, приємні на смак, кисло-солодкі. Врожайність – 0,9–1,3 кг ягід з одного куща.

Царська корона – середньопізній сорт, ягоди як яблуко середнього розміру (90–100 г). Добре достиглі мають темно-червоне забарвлення з блиском, носик приплющеної форми з неймовірно пахучим ароматом, кисло-солодкі. Врожайність – 1–1,5 кг ягід з куща. ***Каліфорнійське диво*** – пізній сорт. Це справжнє диво. Одна ягода ледь проходить у горловину 0,5-літрової банки. Дві ягоди – і банка повна. Маса однієї ягоди 100–120 г. До речі, це найулюбленіший сорт моєї дружини Марії через їх прекрасний смак і аромат. Врожайність на другому–третьому роках 1,5–1,8 кг ягід з куща. Вирощую ще сорти нейтрального дня: ***Флоріна, Альбіон*** – улюблені сорти голландців. Вони цвітуть і плодоносять від квітня – до приморозків без перерви на відпочинок. При наявності теплиці плодоносять і взимку. Врожайність за сезон 80–90 тонн з 1 га. Ягоди транспортабельні, світло-червоні, з кислинкою, середніх розмірів. Під час плодоношення від материнського куща відростають сланкі пагони (вуса), на яких до червня утворюються молоді кущики і цього ж року цвітуть і плодоносять. Новий безвусий сорт ***Кардинал*** – ремонтантний, теж плодоносить до приморозків.

Сорт, розповідь про якого я спеціально залишив насамкінець, заслуговує на увагу і називається ***Рожевий фламінго***. Найулюбленіший сорт в Італії та Америці. Плодоносить цілорічно, тому потребує старанного догляду. Сорт дуже врожайний і за сезон дає по 90–100 тонн з 1 гектара. Цвіте великими рожевими квітками, ягоди середніх розмірів, яскраво-червоні, солодкі, з кислинкою та смаком, подібним до ківі, банана, ананаса. Це також багаторіжковий сорт з високими до 35–40 см квітконосами. Коли на стеблі квітконоса достигають ягоди, він не витримує їхньої маси і лягає на землю. Посередині стебла є колінце, від якого відгалужуються суцвіття. Під час достигання ягід від цього колінця відростають корінці і з часом утворюються молоді кущі, які до осені "примудряються" ще й плодоносити. Щоб цього уникнути, бо заростають грядки молодими рослинами, на грядці через кожний метр ставлю з дроту дуги, по яких натягую шпагати і до них дружина підв'язує квітконоси, аби вони не лягали на землю.

Влітку під час плодоношення від материнських кущів починають відростати вуса, але незвичайні. У звичайної суниці на парних колінцях вусів спочатку виростають молоді листочки, під їхньою масою вус прилягає до вологої землі і розетки починають вкорінюватися. Якщо це сорти не нейтрального дня, то молоді розетки дають врожай аж наступного року. Тут інша картина: від материнського куща під час плодоношення відроста-

ють вуса довжиною 1–1,2 м. На парних колінцях спочатку висуваються квітконоси, і коли на них починають достигати ягоди, від колінця відростають корінці, а вже потім, після достигання ягід, відростають листочки. Через 3–4 тижні створюється молодий кущик і до приморозків теж плодоносить. Тому отримуємо такий високий врожай.

А ще я зробив такий експеримент: біля материнських кущів забив у землю декілька кілочків висотою довжини вуса. До цих кілків підв'язав по одному вусу й вони цвітуть та плодоносять так само, як ті, що на землі. Коли здалеку дивитися на таку грядку, враження, що ніби справді стоять на ній рожеві фламінго.

Коли я був в Італії з обміну досвідом, бачив, що мої колеги-італійці висаджують на 1 м² по 60–66 рослин цього сорту в шаховому порядку і з 1 м² збирають по 45–46 кг ягід. Після їхнього останнього збирання грядку перекопують разом з кущиками суниці. А ще бачив, як вони вирощують цей сорт взимку в квартирах на підвіконнях замість вазонів, на балконах, лоджіях, в офісах, на спеціально виготовлених шафах. Горщики з кущами суниць підв'язують майже під самим верхом вікна на всю його ширину через кожних 20 см. З горщиків звисають вуса, схожі на ліани, і всі в рожевих квітках та яскраво-червоних ягодах. І красиво, й суницею діти ласують всю зиму. Ще дуже гарно вони прикрашають подвір'я біля котеджів. Італійці виготовляють своєрідні 6-ти чи 4-гранні або круглі колони висотою 1,5–1,7 м і в діаметрі 70–80 см. Для цього вони зварюють з арматури каркас, всередині закріплюють металеву сітку-рабицю з вічками 6–7 см. По цій сітці зсередини кріплять штукатурну сітку, а по ній чорне агроволокно для того, щоб не сипалася земля та не проростали назовні бур'яни. Каркас готовий. Ставлять його перед будівлею прямо на землю з тротуарною плиткою. Один ліворуч перед будинком, інший – праворуч. У пластмасовій трубі діаметром 60–80 мм і довжиною 1,5 м знизу й доверху по всьому її колу роблять отвори, не доходячи до верху 25–30 см. Знизу свердлять отвори діаметром 3–4 мм, посередині труби – 6 мм, вище – 8 мм. Нижню частину труби заглушують. Відтак готують субстрат, бажано з лісової землі та піску у співвідношенні 1:3, побільше додають перегною, та на кожне відро 1 столову ложку попелу, 100 г суперфосфату, нітроамофосу так, щоб цих добрив вистачило на років 10–12. Все добре перемішують і засипають всередину колони. Спочатку закладають шар товщиною 30–40 см, добре зволожують. Коли ґрунт просяде, ставлять по центру трубу і навколо неї до верху присипають готовим субстратом. Верхній кінець труби повинен бути на 10–15 см вище рівня субстрату. Субстрат добре зволожують. Затим дають витримку, щоб ґрунтосуміш добре просіла. За потреби її досипають, аби була на рівні з каркасом. Труба слугує для зволоження ґрунту та підживлення рослин.

І тільки тоді зверху по колу садять однорічні кущі суниць біля самого краю через кожних 20 см. Один кущ Рожевого фламінго, один кущ з білими квітками Флоріни або Барро, котра теж цвіте та плодоносить весь сезон. У центрі колони висаджують червоні тюльпани. Поміж тюльпанами ще садять чорнобривці, які квітують до глибокої осені.

Коли від материнських кущів розпочнуть звисати вуса з 3–4 розетками, їх потрібно пришпилити до ґрунту П-подібними шпильками з тонкою дроту, завчасно прорізавши у вічках металевої сітки агроволокно. Після 4-ї розетки вус прищипують. Коли у нижніх кущів будуть відростати вуса, їхні розетки також потрібно пришпилити в ячейки. Решту вусів слід видалити. З часом вся колона заросте кущами, отож ні сітки, ні арматури не буде видно.

Уявіть, коли все це разом зацвіте біло-рожевими квітами з яскраво-червоними ягодами, з червоними тюльпанами, аж дух перехоплює від такої краси! У саду, де росте зелена газонна трава, італійці ставлять великі білі садові вази на високих фігурних підставках. По краях ваз з кущів суниці звисають вуса в цвіту та ягодах, а в центрі вази також квітують тюльпани.

Про методи вирощування суниці на присадибній ділянці, що забезпечують тонну ягід з однієї сотки, йтиметься в моїй наступній статті.

Микола Розшибін,
м. Кам`янець-Подільський,
Хмельницька обл.,
т. 096-663-10-55

Найдавніше дерево планети

Доторкніться до листка гінкго і ви в буквальному значенні доторкнетеся до вічності. Адже найдревнішим відбиткам гінкго – 200 млн. років. Родовід цієї рослини відбитий на скам'янілостях майже по всій земній кулі. У насадженнях природного походження тепер гінкго можна побачити тільки в деяких районах Китаю і Японії. В інших районах земної кулі він давним-давно зник. Таким чином, гінкго – один з деяких видів деревних порід, що мають за часом появи на Землі найповажніший вік. Подібного прикладу в живому світі практично немає, тому рослина привертає велику увагу вчених.

Гінкго вперше було виявлено у 1690 році в Японії лікарем голландського посольства Кемпфером. Докторові Кемпферу довелося не тільки "відкрити" гінкго дволопатеве, але й доставити його насіння в Європу. Так повернулося в деякі країни й материки найкрасивіше і найдавніше дерево нашої планети, яке росло тут більш ніж 100 мільйонів років тому, у середині мезозойської ери. У ту пору Землю майже суцільно заселяли так звані голонасінні рослини, до яких належить і гінкго. З легкої руки доктора Кемпфера гінкго дволопатеве, швидко увійшовши в моду, стало неодмінною приналежністю кожного ботанічного саду, завидною прикрасою кращих декоративних садів і парків. Протягом двох–трьох десятиліть воно стало відомим у Франції, Німеччині, Австрії, країнах Середземномор'я. Наприкінці вісімнадцятого сторіччя гінкго перекочувало і за океан, у Північну Америку, швидко розселившись по всій її південній частині до 45 паралелі.

У нас уперше гінкго оселили в Криму. У 1818 році директор Нікітського ботанічного саду Х. Х. Стевен, повернувшись із країн Західної Європи з багатим рослинним здобутком, ще на пристані в Ялті порадував співробітників, які його зустрічали, повідомленням, що німці подарували саду два десятки саджанців дерева гінкго, їх вони називають ще деревом Ґете.

По шляху із пристані в сад Стевен повідав допитливим колегам про великий інтерес Ґете – поета й знавця ботаніки, до незвичайного поселенця з далекої Японії. Ґете належить вірш "Ginkgo biloba" (латинська назва гінкго).

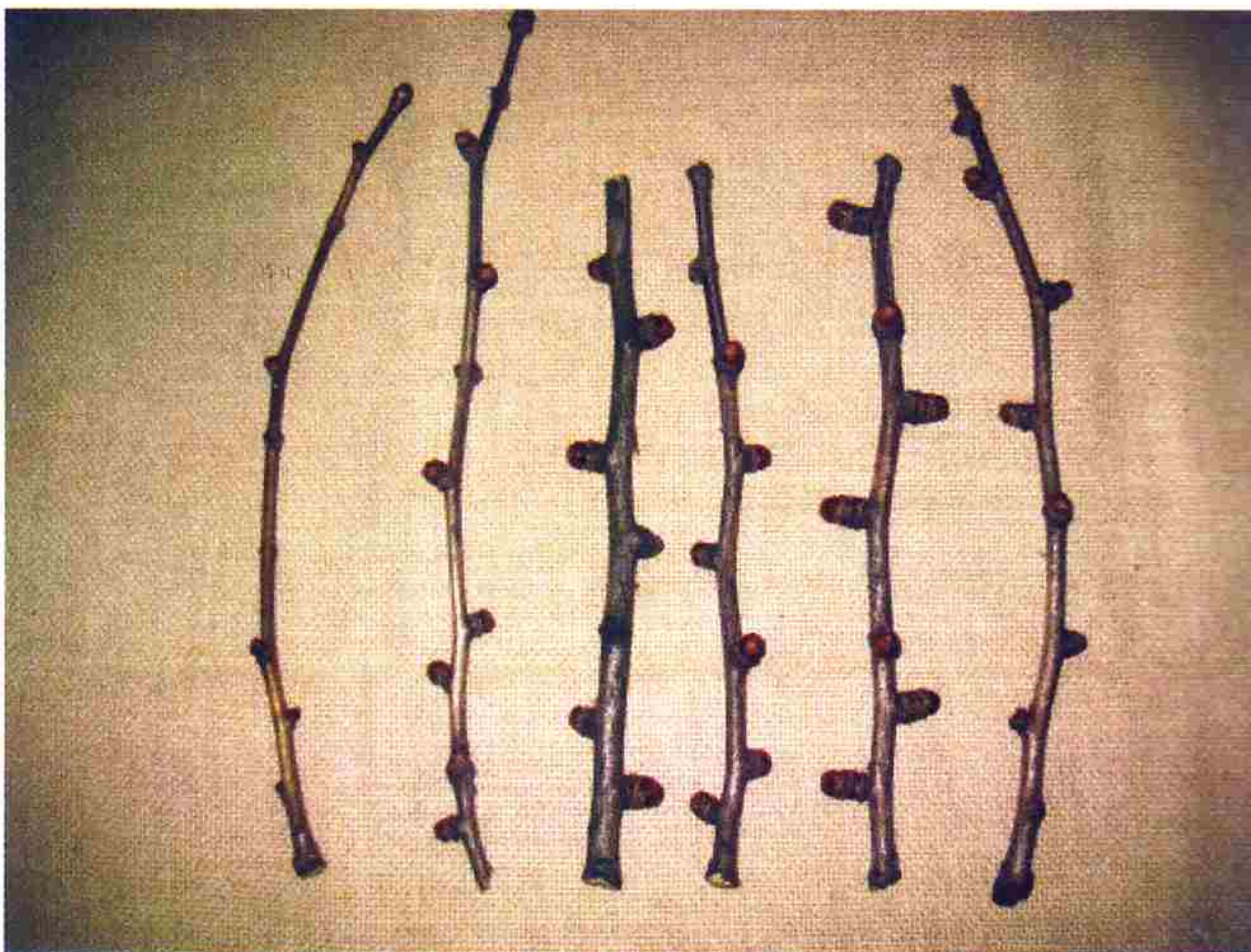
Привезені Стевеном дерева працівники Нікітського ботанічного саду оточили піклуванням, а незабаром їхнє потомство почали поширювати за межі саду. У нас, в Україні, гінкго цілком стійке до морозів. Великі його дерева можна зустріти в Києві, Львові, Ужгороді, Корсунь-Шевченківському парку, Житомирі, Донецьку.

Росте ця гарна реліктова рослина й у моєму місті Виноградів, що на Закарпатті. У нього стрункий стовбур і витончені дволопатеві листки, пересічені віялом тонких жилок. Влітку вони смарагдово-зелені, а восени –жовтувато-золотаві. Кожний листочок начебто склеєний з окремих хвойних шпильок. Листки мають довгі черешки, тому навіть за невеликого вітерцю ворушаться, і здається, ніби звучить музика. Красиво виглядає гінкго і взимку. Ця порода стійка до впливу вірусів та бактерій, не боїться ніяких шкідників, більше того: вони уникають ділянок, де росте гінкго. Не страждає від хвороб, успішно витримує будь-які екологічні зміни, забруднення повітря й ґрунту вихлопними газами автомобілів і відходами промислових підприємств.

Гінкго – рослина довговічна. Правда, нашим найстаршим деревам поки що не більше 200 років, але в Японії вони доживають до 2000-літнього віку. У буддистських монастирях відомі екземпляри зі стовбуром більше 7 м у діаметрі. Таке дерево у дворі монастиря змушує задуматися про мудрість Творця, що подарував людині це коштовне дерево задовго до приходу самої людини у цей світ. Японці вважали ці дерева втіленням живих сил землі й вірили у здатність гінкго пророкувати долю людини.

Це – дуже цінна лікарська рослина, з лікувальною метою використовується все: коріння, листки, квітки й насіння. Хімічний склад гінкго – більше 40 відомих найцінніших інгредієнтів: флавоноїди (кемпферол, кверцетин, гінкгетин, білобетин, біофлаваноїд аментофлавон, нонакозан, гексакозанол пініт), органічні кислоти (хінна, лінолева, гліколова, гідрогінкголова), лактони, терпени, катехіни, ситостерини, жирні й ефірні олії (валеріанова, пропіонова й ін.).

Листки гінкго широко використовуються для лікування найпоширеніших хвороб нашого сторіччя – серцево-судинних, а також простудних захворювань, астми, туберкульозу. Завдяки наявності в листках гінкго згаданих вище речовин фармацевтичні фірми виготовляють із гінкго багато різних лікарських препаратів і ліків: гілоба, гінкофар форте, тебонін, гінкор та багато інших. Секрети готування своїх ліків фарма-

Підготовлені до висаджування живці гінкго.

У вологому субстраті починають бубнявіти бруньки.

цевтичні фірми тримають у строгому секреті. А в народній медицині для поліпшення пам'яті при склерозі судин головного мозку, варикозному розширенні вен, геморої, кровотечах використовують відвар листків гінкго. 15 г сухих листків (можна використовувати й опалі жовті) прокип'ятити у 200 мл води, настояти й пити три рази на день по одній третині склянки.

Розмножується гінкго насінням, здерев`янілими живцями, відсадками, кореневими й зеленими живцями. В Україні трапляються зазвичай чоловічі екземпляри, тому доводиться розмножувати його вегетативним шляхом. Для цього потрібно зрізати живці – однорічні гілочки (прирости минулого року). Можна також заготовляти й напівздерев`янілі пагони поточного року. Нарізувати живці можна секатором, але краще гострим ножем, тому що на гладенькому зрізі утвориться наплив – калюс і швидше розвинеться коріння.

Ніжні листочки живця гінкго, що вкорінюється.

Наукою встановлено, що у живцях є речовини, які стимулюють процес коренеутворення (їх називають ауксинами) і речовини, які сповільнюють цей процес (інгібітори). Залежно від того, яких речовин більше, живці укорінюються краще або гірше. Прискорити утворення коренів можна, обробивши нижні кінці живців синтетичними ауксинами, індолілмасляною кислотою (ІМК), 25–50 мг на 1 л води, або гетероауксином (100–150 мг на 1 л води). Живці поміщаємо в розчин нижніми кінцями на глибину 2–4 см і витримуємо 12–24 години. Потім їх прополіскуємо чистою водою й висаджуємо у підготовлені дерев'яні або пластмасові ящики висотою у дві долоні, наполовину заповнені спеціально підготовленим пухким субстратом, що складається із землі, багатої органікою, легкого механічного складу, з домішкою в рівній кількості торфу (можна тирси) і піску, або в парник, заглиблюючи в грунт на 3–4 см. Добре зволожуємо й накриваємо склом. Ящики ставимо у напівзатінок. Для формування коренів потрібно створити умови досить високої вологості повітря й ґрунту. Сприяє цьому те, що між склом і субстратом відстань лише в одну долоню й у такому просторі живцям створюється найбільш сприятливий мікроклімат.

Якщо для вкорінення живців використовують парники і теплиці, маємо занадто великий повітряний простір, що не сприяє кращому вкоріненню. Живці, висаджені в парниках і теплицях, до утворення коріння протягом місяця–півтора необхідно оберігати від прямих сонячних променів. Можна з цією метою побілити скло і рами вапняним молоком. Дуже важливо регулярно поливати живці один–два рази на день, залежно від температури повітря. Після появи молодих пагонів поливи скорочують до одного разу на 2–3 дні. До осені притінення знімаємо.

Якщо потрібно розмножити невелику кількість рослин, то "роль" теплиці можуть взяти на себе прості прозорі 1,5–2-літрові пластикові пляшки, і на підвіконні в холодну пору року, і на вулиці влітку. Для цього зрізуємо пляшки на 1/3, у дні нижньої частини разпеченим цвяхом проробляємо кілька отворів для стоку зайвої води, наповнюємо приготовленим субстратом і встромляємо нарізані живці. Зверху накриваємо "ковпаком" із другої (більшої) половини. Кришечку не знімаємо. Виставляємо на вікно, бажано південної орієнтації.

Подальший догляд за посадженими живцями складається з постійного спостереження за процесом їхнього вкорінення, для чого необхідно створювати оптимальні умови. Насамперед потрібно стежити за вологістю й температурою повітря. Не допускати підняття температури повітря понад 30 градусів. Вологість слід підтримувати близькою до повного насичення повітря водяними парами (90%). Показання вологості визначаємо візуально – по запітнінню скла пляшки, а також по наявності на листках живців краплин води. Якщо листки сухі, їх обприскуємо, а якщо субстрат стає недостатньо вологим, його поливаємо. У випадку ущільнення субстрату й підвищення його вологості роблять легке розпушування, що сприяє доступу повітря до живців і поліпшує умови їхнього вкорінення. Як тільки у живців утворилося коріння, а це буває через 3– 5 тижнів, поступово підсилюємо освітлення й провітрювання, щоб загартувати вкорінені живці та привчити їх до зовнішнього повітря й прямого сонячного світла. Після цього "ковпак" знімаємо, інакше саджанці будуть занадто трав'янистими й погано підготовленими до перезимівлі. На зиму ємкості з укоріненими живцями вкриваємо листям.

На постійне місце пересаджуємо одно- або дворічні рослини із середини серпня й до кінця жовтня. Якщо плануємо садіння в горщики, то завчасно готуємо суміш ґрунту з 5 частин листяної дернової землі, 2 частин перегноюсипцю та 1 частини річкового піску. У дні посуду обов'язково має бути невеликий отвір для стікання води, а на дно випуклим боком догори кладемо черепки, поверх яких спочатку насипаємо шар піску 3–4 см, а потім – ґрунтову суміш. Саджанець поміщаємо в посуд і засипаємо ґрунтом так, щоб рівень ґрунту був на 2–3 см нижче верхнього краю посуду, це необхідно для поливу. Після пересаджування рослини рясно поливаємо й ставимо в затінку. Перші дні після садіння поливаємо вранці й увечері, а потім тільки увечері. Після того, як саджанці підуть у ріст, їх поливаємо лише в міру висихання земляної грудки.

Цю рослину можна використовувати і для бонсаїв.

Тож, якщо у вашому парку немає гінкго, а за природними умовами воно може рости, то посадіть цю дивовижну "живу копалину", адже крім своєї краси й користі, це дерево дарує людям ще й надію на одужання.

Л.В.Марущак,

м. Виноградів, Закарпатська обл.

Як боротися з гризунами

Усім відомо, що гризуни завдають великої шкоди людям і тваринам. Саме щур, заселивши міста, став розносником найстрашніших епідемій середньовіччя й досі завдає гігантських економічних збитків. За оцінками спеціалістів, чверть усіх пожеж та обривів дротів з невідомої причини – результат "любові" щурів до дротів. Сірий щур може знищити цілий курятник, а іноді й поросят.

Сірий щур живе 3–4 роки, двомісячна самка вже статевозріла і може народжувати до 17 щурів один раз на три тижні, за умови, що їм є чим годуватися.

Як боротися

Отрута швидкої дії та пастки, як відомо, швидко втрачають свою дію на конкретну популяцію щурів через їхню славнозвісну обережність і колективну працю – якщо член зграї гине, покуштувавши отрути, решта щурів уже не потраплять у таку пастку.

Найбільш ефективний спосіб боротьби з гризунами на сьогодні – використання "розумної" готової принади "Крысиная смерть № 1". Така форма, на відміну від брикетів, гранул та зернових принад, не боїться вологи й добре розповсюджує запах, який приваблює гризунів. Скуштувавши принаду, гризуни відчувають нестачу кисню, виходять із нірок та місць укриття (завдяки цьому не треба зривати підлогу). Помітно діяти препарат починає на третю добу, не викликаючи у гризунів підозри щодо небезпечності принади.

Придбати принаду
"Крысиная смерть № 1"
можна на ринках.

Шкідливі комахи

Великою проблемою для дачників є оси, мурашки, мухи та інші комахи.

Оси завдають шкоди стиглим ягодам і фруктам, перегризаючи їхню шкірочку та висмоктуючи солодкий сік. Шершні, оселяючись поблизу пасік, знищують медоносних бджіл, крім того, вони можуть викликати у людини сильну алергію. Алергічні реакції на укус в окремих випадках можуть призвести до летального кінця.

Мухи переносять збудників інфекційних захворювань, таких, як туберкульоз, дифтерія, холера, сибірська виразка та деяких очних хвороб. До того ж, окремі личинки мух можуть поселитися в організмі людини, провокуючи тим самим цілий букет хвороб – від шкірних до кишково-шлункових та сечостатевих.

Давно відомо, що таргани переносять різні інфекції і викликають алергію і астму. Дослідники з Медичного Університету префектури Кіото виявили, що таргани самі по собі можуть бути причиною онкологічних захворювань.

Як боротися з комахами?

Боротьба з побутовими комахами потребує великої кількості різних засобів. Тобто, ми купуємо від тарганів – один засіб, від ос – другий, від мух – третій, перераховувати можна довго. На все це ми витрачаємо час, гроші, хоча й не впевнені в тому, що комахи загинуть. Крім того, вибираючи засоби для знешкодження комах, слід пам'ятати, що вони мають бути безпечними для людини.

Не радимо використовувати аерозольні упаковки, оскільки в них є озоноруйнівні речовини та ДДВФ (фосфорорганічна сполука) – речовина, яка може спричиняти онкологічні захворювання.

Нещодавно в продаж надійшов універсальний засіб від усіх комах, що повзають та літають: тарганів, мурашок, пилових кліщів, бліх, молі, клопів, мух, ос, комарів, стоножок та інших – "Смерть шкідникам № 1". Це засіб широкого спектру дії з подвійним ефектом (миттєва дія і тривалий ефект).

Нехай літо принесе всім добрий врожай, а засіб "Смерть шкідникам № 1" – радість від роботи на дачі без шкідливих комах.

Придбати засіб
"Смерть шкідникам № 1"
можна на ринках.

З питань придбання засобів звертатися за телефонами:

Вінницька	04344-2-17-87	**Івано-Франківська**	067-343-70-14	**Рівненська**	0362-54-51-50;
Волинська	03322-40-500	**Київська**	044-538-16-63,		0362-26-44-45;
Дніпропетровська	056-790-98-42		044-581-58-56,		0362-26-44-45
Донецька	062-348-84-11,		044-599-04-81	**Сумська, Чернігівська**	067-632-49-47,
	050-443-42-08	**Кіровоградська**	067-520-38-27		067-150-00-03
Житомирська	041-33-516-82	**Крим**	0625-54-28-43,	**Харківська**	057-757-35-25,
Закарпатська	050-514-99-64		0652-57-43-08,		050-323-76-19,
Запорізька	061-222-71-60,		095-216-08-55		067-577-58-08"
	061-787-44-81,	**Луганська**	050-699-02-40,	**Хмельницька**	067-372-06-49
	050-900-32-00,		050-443-42-08	**Черкаська**	0472-65-32-06,
	050-322-24-35	**Одеська**	067-485-09-54		096-752-44-26
				Чернівецька	097-133-90-37

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Подихати свіжим повітрям: що це означає?

(Продовження. Поч. у № 4, 2011 р.)

Іонізація повітря

Іонізація – це процес утворення позитивних і негативних іонів та вільних електронів з електрично нейтральних атомів і молекул за енергетичних впливів на них. Терміном "іонізація" позначають як елементарний акт – іонізація атома, молекули, так і сукупність безлічі таких актів – іонізація газу або рідини, у цьому випадку, іонізація атмосферного повітря. Основними енергетичними механізмами іонізації є наступні:

- ударна – зіткнення атомів, молекул, іонів з різними за природою частками, що налітають іззовні;
- фітоіонізація – іонізація світлом, сонячною радіацією;
- іонізація полем (наприклад, в ударних хвилях за грозових розрядів в атмосфері);
- поверхнева іонізація – іонізація при взаємодії з поверхнею твердого тіла;
- термічна іонізація (наприклад, у грозових дугових розрядах в атмосфері).

Від'ємні іони кисню (аероіони) – це молекули кисню з одним зайвим електроном на орбіті. Вони мають корисні для людини властивості. Саме цей зайвий електрон надає молекулі властивості носія електричної енергії, що поліпшує протікання різних життєвих процесів (зокрема, тканинного й легеневого дихання). Найбільш корисні від'ємні іони кисню в природних умовах. У чистому повітрі в нормальних умовах вміст від'ємно заряджених іонів, як правило, дорівнює приблизно $(0,5–1)\cdot10^3$ в 1 $см^3$, що створює оптимальний баланс в атмосфері. Інша справа в екстремальних ситуаціях Природи: гроза, дощ із грозою, сильний снігопад, або в специфічних районах та місцях Природи. Зокрема, повітря після грози містить $(0,5–1)\cdot10^6$ іонів/$см^3$, повітря водоспаду – $(1–5)\cdot10^5$ іонів/$см^3$, повітря гірських курортів – $(0,5–1)\cdot10^4$ іонів/$см^3$, лісове й морське повітря – $(5–1)\cdot10^3$ іонів/$см^3$.

Іонізовані гази мають електропровідність, що лежить в основі багатьох фізичних явищ в атмосфері (наприклад, блискавки за грози). Процесом, зворотним іонізації, є рекомбінація іонів і електронів – утворення з них нейтральних атомів і молекул. Захищений від зовнішніх впливів газ, у цьому випадку повітря з атмосфери, за звичайних температур у результаті рекомбінації дуже швидко переходить у стан, в якому ступінь його іонізації мізерно малий. Тому підтримування помітної іонізації в повітрі, яким ми дихаємо, може бути лише на відкритих просторах і за впливу зазначених вище природних іонізаторів. У закритих приміщеннях помітної іонізації можна досягти регулярним енергійним провітрюванням (тобто забиранням зовнішнього повітря) або застосуванням спеціальних приладів – іонізаторів повітря й, певною мірою, розміщенням різних, сприятливих для дихання, кімнатних рослин.

Читачеві не байдуже буде згадати, що особливістю іонізації рідких розчинів є те, що в них, на відміну від газів, молекули розчиненої речовини розпадаються на іони вже в самому процесі розчинення без усякого зовнішнього іонізатора, за рахунок взаємодії з молекулами розчинника. Взаємодія між молекулами спричинює мимовільну іонізацію й у деяких чистих рідинах (вода, спирти, кислоти). Цей додатковий механізм іонізації в рідинах називається електролітичною дисоціацією.

Фотосинтез

Фотосинтез (від фото й синтез) не має прямого відношення до дихання рослин і тварин, але його значення в забезпеченні цього життєвого процесу є чільним. Завдяки фотосинтезу постійно й повсюдно поповнюються витрати кисню на дихання та інші життєві процеси на нашій планеті Земля.

Дві неорганічних сполуки – вуглекислий газ CO_2 і вода H_2O беруть участь у єдиному в своєму роді процесі, найважливішому для всієї рослинної й тваринної органічної природи нашої планети Земля. Цей процес – фотосинтез. І відбувається він у листках рослин. Листки різних наземних і водних рослин різноманітні за формою й розмірами. Але їх поєднує одне загальне – у них відбувається шляхом фотосинтезу перетворення неорганічних речовин в органічні. Всі органічні речовини, які б різноманітні вони не були, де б вони не зустрічалися: у рослинах, у тваринному світі, в тому числі й у людині, – утворилися в листку, походять із речовин, вироблених листком. Поза листком у природі нашої планети Земля не існує нічого іншого, де б первинно вироблялася органічна речовина з неорганічної. У всіх інших органах і організмах вона (тобто органічна речовина, створена в листах рослин) тільки перетворюється, перебудовується в інші форми й складові, що забезпечують життя.

Коротко про пріоритет. Ніякому іншому процесу життєзабезпечення на Землі в останні два сторіччя не приділялося стільки науково-пізнавальної уваги, як фотосинтезу. Внесок у послідовне поетапне вивчення й

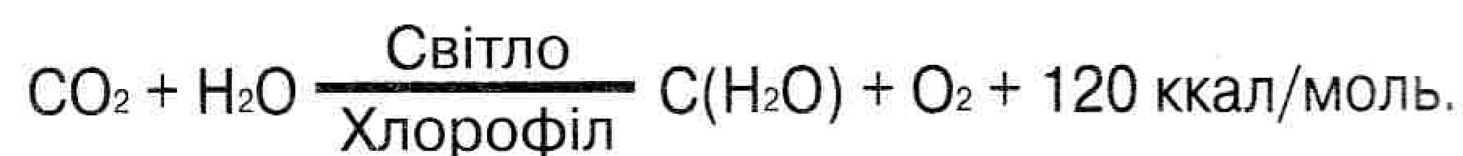
пізнання цього процесу внесли багато вчених світового рівня: англійці Дж. Прістлі, Ф. Блекман, Р. Хілл; француз Ж. Сенеб'є; росіяни К.А. Тімірязєв, А.М. Бутлеров; американці К. Ніл, М. Келвін; німець О. Варбург та ін. Зокрема, Тімірязєвим було доведено, що фотосинтез відбувається із найвищою інтенсивністю в тих ділянках сонячного спектра, де перебувають максимуми поглинання хлорофілу. Саме в зернах хлорофілу відбувається це найголовніше таїнство природи – перетворення неорганічних речовин у первинні форми органічних речовин.

Фізико-хімічна сутність фотосинтезу. Головні умови утворення в листку вуглеводів:

- в атмосферному повітрі має бути присутнім необхідний для цього перетворення вуглекислий газ CO_2;
- в листках рослин має бути присутня вода H_2O;
- мають бути присутніми сонячне світло й тепло (чим інтенсивніше світло й опромінення листків, тим енергійнішим буде перетворення).

В основі фотосинтезу лежить окислювально-відновний процес, у якому беруть участь вуглекислий газ і вода в присутності сонячного світла.

Сумарне рівняння фотосинтезу виглядає так:

$$CO_2 + H_2O \xrightarrow[\text{Хлорофіл}]{\text{Світло}} C(H_2O) + O_2 + 120 \text{ ккал/моль.}$$

Кисень, що звільнився в результаті зазначених фотохімічних процесів у листку, на думку автора, присутній у трьох різних формах: атомарний кисень (O), двоатомний кисень (O_2) і трьохатомний кисень (O_3) – озон, з наступною рекомбінацією в найбільш стійку форму – O_2. Саме ця особливість – утворення трьох форм кисню, підсилює доброчинну дію такого кисню на живі організми.

Максимальна ефективність перетворення світла й тепла в листку оцінюється величиною близько 30%. У реальних польових умовах, внаслідок неповного поглинання світла, енергетичних витрат на дихання й інших витрат та втрат, а також обмеженості вегетаційного періоду, ефективність засвоєння сонячної енергії значно менша. Наприклад, для сільськогосподарських рослин у середніх широтах за станом на кінець 20 сторіччя вона становила не більше 0,5–1,3 %. Зіставлення цих цифр із теоретичним максимальним значенням вказує на існування значних резервів, які можуть бути використані в майбутньому. Для деяких культурних рослин уже сьогодні вдається за спеціальних умов підвищити енергетичну ефективність до 5–6% і навіть більше.

Характерні риси фотосинтезу. У реакціях фотосинтезу у вищих зелених рослин, водоростей та фотосинтезуючих бактерій донором водню й джерелом виділюваного кисню слугує вода, а основним акцептором атомів водню й джерелом атомів вуглецю – вуглекислий газ. При використанні у фотосинтезі тільки CO_2 і H_2O утворюються вуглеводи. Але в процесі фотосинтезу рослини утворюють не тільки вуглеводи, але й амінокислоти, що містять азот N і сірку S, білки та інші сполуки. Акцепторами атомів водню, поряд із CO_2, і джерелами азоту й сірки в цьому випадку слугують нітрати і сульфати, що надходять у рослини із ґрунту в процесі їхнього мінерального живлення.

Роль фотосинтезу в біосфері Землі. Фотосинтез – це енергетична основа всіх біологічних процесів у біосфері Землі, енергетичний рушій їхнього неухильного розвитку й удосконалювання. На нашій планеті безупинно і нескінченно відбуваються приблизно рівноцінні за масштабами, але протилежні за напрямком процеси окислювання органічних речовин і відновлення вуглецю. При горінні паливних матеріалів (кам'яне вугілля, нафта, газ, торф, дрова тощо), при витраті органічних речовин живими організмами в процесі їхньої життєдіяльності утворюються повністю окислені сполуки, що надходять в атмосферу (вуглекислий газ та вода і звільняється енергія. Потім, за допомогою енергії сонячної радіації, вуглекислий газ і вода знову беруть участь у процесах фотосинтезу, в результаті якого відновлюється вуглець і акумулюється енергія.

Таким чином, енергія сонячного світла, використовувана при фотосинтезі, слугує рушійною силою колосального за розмірами кругообігу на Землі таких мінеральних елементів, як вуглець, водень, кисень. У цей кругообіг включаються й багато інших мінеральних елементів: азот, сірка, фосфор, магній, кальцій та інші. За час існування Землі завдяки фотосинтезу найважливіші мінеральні елементи й речовини пройшли вже багато тисяч циклів повного кругообігу.

У результаті фотосинтезу рослинність Землі щороку утворює понад 100 млрд. тонн органічних речовин, засвоюючи при цьому близько 200 млрд. тонн CO_2 і виділяючи в зовнішнє середовище близько 145 млрд. тонн вільного кисню. Кількість енергії, яка щороку акумулюється фотосинтезуючими організмами океану й суходолу – більше $3 \cdot 10^{21}$ дж. Це на порядок більше тої енергії, що використовується людством – $3 \cdot 10^{20}$дж. Вчені вважають, що завдяки фотосинтезу утворюється весь кисень атмосфери Землі.

Процес фотосинтезу є основою живлення всіх живих істот на Землі, він постачає людство паливом, волокнами (целюлоза) і незліченними корисними хімічними сполуками. З вуглекислого газу в повітрі та з води, поєднаних у процесі фотосинтезу, утворюється 90–95 % сухої речовини врожаю. Інші 5–10 % припадають на мінеральні елементи та їхні сполуки, у тому числі – азотні, одержувані із ґрунту. Цей процес по праву вважається зразком "природних технологій" з виробництва екологічно чистої енергії в грандіозних масштабах. У попередні епохи умови на Землі були більш сприятливими для фотосинтезу у зв'язку із значною перевагою відновлюючих процесів над окисними процесами. Тому величезні кількості відновленого вуглецю в органічних залишках виявилися похованими в надрах Землі, утворивши величезні поклади горючих копалин. Поступово відносний вміст вуглекислого газу CO_2 в атмосфері значно знизився (менше 0,1%) і підвищився вміст кисню (майже до 21 %). Це істотно погіршило умови для фотосинтезу. В результаті цього потенційна фотосинтетична активність рослин використовується далеко не повно.

Проблема збереження, примноження й найкращого використання фотосинтетичної продуктивності рослин – одна з найважливіших у сучасному природознавстві й практичній діяльності людини, у тому числі й у нашому саду та городі.

Сонце, повітря, вода й енергетика

У наш час приблизно 95 % сучасного виробництва енергії (тепло, електроенергія й ін.) виробляється за ра-

хунок спалювання та переробки тим або іншим способом горючих матеріалів, що знаходяться у надрах Землі: кам'яне вугілля – близько 35%, нафта – близько 40%, природний горючий газ – близько 20%. Запаси зазначених природних горючих матеріалів у надрах Землі – грандіозні. Однак людство щороку використовує їх відчутну значну частину, і не завжди з належним економічним коефіцієнтом перетворення енергії. Особливо це загострилося в період "промислового буму" на Землі (в останні 100–150 років). За сучасних темпів видобутку й щорічного використання горючих корисних копалин їх вистачить не надовго, на думку вчених фахівців: нафти й газу – на 30–100 років (за різними оцінками), кам'яного вугілля – на 200 років, після чого настане незворотний різкий спад рентабельності й об'ємів видобутку. Другий бік медалі – при спалюванні зазначених горючих матеріалів різко зросли викиди в атмосферу шкідливих для організму людини сполук. З початку згаданої індустріальної епохи спостерігається постійний і систематичний ріст концентрації вуглекислого газу (0,3–0,4% – на рік) – за останні 50 років, та 0,5% і більше на рік – за останні 10 років. Вихід з ситуації, яка створилася, підказує нам сама Природа. Щороку тільки фотосинтез рослинного світу суходолу й моря акумулює $3 \cdot 10^{18}$ кДж сонячної енергії, що на порядок більше всієї енергії, яка використовується зараз Людиною. В той же час це тільки 1 % сонячної енергії, що потрапляє на Землю. Це вражаючий приклад, він підтверджує можливість і доцільність значно більшого використання відновлювальних джерел енергії, як альтернативи вказаним вище невідновлювальним джерелам. Значно більше (ніж тепер) використання сонячної енергії, енергії повітряних і водних потоків на суходолі та на водних акваторіях – ось перспектива одержання екологічно чистої енергії для потреб людини. На думку автора, на ближчий і віддалений періоди життя на Землі потенційно переважаючими є технології з використанням сонячної енергії та енергії повітря і води шляхом розробки на їхній основі високоефективних електричних, теплових та інших енергоакумулюючих систем, у тому числі:

- базового ряду сонячних тепло- і електростанцій різної потужності й різного призначення;
- вітроелектричних і гідроелектричних станцій різної потужності й призначення – від найменших до грандіозних, включаючи різні комбінації таких систем.

Також може бути ефективним на більш віддалену перспективу одержання теплової й електричної енергії на технологіях атомарного перетворення важководневої води.

Кожний напрямок сьогодні вимагає ще, у більших або менших об'ємах, додаткових наукових досліджень і створення на їхній основі перспективних високоефективних технологій практичного виробництва енергії для потреб людини, включаючи проекти на міждержавних та міжконтинентальних рівнях. Природно, що той або інший напрямок із зазначених вище повинне мати конкретну обґрунтовану прив'язку до конкретного регіону або району Землі. За станом на сьогоднішній день альтернативні джерела енергії дають лише кілька відсотків сумарної енергії на Землі. Однак приклади розвитку й реалізації таких систем вражаючі. Наприклад, гідроелектростанції (ГЕС) є потужним постачальником електроенергії для багатьох країн, що мають відповідні водні ресурси й природні умови; від самих найменших до грандіозних. Прикладом грандіозних можна назвати ГЕС на річці Парана (Бразилія) з потужністю більше 12 млн. кВт, на річці Колломак (США) з потужністю 6 млн. кВт, на річці Єнісей (Росія) з потужністю 6 млн. кВт. Для порівняння: типовий блок сучасної атомної електростанції дає 1 млн. кВт. Велике майбутнє у вітроелектростанцій (ВЕС), реалізовані проекти ВЕС є в багатьох країнах Європи, їхні потужності – від одиниць до десятків і більше кВт, а потужність об'єднаного, тобто всього встановленого в конкретному районі парку ВЕС – значно більша. Автор цієї публікації спостерігав в Австрії на полях уздовж шосе від Відня до Праги значну кількість (близько 100 шт.) ВЕС. Їхні стрункі ажурні конструкції, без усяких додаткових розтяжок, із трилопатевими гвинтами певною мірою навіть прикрашають місцевість, вносячи в навколишню природу своєрідність. Є відомості, що в США виробництво й експлуатація ВЕС в останні роки зростають значними темпами, є реалізовані проекти в Росії й в Україні. Розробляються, впроваджуються у виробництво й повсюдно встановлюються в сонячних регіонах Землі сонячні тепло- та електростанції, їхні проектні потужності порівнянні з потужностями діючих ГЕС. З-поміж головних проблем для потужних геліоенергетичних комплексів – навчитися з мінімальними енерговитратами відслідковувати зміну положення Сонця на небокраї таким чином, щоб постійно, незалежно від часу дня, забезпечувалася найкраща спрямованість сонячних антен на наше головне світило.

Образно говорячи, Людині потрібно навчитися в живої природи методу повертання квіток до Сонця, наприклад, як у соняшника.

Ще раз звертаємо увагу шановного читача, що зазначені технології – екологічно винятково чисті, отже, ніяким чином не будуть забруднювати навколишнє середовище, не в приклад існуючим технологіям на основі спалювання різного природного палива, що перебуває в надрах Землі. Отож об'єктивним буде твердження, що через 20–50 років внесок альтернативних джерел енергії в сумарний об'єм споживаної енергії на Землі досягне 20–30 % і більше.

Резюмуючи викладене, можна з упевненістю стверджувати, що Людина ніколи й ні за яких умов без енергії не залишиться. Доти, поки "світить" Сонце, а Земля є його супутником, енергетичні ресурси на планеті Земля невичерпні.

А.П. Антосик,
кандидат технічних наук

(Далі буде)

Мікродробарка

Дослухаючись до порад фахівців або з власного практичного досвіду, чимало господарів знають, що перед тим, як згодовувати худобі або птиці зерно, краще його подрібнити. До того ж, використання цілого зерна в ринкових умовах сьогодення – це, взагалі, марнотратство. На відміну від комбікормів із пшениці, ячменю, кукурудзи, висівок, макухи тощо. Однак приготувати їх без подрібнення неможливо.

Нині торгівельна мережа пропонує чимало різних моделей подрібнювачів, які мають досить високу продуктивність. Але їхня ціна для багатьох українських селян, особливо в умовах фінансової кризи, виявляється надто високою. Особливо це відчувають власники малих господарств, які утримують, скажімо, одне порося та кілька десятків курей і качок. Саме для таких господарів я пропоную просту, але надійну мікродробарку, яку виготовив власноруч (фото 1 і 2).

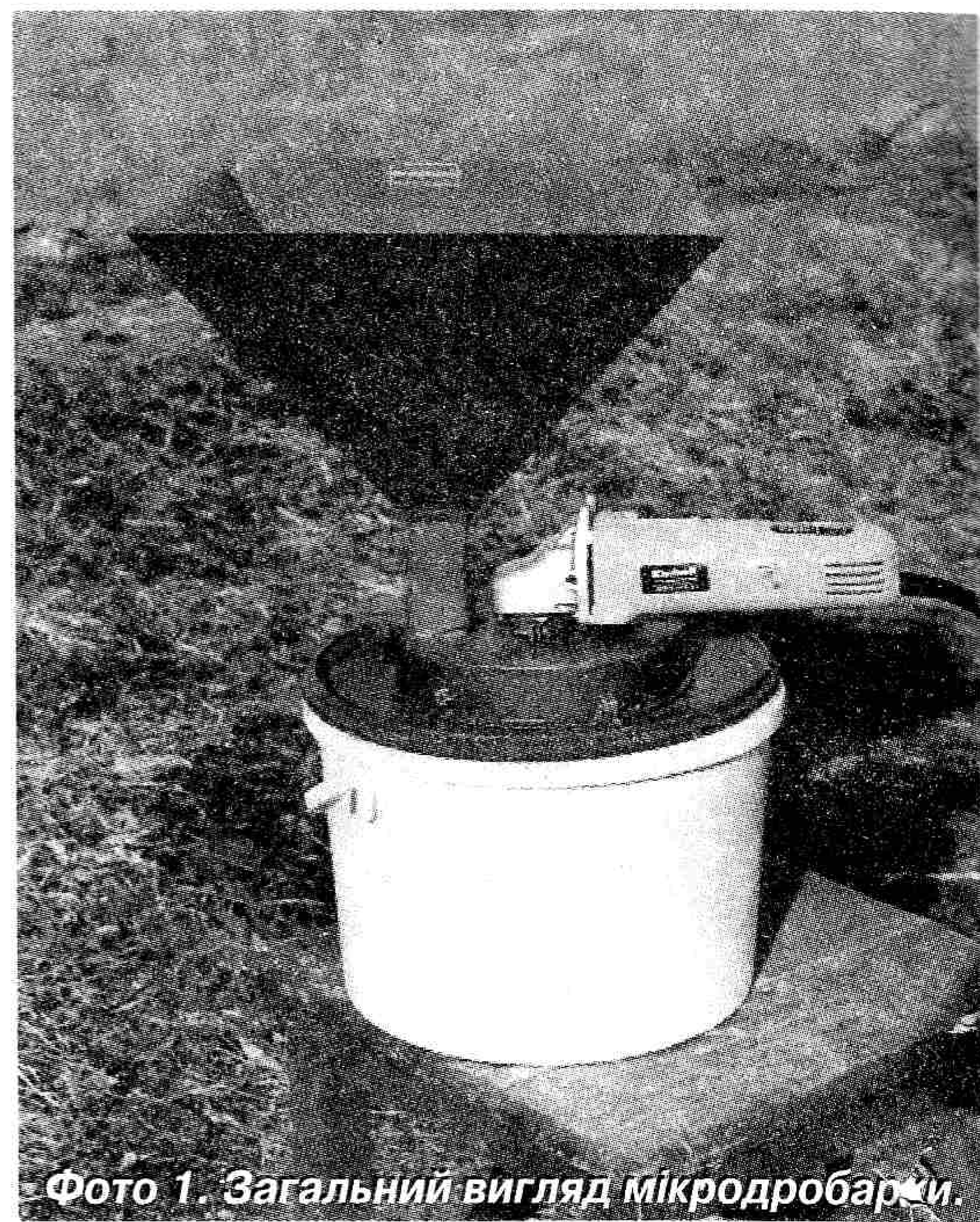

Фото 1. Загальний вигляд мікродробарки.

Чимало селян, скориставшись кресленнями, зможуть самотужки виготовити цей пристрій у домашніх умовах. Потрібне лише бажання та наявність кутової шліфувальної машини потужністю 600–900 Вт. Завдяки цьому пристрою десятикілограмове відро зерна (пшениці, кукурудзи тощо) можна подрібнити за 10–12 хвилин.

Якщо в когось із домашніх майстрів, які візьмуться за виготовлення мікродробарки, виникнуть питання, то вирішити їх допоможуть рисунки 1–4, на яких зображені всі основні деталі цього пристрою та наведені їхні розміри.

Прийомним бункером 9 (рис. 1) для саморобної мікродробарки слугує п'ятнадцятилітрове пластмасове відро з кришкою 6. Зазвичай, у таких відрах у магазини постачають оселедці, потім їх часто продають за півціни. Кілька таких відер вдалося придбати й мені, хоча за бажанням можна скористатися також іншою підручною тарою.

Для виготовлення мікродробарки кутову шліфувальну машину 1 кріплять до корпусу 4 через затискний хомут 2. На шпинделі машини закріплюють через фланці 7 і 8 ніж 3, він має заточку з обох боків, на якій роблять насічку.

Між фланцем корпусу дробарки і решетом 10 встановлюють кришку, яку затискують болтами 5. Попе-

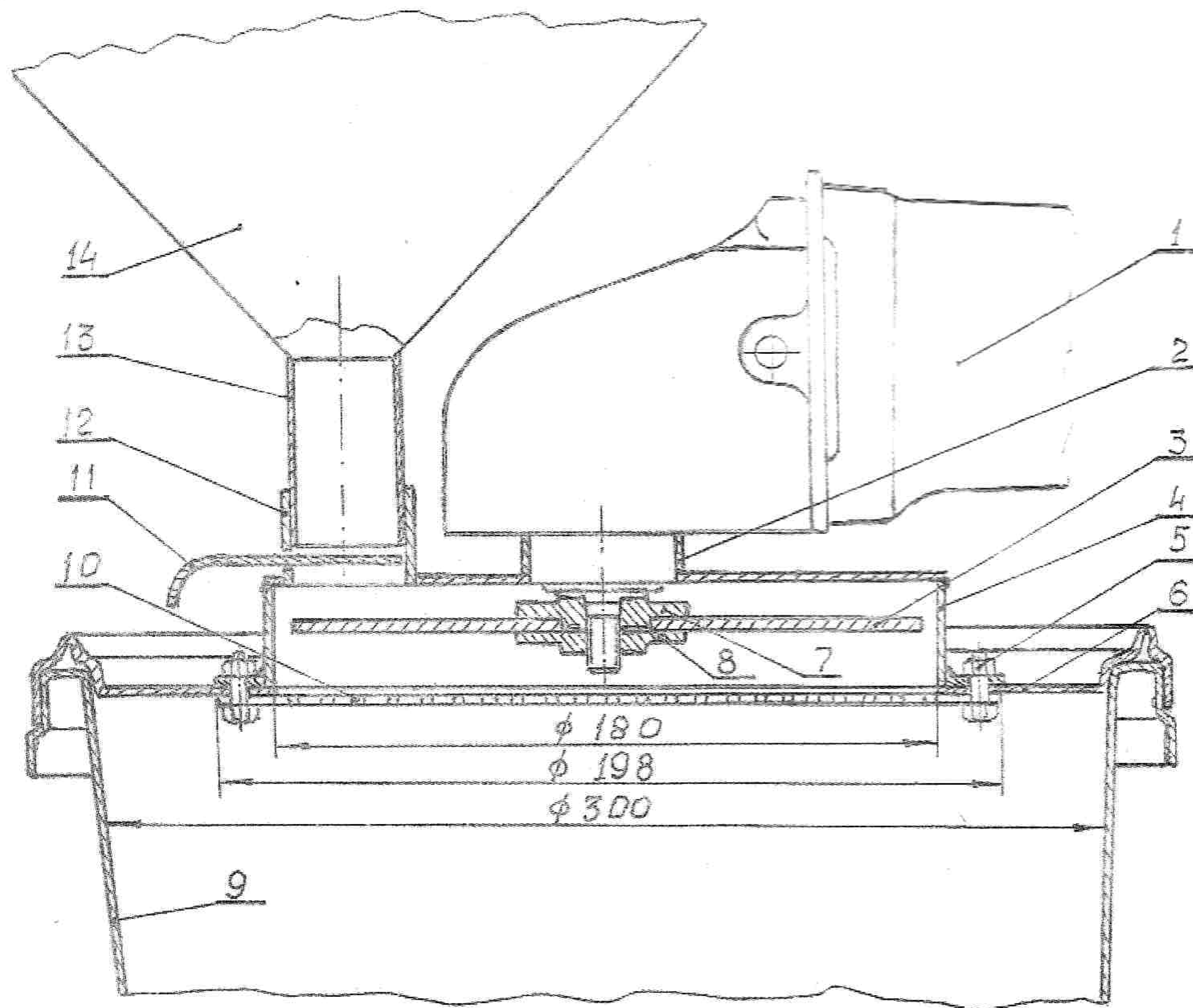

Рис. 1. Мікродробарка в розрізі:

1 – кутова шліфувальна машина N = 900 Вт; n = 8000 об/хв; 2 – хомут затискний; 3 – ніж; 4 – корпус дробарки; 5 – болт М6 із гайкою; 6 – пластмасова кришка відра; 7 – ведучий фланець кутової шліфувальної машини; 8 – гайка-фланець; 9 – відро пластмасове Q = 15 л; 10 – решето дробарки; 11 – заслінка бункера; 12 – патрубок (тр. 60 х 40 мм) кришки корпусу дробарки; 13 – напрямний патрубок (тр. 35 х 53 мм) бункера; 14 – бункер дробарки Q = 10 л.

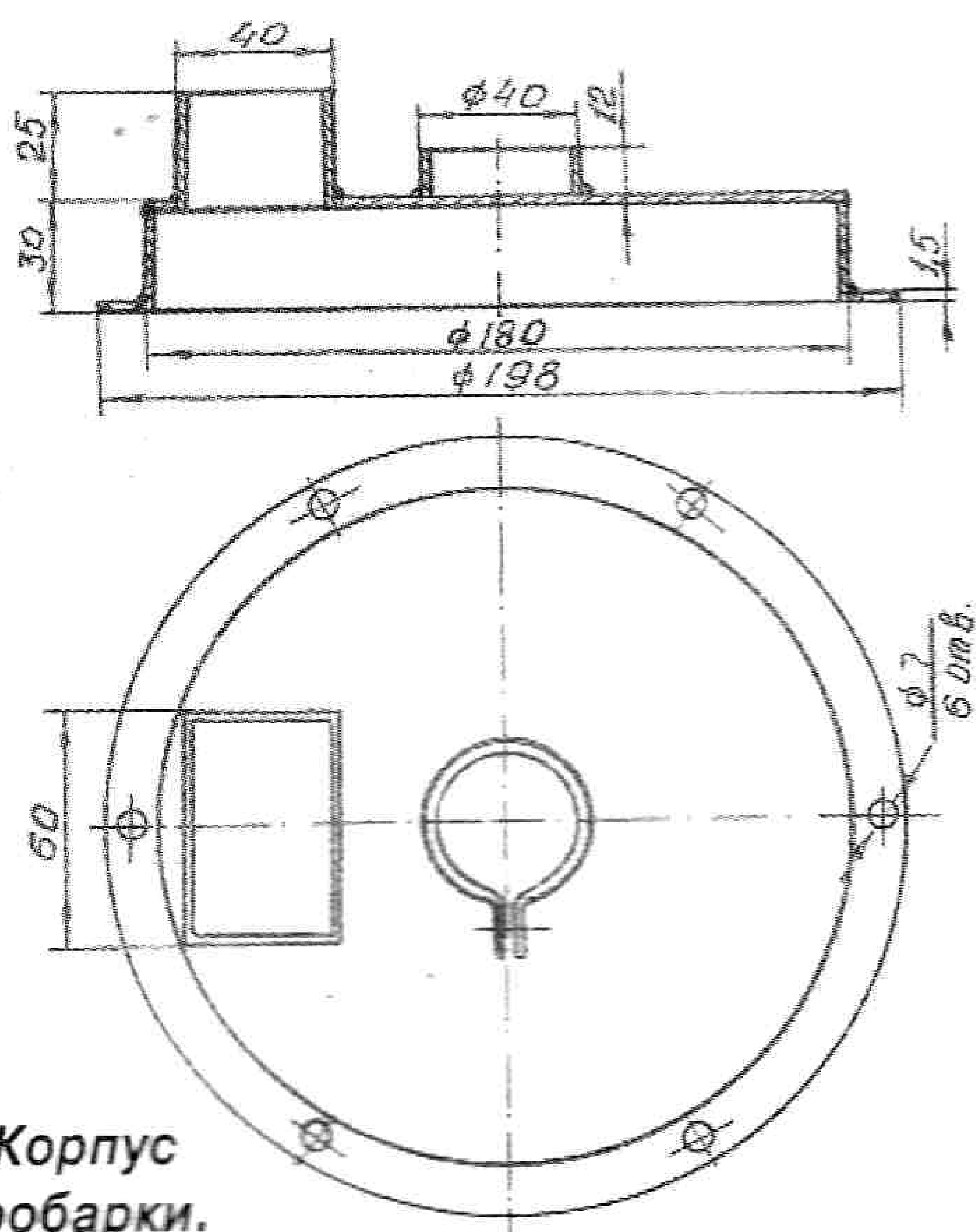

Рис. 2. Корпус мікродробарки.

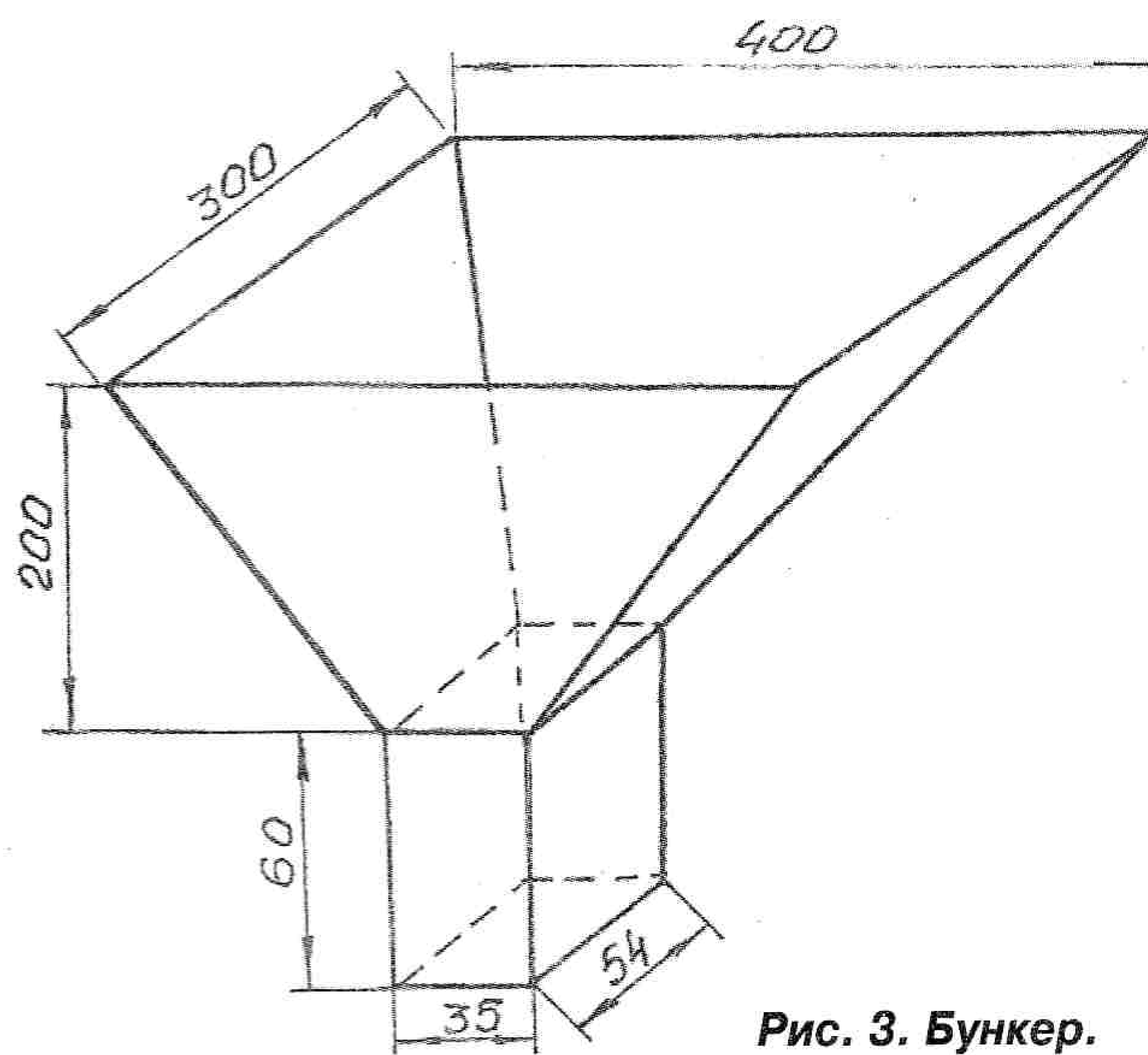

Рис. 3. Бункер.

редньо в кришці роблять центральний отвір діаметром 180 мм і 6 отворів діаметром 7 мм для болтів.

Кришку з мікродробаркою ставлять герметично на відро. Слід зазначити, що герметичне кріплення запобігає розпилюванню дрібної фракції крупів і сприяє підтриманню чистоти на робочому місці. Подачу зерна для подрібнення регулюють заслінкою 11, яку вставляють у проріз патрубка 12 кришки.

Ніж подрібнювача (рис. 4) виготовляють із сталі завтовшки 2,5 мм. Найліпше для цього підійде старе полотно пилорамної пилки. Необхідно, щоб ніж був збалансований відносно центрального отвору (діаметр 22 мм), оскільки дисбаланс створює небажану вібрацію агрегату.

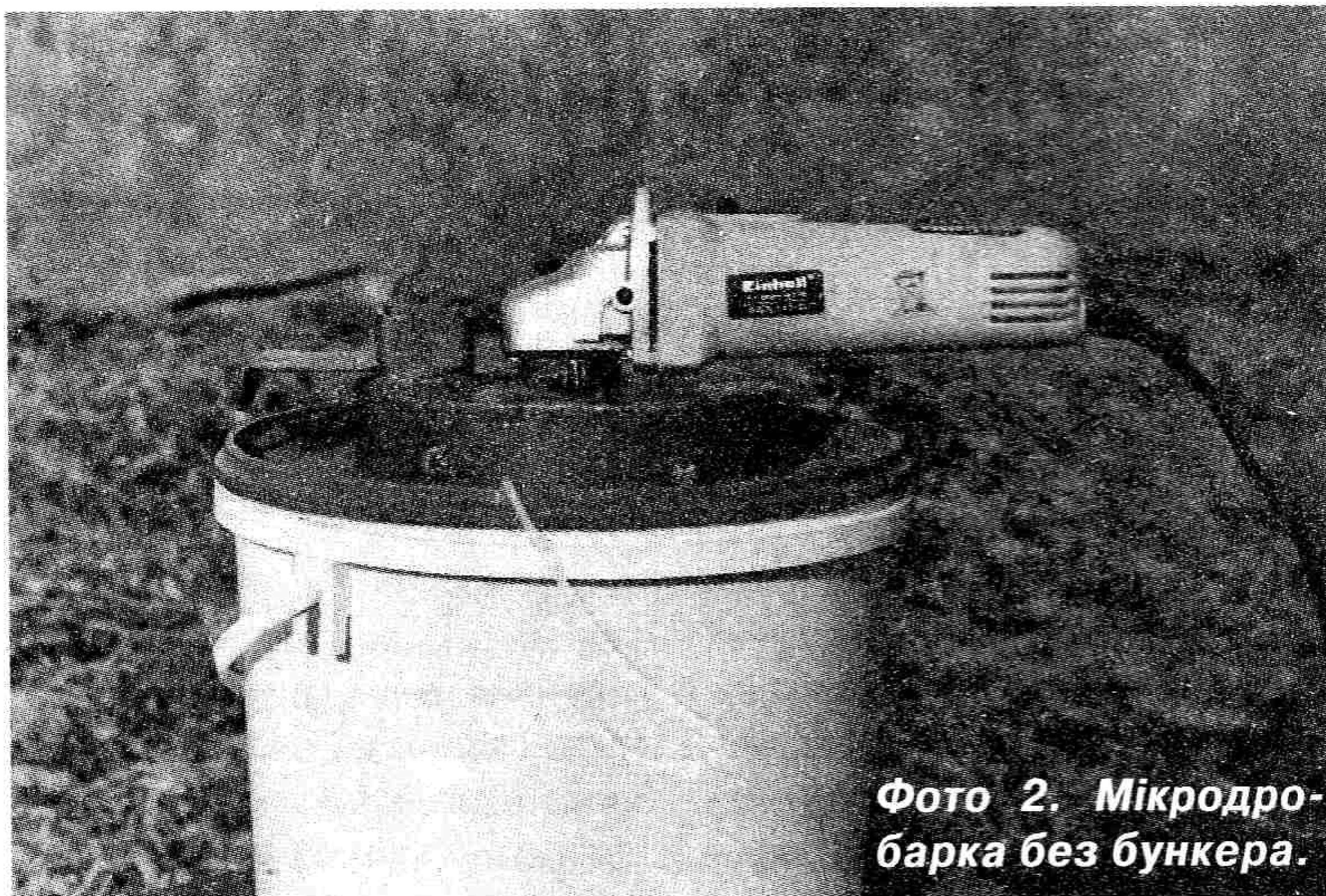

Фото 2. Мікродробарка без бункера.

Решето для подрібнювача можна застосувати від зерноочисних машин із діаметром отворів 4–6 мм. Якщо не вдасться таке дістати, то виготовити його також можна самотужки, що не так уже й складно. Для цього потрібний тонкий лист сталі. Вирубуємо з листа круг діаметром 198 мм і, розмітивши отвори, просвердлюємо їх електродрилем. Однак, якщо є можливість, то краще при цьому скористатися настільним верстаком для свердлення.

Сподіваюся, що під час виготовлення корпусу дробарки (рис. 2) і бункера (рис. 3) особливих труднощів у домашніх майстрів не виникне. Тому я вважаю, що не варто зупинятися на цих деталях пристрою докладніше.

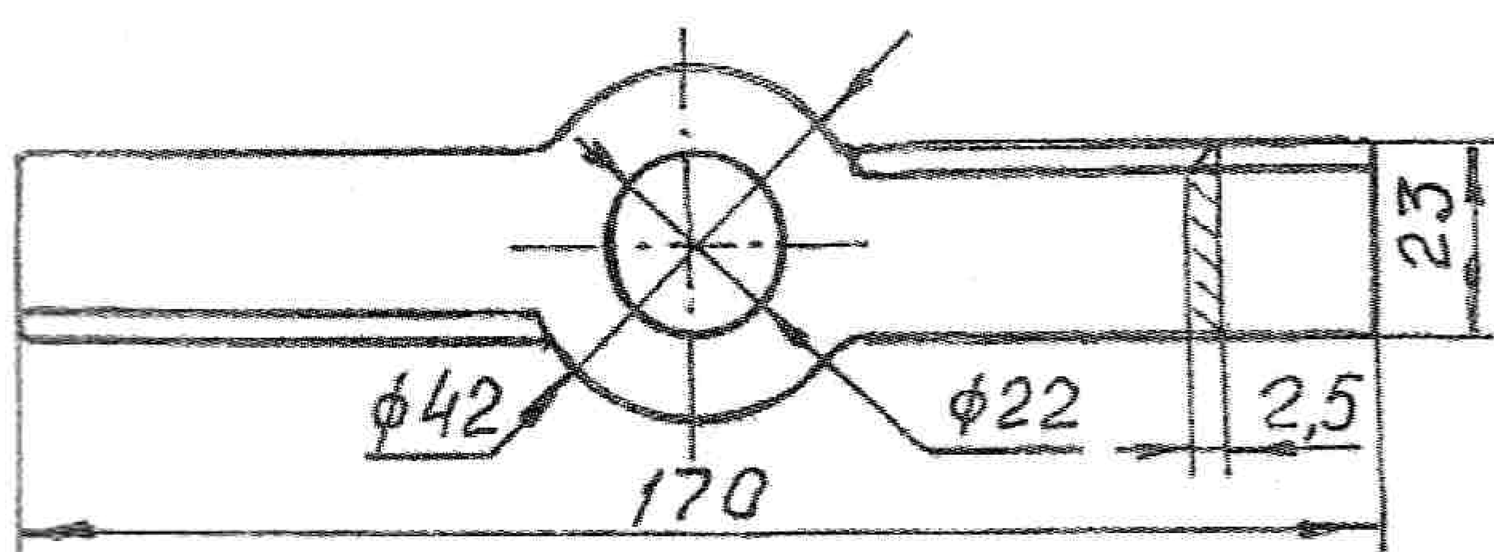

Рис. 4. Ніж.

Технологія подрібнення

Щодо технології подрібнення зерна, то вона надзвичайно проста: закриваємо отвір бункера заслінкою, насипаємо відро зерна і запускаємо кутову шліфувальну машину, натиснувши і зафіксувавши при цьому вмикач. Потім, плавно відкриваючи заслінку, регулюємо навантаження двигуна. Зерно, потрапляючи під гостре насічене лезо ножа, подрібнюється і падає через отвори решета в приймальний бункер, яким слугує пластмасове відро.

Фракції, більші за розміром, ніж отвір пристрою, або навіть неподрібнене зерно, вдарившись об решето, відскакують вгору і знову потрапляють під ніж для подрібнення.

Через 10–12 хвилин необхідно зупинити двигун, підняти дробарку разом із кришкою і висипати подрібнене зерно з ємкості у заздалегідь приготовлений мішок. Після цього процес подрібнення за необхідності можна продовжити.

Отже, за незначних витрат часу й матеріалів можна виготовити просту, але ефективну мікродробарку для потреб власного господарства. Погодьтеся, що вона дуже зручна. Тому я раджу, не гаючи часу, братися до справи, і у вас усе вийде.

М.С. Набок,
відмінник винахідництва та раціоналізації,
с. Рівне, Кіровоградська обл.,
тел. 097-5934578

Навесні, коли від глибокого сну прокидається природа і під сонячними променями теплішає земля, з-поміж жовто-сірих барв сухої трави сміливо з'являються молоді ніжно-зелені розетки гарної трав'янистої рослини. Це – іван-чай вузьколистий. У такі хвилини на серці відчувається особлива радість, бо матінка-земля на невеличких клаптиках ще не зіпсованої людиною землі зберегла для нас і наших дітей цю дивовижну рослину. А щоб іван-чай не став рідкісним зникаючим видом внаслідок інтенсивних технологічних наступів, ми маємо захистити й примножити його популяцію, висаджуючи ці рослини на власній ділянці.

Іван-чай: чарує, годує і хвороби лікує

Іван-чай вузьколистий – традиційна лікарська рослина в Україні, щоправда, нині дещо призабута. Спочатку це була лише дикоростуча рослина, згодом вона з'явилася біля людських помешкань і один із її підвидів протягом століть перетворився на гарну декоративно-цілющу культуру.

До XIV століття іван-чай був маловідомим. Починаючи з XV століття на території Польщі, Білорусії і в Західній Росії його широко використовували знахарі й травники у лікуванні багатьох хвороб. Знали про нього і в Україні за часів Запорізької Січі. Відомі своєю мужністю й силою козаки-характерники вміло застосовували іван-чай для лікування й зцілення бойових ран. Припарками й відварами з цієї трави вони лікували навіть важкі поранення, отримані у боях із ворогом, ставили на ноги безнадійно хворих.

Найвизначніша подія, яка надала особливої популярності іван-чаю серед широких верств населення, сталася наприкінці XVIII століття у колишній Петербурзькій губернії, поблизу села Капори. Там винахідливі селяни-знахарі, застосувавши невідому на той час технологію, почали виготовляти сурогатний чай, який за смаком майже не відрізнявся від китайських та індійських сортів чаю, що дорого коштували. Швидше за все, ця інформація потрапила до спритних столичних купців, які знайшли село Капори і почали закуповувати безцінну сировину іван-чаю у населення. Змішуючи з дорогими сортами чаю, вони продавали новий напій і отримували від того великі прибутки. З тих часів іван-чай дістав свою другу назву – капорський чай.

Лише у XX столітті після численних досліджень офіційна медицина виявила цілющі властивості цієї рослини і занесла її до списку рекомендованих фітопрепаратів.

Дещо про цілющу рослину

Іван-чай вузьколистий (Chamaenerion angustifolium (L.) Moench.) має чимало народних назв: капорський чай, кіпрей, скрипун, хамерій, зніт вузьколистий, плакун. Це багаторічна трав'яниста рослина родини кіпрейних, заввишки до 2 м. Кореневище в неї середньої товщини – 1,5–3 см, повзуче, створює на глибині 10–15 см столони завдовжки до 2 м, із великою кількістю пагонів. Стебло прямостояче, просте або слаборозгалужене, кругле, оголене.

Листки розташовані почергово, сидячі або на дуже коротких черешках, лінійно-ланцетні, завдовжки до 15 см, на верхках загострені, з чітко вираженими тонкими прожилками. Суцвіття – рідкісна конічна китиця, довжина якої може сягати 50–70 см. Верхня частина стебла, квітконіжки й чашечки червонуваті або рожеві, кольорова гама забарвлення квіток має доволі широкий спектр: від пурпурно-червоного до блідо-рожевого, чарує око розмаїттям відтінків і декоративністю форм.

Загалом рослина може гармонійно вписуватися у будь-які ландшафтні композиції, бо вона дуже красива на вигляд, особливо на тлі інших рослин, і надзвичайно гарна та яскрава за сонячного освітлення.

Зацвітає кіпрей на другий рік вегетації, за хороших умов – на першому році життя. Тривалість цвітіння – півтора–два місяці, починаючи з кінця червня і до середини серпня. Плід – стручкоподібна пухнаста коробочка до 8–10 см завдовжки. Насіння дуже дрібне (малопомітне для неозброєного ока) з "чубчиками", зібраними в тонкі й дуже легкі волосинки. В одному стручку може бути понад 500 насінин. За весь вегетаційний період одна рослина дає близько 30000 насінин.

Збирання і сушіння

Як лікарську сировину використовують траву, листя й суцвіття іван-чаю, які заготовляють у період повного цвітіння. Для цього рослини зрізують серпом або гострими ножицями на відстані від землі 15–20 см, зв'язують у жмутики по 5–8 стебел і підвішують на товстій нитці або тонкому мідному дроті. Сушать під навісами, на горищах, у добре провітрюваних приміщеннях.

Пров'ялену траву можна посікти на частини завдовжки 3–5 см і висушити в сушарці за температури 40–45°С. Термін зберігання продукції – 2 роки.

Корені заготовляють восени, починаючи з середини вересня до грудня, або напровесні – в березні. Викопують лопатами або спеціальними копачами, очищають від землі, миють у проточній воді. Довгі столони розрізують на частини по 8–10 см і на 2–3 дні викладають рівномірно на сітки, стелажі, щоб обсохли і пров'ялилися. Сушать у сушарках, печах, духовках за температури 55–65°С. Термін зберігання сухої сировини – 3–4 роки.

Фармакологічні властивості

Кіпрей вузьколистий має заспокійливу дію і як транквілізатор не поступається валеріані, а за деяких випадків навіть перевершує її. Володіє також антимікробною, ранозагоювальною, протизапальною, потогінною, обволікаючою, пом'якшувальною та антисклеротичною дією. Рослина містить корисні мікроелементи, вітаміни, зокрема в молодих листках дуже багато вітаміну С, і антиоксиданти.

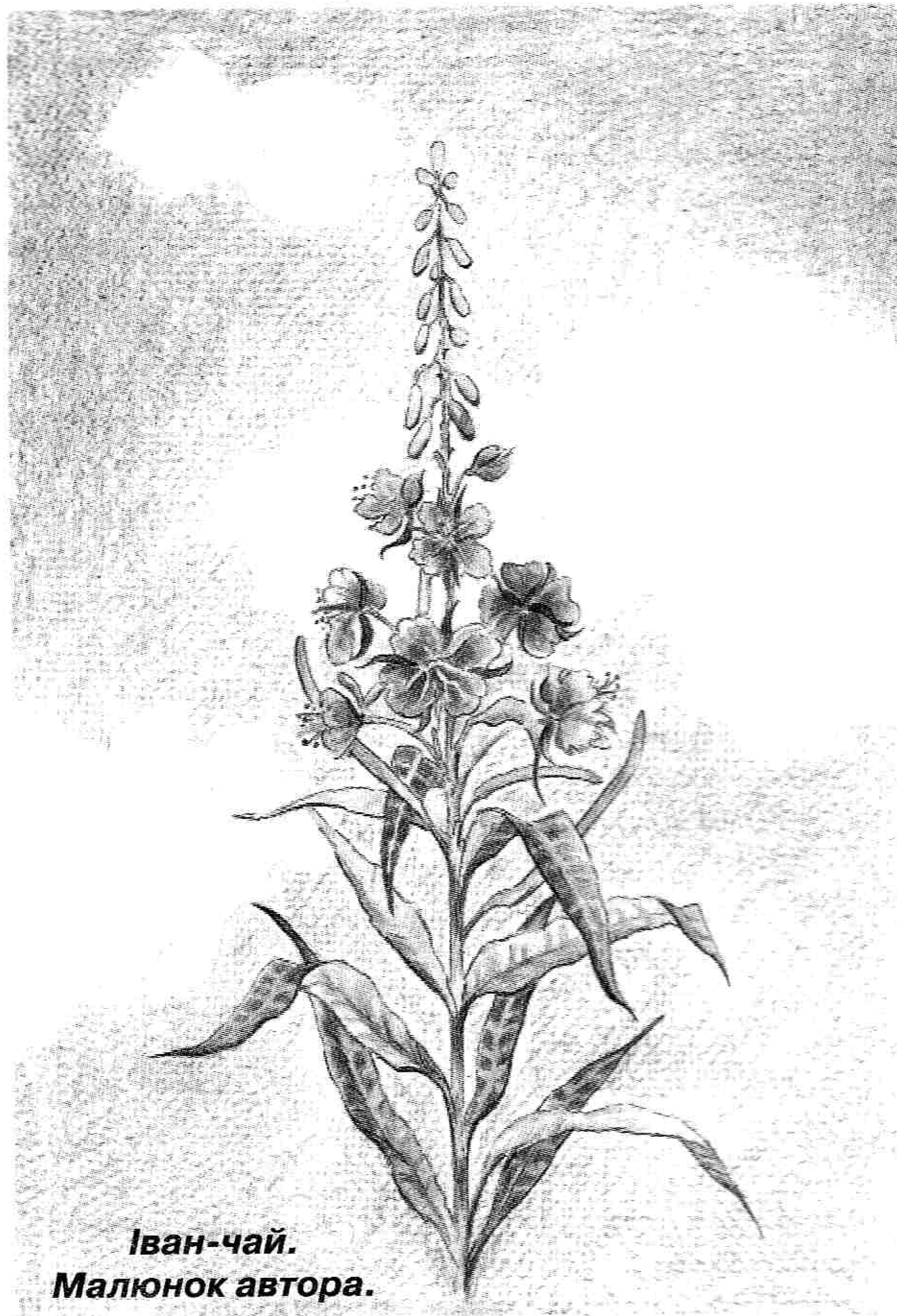
За дуже низької, майже нульової токсичності сировина іван-чаю ефективно впливає на всі органи і системи людського організму, сприяє підвищенню результативності лікування різних захворювань.

Лікуємося іван-чаєм

✱ ***Настоянка*** (квіти, листя, трава): 10 г подрібненої сировини залити 100 мл 40%-ного розчину спирту або горілкою і настояти протягом 10 днів у темному теплому місці. Приймати по 20 крапель на 1 столову ложку води за 15 хвилин до їди протягом 1–2 місяців. Застосовують за порушень обміну речовин, захворювань шлунково-кишкового тракту, як профілактичний засіб приймають для уникнення виразки шлунка та онкологічних захворювань.

✱ ***Настоянка кореневищ***: 50 г сухої подрібненої сировини залити 500 мл 40%-ного розчину спирту і настояти протягом двох тижнів. Приймати по 25–30 крапель за 20 хвилин до їди. Застосовують для профілактики і лікування чоловічих хвороб після 45 років: при захворюваннях простати, хронічних хворобах сечового міхура, аденоми простати. Курс лікування – 2 тижні.

✱ ***Настій трави***: 20 г сировини залити 200 мл переовареної води, настояти дві години, процідити. Приймати по столовій ложці 3–4 рази на день перед їдою. Такий засіб добре допомагає при гастритах, колітах, виразках шлунка і кишківника, анемії, скрофульозі, безсонні, гонореї, запобігає виникненню онкологічних захворювань, а також стимулює серцево-судинну діяльність, заспокоює нервову систему.

Іван-чай. Малюнок автора.

✱ ***Відвар трави*** (квіти і листя, а також настій і сік): 15 г сировини залити 200 мл гарячої переовареної води, кип'ятити 15 хвилин на малому вогні, настояти 1–1,5 години, потім процідити. Приймати по 1 столовій ложці тричі на день до їди. У народній медицині застосовують як знеболюючий, обволікаючий засіб; при закрепах, білях у жінок, С-авітамінозах, гастритах, виразках шлунка. У монгольській медицині – при діареї, дезинтерії, катаральних станах шлунка і кишківника. У зборі разом із м'ятою перцевою використовують для лікування важких отруєнь. У тібетській медицині його вважають ефективним засобом від головного болю різного походження, як снодійне, при віспі, скрофульозі, застуді, ГРЗ, грипі.

✱ ***Сік*** вичавлюють із молодих свіжих листків і верхівок стебел. Приймають по 0,5–1 столовій ложці у рівних кількостях із медом 4 рази на день перед їдою. Засіб зміцнює опірність організму до респіраторних інфекцій, здатний протистояти небезпечним формам вірусу грипу, особливо напровесні, насичує організм вітаміном С.

✱ ***Відвар кореневищ***: 10 г подрібненої сухої сировини заливають 250 мл гарячої кип'яченої води, кип'ятять 20 хвилин, проціджують. Приймають по столовій ложці 3–4 рази на день. Застосовують у вигляді полоскань при ангінах, стоматитах, карієсі; внутрішньо – при гастритах, колітах, кровотечах, недокрів'ї.

✱ ***Для зовнішнього лікування***:

– ***у травматології*** (відвари трави, коренів) для промивання ран, виразок, опіків, обморожень різного ступеня, припарки – як знеболююче при отитах, гематомах, забиттях, артралгіях; порошок – для лікування інфекційних ран;

– ***у стоматології*** (відвар, настій трави і коренів) при пародонтозі, карієсі, зубному болю у вигляді полоскань;

– ***у дерматології*** (відвар, настій) при подразненнях шкіри, вугрових висипах, фурункульозах, грибних захворюваннях рук і ніг (сухий порошок із трави і коренів).

Хочете бути красивими?

Для очищення шкіри обличчя та відновлення її здорового вигляду застосовують лосьйони, настої, відвари лікарських рослин, які можна приготувати в домашніх умовах. Однак при цьому слід точно дотримуватися дозування, аби бути на 100% впевненим в ефективному і безпечному застосуванні косметичних засобів власного виготовлення.

✱ ***Лосьйон для жирної шкіри*** на основі іван-чаю і лимона: змішати 15 мл лимонного соку, 1 яєчний жовток, 75 мл горілки і 40 мл камфорного спирту. Настояти дві години, потім додати до цієї суміші 50 г дрібно порізаного або натертого свіжого кореня іван-чаю і настояти ще дві години. Добре віджати суміш крізь марлю. Цей лосьйон відмінно очищає, пом'якшує і заспокоює шкіру від подразнень, тому щовечора можна ним протирати обличчя.

✱ ***Настій для нормальної і сухої шкіри*** на основі трави іван-чаю і календули: 3 столові ложки сухих подрібнених квіток і молодого листя кіпрею засипають в емальований посуд, заливають 300 мл води, накривають кришкою і нагрівають на водяній бані 15 хвилин. У такий спосіб отримують перший інгредієнт косметичного настою. Потім 2 столові ложки сухих квіток календули заливають 200 мл води і нагрівають також на водяній бані 15 хвилин – це другий інгредієнт. Обидва настої охолоджують до кімнатної температури і через 40 хвилин проціджують, після чого віджимають решту маси і додають переовареної води до початкового об'єму.

Інгредієнти змішують і зберігають настій у холодильнику не більше двох діб. Застосовують у вигляді примочок і протирань. Для примочок марлю, складену у 2–3 шари, змочують у настої, злегка віджимають і накладають на обличчя на 8–10 хвилин. Таку процедуру варто повторити тричі.

О.І. Табанюк,
колекціонер лікарських рослин,
с. Теофилівка, Бершадський р-н,
Вінницька обл., 24433

Біодинамічний календар
Червень

Ось і літо прийшло... Для садівників, городників, виноградарів і квітникарів, які не втомлюються радіти кожній посадженій власноруч рослині, що росте й розвивається на їхніх ділянках, кожній квіточці, що милує око на присадибній клумбі, теплі червневі дні – це справжня нагорода за їхні весняні клопоти. Однак це і стимул для продовження копіткої праці, тим більше, що турбот із догляду за рослинами у відкритому ґрунті з настанням літа значно додалося. Розповімо про найнагальніші з них.

Близнята 1 (2:58) – 3 (11:38)
● Новий Місяць – 2 (0:03)

На початку червня садівники продовжують висаджувати й пересаджувати рослини, нарізувати живці. Висаджують у відкритий ґрунт укорінені живці троянд, клематисів, рододендронів, розсаду однорічників. Пересаджують бузок і виноград.

Підживлюють і поливають суницю. Протягом місяця регулярно видаляють на ній вуса, не допускаючи їхнього росту понад 10 см завдовжки. Це сприяє підвищенню врожайності, бо за активного росту вусів і розвитку на них розеток суниця споживає більше поживних речовин, виснажуючи материнські рослини. При цьому вуса краще не обривати, щоб не пошкодити материнські рослини, а дуже акуратно зрізувати садовим секатором.

Перед цвітінням суниці під кущі і в міжряддя підсипають деревну стружку, тирсу або укладають подрібнену солому, щоб ягоди під час достигання не стикалися з ґрунтом, тоді вони залишатимуться чистими й на них не розвиватиметься сіра гниль.

На Молодик (2 червня) не рекомендується висівати й висаджувати будь-які культурні рослини.

Рак 3 (11:38) – 5 (18:05)

Початок червня – найкращий час для висаджування на грядки теплолюбних огірків, помідорів, капусти середньостиглих сортів, фізалісу, патисонів, кабачків, гарбузів, квасолі тощо. Однак перед садінням цих культур варто подбати про належну підготовку грядок: добре розпушити ґрунт, зробити в ньому сапкою лунки, покласти в них по 0,5–1 кг перегною та по жмені попелу, все ретельно перемішати із землею й полити водою. Висаджувати краще за хмарної погоди, без вітру або ближче до вечора, щоб розсада менше прив'ядала.

Якщо розсаду огірків, кабачків, гарбузів, патисонів вирощували у торф'яних горщиках, то у відкритий ґрунт їх висаджують так, щоб весь горщик був занурений у землю, а після садіння навколо кожної рослини роблять блюдцеподібне заглиблення.

Лев 5 (18:05) – 7 (22:35)

Підгортають картоплю. Висівають у відкритий ґрунт пряносмакові рослини: салатний цикорій, коріандр, базилік тощо. Якщо майоран садовий вирощували розсадним способом, то у відкритий ґрунт його висаджують також на початку червня, коли остаточно мине загроза пізніх весняних заморозків. На момент висаджування розсада повинна мати 3–4 справжніх листочки, ґрунт при цьому бажано попередньо полити.

Квітникарі у першій декаді червня закінчують висаджувати розсаду літників, розпочинають живцювати багаторічники, висаджують жоржини й килимові рослини. Доглядаючи за квітами, поливають і підживлюють їх, розпушують ґрунт у міжряддях і видаляють бур'яни, встановлюють кілочки під жоржини й гладіолуси. Щодо поливу квіткових рослин, то краще робити це рано вранці або увечері, щоб уникнути опіків листя. На відміну від високорослих багаторічників, які можна поливати в прикореневу лунку з лійки в будь-який час дня, використовуючи для цього воду з бочок або баків, попередньо прогріту на сонці.

Діва 7 (22:35) – 10 (1:32)
☽ Перша чверть Місяця –9 (5:11)

Садівники протягом червня продовжують виконувати заходи боротьби зі шкідниками садових культур. За виявлення слимаків у міжряддях суниці розкладають шматочки дощок, фанери, під якими люблять ховатися шкідники. Щоранку такі схованки перевіряють, перевертаючи їх, і збирають слимаків, які влаштувалися на них.

Також перевіряють розвішані на яблунях ловильні пояси, виготовлені з паперу та мішковини, і знищують наявних там шкідників. Влаштовуючи пастки, можна використовувати підвішені до крон дерев широкі консервні банки з рідиною, що приваблює метеликів шкідників, зокрема, з квасом.

Терези 10 (1:32) – 12 (3:35)

Наприкінці першої – на початку другої декади червня закінчують висаджувати у відкритий ґрунт розсаду пізньої капусти. Рослини розташовують рядами. Відстань між рослинами в ряду, зазвичай, становить 50–60 см, між рядами – 70 см.

У цей період середньостигла капуста починає активно рости, тому рослини підгортають, аби вони не завалювалися й утворювали додаткові корені. Поливають їх регулярно: 1–2 рази на тиждень, витрачаючи близько 10–15 л на 1 м^2. При цьому слід враховувати, що спекотна погода негативно позначається на розвитку рослин: різко зменшується розмір головок, нижні листки всихають і обпадають. Тому в період утворення головок норму поливу збільшують до 15–20 л на 1 м^2. Підживлюють рослини розчином коров'яку двічі на місяць.

У червні починає дозрівати рання білоголова й цвітна капуста, які необхідно правильно зібрати: головки акуратно зрізують, не допускаючи їхнього розтріскування, цвітну капусту збирають вибірково, у міру дозрівання.

Скорпіон 12 (3:35) – 14 (5:40)

Влітку особливої уваги господарів потребує газон, який підстригають, аби надати йому охайного вигляду й стимулювати ріст трави. І хоча жодна робота з догляду за газоном не займає стільки часу, скільки підстригання, виконувати її необхідно регулярно – один або два рази на тиждень. Однак дуже не бажано підстригати мокрий газон, бо за таких умов можна завдати йому більше шкоди, ніж користі.

Не слід забувати й про інші заходи: регулярний полив, підрівнювання країв газону та видалення на ньому бур'янів. Щодо останніх, то вони чи не найбільше дошкуляють гос-

подарям. Щоправда, більшість бур'янистих рослин не витримує підстригання. Внаслідок частих укосів газонна трава краще кущиться й пригнічує розвиток бур'янів.

Стрілець 14 (5:40) – 16 (9:00) ◯ Повний Місяць – 15 (23:14)

У цей період варто подбати про формування кущів помідорів, які почали активно рости. Через 10–12 днів після висаджування розсади їх регулярно поливають: через 5–6 днів до цвітіння і через 3–4 дні під час цвітіння, залежно від погоди, використовуючи 1 л води на рослину.

За вирощування помідорів у плівковій теплиці вдень її необхідно розкривати для кращого провітрювання й запилення рослин. Під час безвітряної погоди виконують штучне запилення, злегка струшуючи кущі або постукуючи по шпагату не рідше двох разів на тиждень. Слід враховувати, що за хмарної погоди пилок стає нездатним до запилення. Щоб квітки не обсипалися, їх двічі, з інтервалом у три дні, обприскують слабким розчином борної кислоти.

Козеріг 16 (9:00) – 18 (14:49)

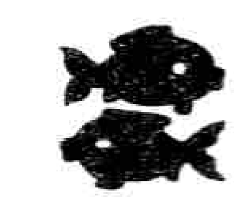
Городники продовжують висівати салат, редиску, кріп, цибулю на зелень. Заготовляючи листкову селеру, збирають урожай 2–3 рази за вегетаційний період, коли листки сягнуть 30–40 см завдовжки. Зібрану зелень сушать у затінку у добре провітрюваному місці.

Квітникарі розправляють батоги клематисів, підв'язуючи їх до опор, одночасно видаляють слабкі й хворі пагони. Підживлюють рослини повним розчином мінеральних добрив. За необхідності квітники прополюють, поливають і підживлюють розчином мінеральних добрив. При цьому на 1 м² використовують сечовини – 15 г, суперфосфату – 30 г, хлориду калію –15 г, які розводять у 10 л води.

Водолій 18 (14:49) – 20 (23:46)

У дні під знаком Водолія не рекомендується висівати та висаджувати садово-городні рослини. Однак у цей період можна навести лад на подвір'ї або зайнятися іншими нагальними справами, зокрема, закладанням компостних куп. З цією метою використовують скошену на газонах траву або дрібні молоді пагони, видалені під час формування живоплотів та окремих кущів. Також видаляють поросль у щеплених троянд, бузку та інших декоративних кущів, вирізуючи її секатором біля самої основи.

Риби 20 (23:46) – 23 (11:25)

Садівники обрізують молоді пагони малини, які в червні посилено ростуть. При цьому на 1 м ряду залишають 12–15 найпотужніших і рівномірно розташованих пагонів, решту вирізують біля землі, намагаючись не залишати пеньків.

На смородині й аґрусі в цей період можуть з'являтися червоніючі ягоди, однак це не завжди означає, що вони почали дозрівати: інколи в них відроджуються личинки вогнівок, які вигризають м'якуш і насіння ягід. Такі ягоди зі шкідниками обов'язково збирають і знищують, повторюючи процедуру щонайменше 2–3 рази, щойно вони почнуть з'являтися.

Квітникарі продовжують висаджувати у квітник розсаду літників: сальвії, пеларгонії, фуксії, лобелії тощо.

Коли листя тюльпанів і гіацинтів пожовтіє, розпочинають їхнє щорічне викопування. Щодо нарцисів, то їх ділять один раз на 2–3 роки, просушуючи цибулини під навісом і зберігаючи до осіннього висаджування у провітрюваному приміщенні.

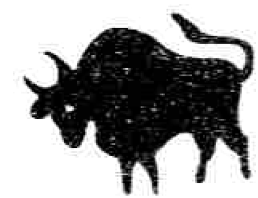

☾ Овен 23 (11:25) – 25 (23:54) Остання чверть Місяця – 23 (14:48)

Городники протягом усього місяця приділяють особливу увагу рослинам перцю, який потребує ретельного догляду. Ця рослина вологолюбна: їй потрібна вологість ґрунту 65–70%, інакше ріст, цвітіння й зав'язування плодів затримуються. Поливають перець через 5–6 днів, витрачаючи по 1,5–2 л на кущ. У хмарну погоду поливи слід скоротити, бо надмірну вологу і холодний ґрунт перець не полюбляє. Протягом місяця потрібно двічі підживити рослини розчином коров'яку, додаючи до нього невелику кількість сечовини.

Квітникарі в червні часто стикаються з серйозною проблемою, коли на листках рослин з'являються ознаки плямистостей, що свідчить про шкодочинну діяльність гриба. Допоможе позбутися цього лиха розчин фундазолу, який застосовують і для боротьби з борошнистою росою, але в цьому випадку чимало господарів віддають перевагу топазу (2–5 г/10 л), вважаючи його значно ефективнішим.

Також відомі народні способи захисту квітів від борошнистої роси. Зокрема, противники хімії часто застосовують такі рецепти: 50 г кальцинованої соди і 40 г господарського мила на 10 л води або 5 л свіжого коров'яку змішати з 10 л води, настояти 3 дні, потім розбавити водою (на 5 л настою – 10 л води), процідити й обробити уражені рослини.

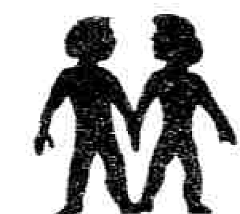

Тілець 25 (23:54) – 28 (10:57)

У червні яблуневі плодожерки активно розселяються по яблунях, пошкоджені ними яблука завчасно обпадають. Щоб позбутися шкідників, варто обробити яблуні спеціальним препаратом Іскра-М від гусені, який застосовують від усіх видів гусені на плодових, ягідних, овочевих і квіткових культурах. Також обов'язково щодня збирають падалицю й знищують її, щоб запобігти потраплянню шкідників у землю.

У червні на яблунях можуть з'явитися попелиці. Якщо ви помітили на деревах багато скручених листків, це свідчить про значне збільшення чисельності шкідників. За таких обставин необхідно обробити яблуню спеціальними засобами (Іскра Подвійний Ефект, Фітоверм-М, Акорд тощо).

На щепах, які щепили навесні, слід послабити обв'язки, щоб вони не врізалися в стовбур, який під час росту потовщився. Якщо з живця розвинулося 2–3 пагони, то залишають найпотужніший із них, а решту видаляють.

Близнята 28 (10:57) – 30 (19:14)

Вишню й сливу з метою профілактики проти довгоносиків і листогризучих шкідників слід обробити настоєм чемериці, полину або тютюну. За виявлення кокомікозу дерева обприскують 1%-ним розчином бордоської рідини.

Садівники продовжують постійно видаляти кореневу поросль та регулярно розпушувати ґрунт під ягідними кущами, одночасно прополюючи бур'яни, які в цей час особливо швидко ростуть. Тому краще видаляти їх до того, як на них встигне сформуватися насіння.

Для підвищення врожайності, збільшення розміру ягід та поліпшення їхнього смаку фахівці рекомендують підживити ягідні кущі й суницю спеціальними добривами для ягідних культур. З цією метою можна використати агрікол – екологічно чисте добриво, що не містить хлору й важких металів. Використовують його для кореневого та позакореневого підживлення суниці, малини, смородини, аґрусу, ожини. Добриво розводять у воді з розрахунку 25 г на 10 л води і цим розчином поливають рослини під корінь з інтервалом 7–10 днів.

Будинок на два входи

Чимало з нас мріють мати дружну родину, власну оселю, заквітчану садибу у передмісті. Але саме за сильною половиною людства відоме народне прислів'я закріплює обов'язок посадити дерево, виростити сина й побудувати власний дім. Дехто заперечить: яке там будівництво під час світової економічної кризи? Однак таке заперечення не зовсім відповідає дійсності.

Справа в тому, що будувати можна за будь-яких обставин, а під час кризи для цього, як не дивно, складаються найсприятливіші умови. Зокрема, дешевшає вартість земельних ділянок у приміській зоні, значно доступніші по ціні будівельні матеріали й конструкції заводського виготовлення, легше й швидше можна оформити дозвільну й проектну документацію на будівництво та розпочати його.

Пропонуємо увазі читачів оригінальний проект малоповерхового житлового будинку на два входи, виконаний студентом архітектурного факультету Київського національного університету будівництва і архітектури під керівництвом досвідчених викладачів. Про переваги цього проекту варто розповісти докладніше.

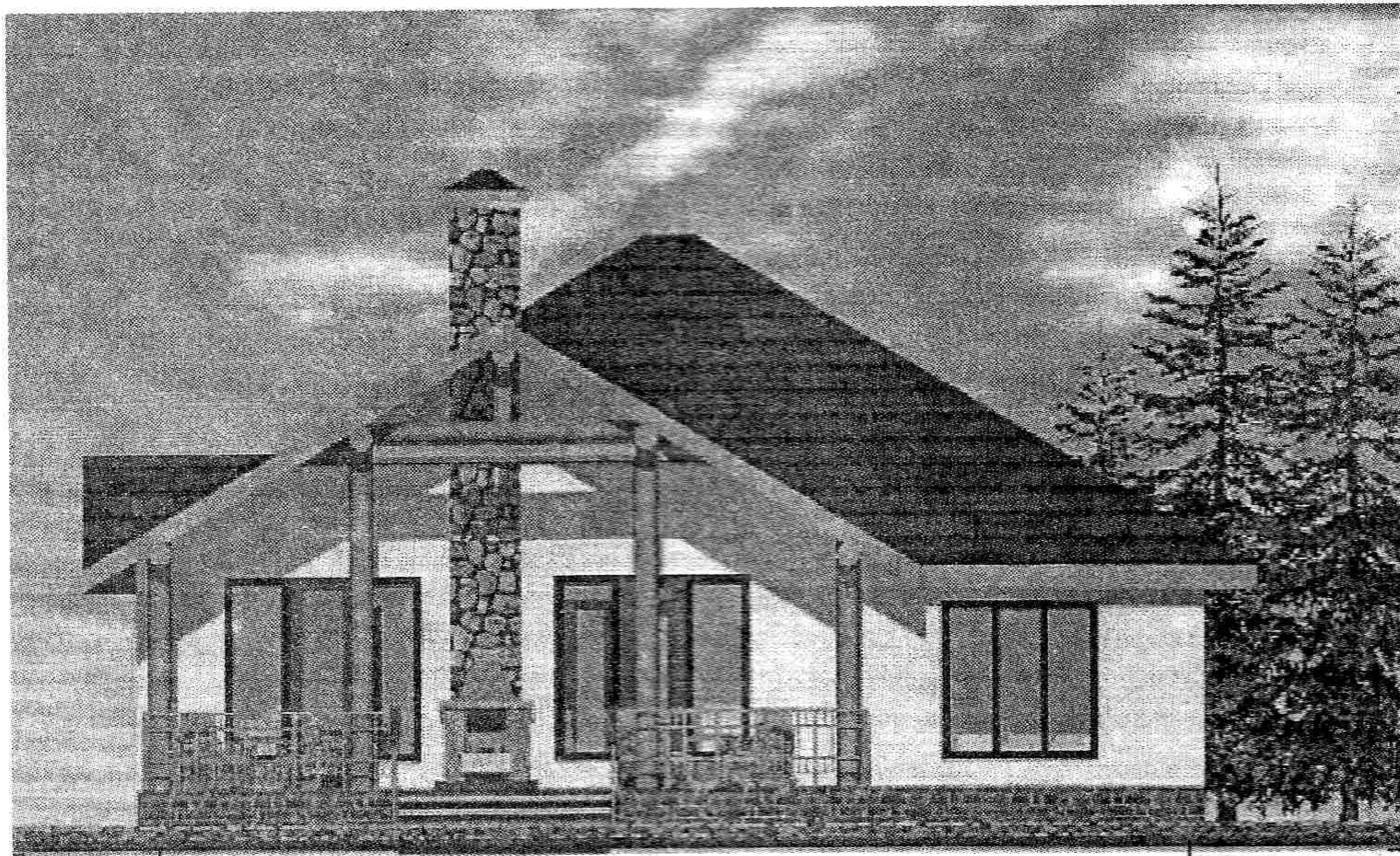

Рис. 1. Загальний вигляд будинку. Фасад в осях 4–1.

Отже, це – одноповерховий будинок з експлуатованою покрівлею. З-поміж його особливостей чи не найголовнішими є точкова загальна планувальна структура будинку, яка, до речі, характерна для північних і центральних кліматичних підзон України; раціональна планувальна схема, обумовлена отриманим функціонально-планувальним рішенням; центричне розміщення в будинку вхідної та вестибюльної груп приміщень, на які, як у намисті, "нанизуються" інші житлові й нежитлові приміщення. Крім того, архітектурне вирішення даного житлового будинку дає змогу розмістити його на "стандартних" дачних 6–8 сотках, чим обумовлено також раціональне і досить центричне розміщення споруди на земельній ділянці.

Щоправда, слід зазначити, що на невеликій за площею ділянці (6–8 соток) цілком можливо раціонально розмістити всі компоненти сучасного дачного маєтку: сам будинок із літньою терасою, гараж (у будинку або поза ним); російську лазню із сауною, літню кухню, тенісні корти, альтанку, басейн, плодові дерева (яблуні, груші, вишні) та ягідні кущі. Можна ще й виділити ділянку землі неподалік для додаткового виходу з кухні, щоб вирощена влітку зелень швидше потрапляла до столу.

На такій замалій території не виправдано висаджувати берізки, сосни, ялинки, навіть декоративні, тому ми не радили б цього робити. Помилуватися ними можна буде деінде, а наша власна ділянка у сільській або приміській зоні має дарувати нам задоволення, комфорт і зручність.

Функція будинку. За твердженням одного видатного архітектора, функція визначає форму. І це справді так. Функція будинку – чи не найголовніший критерій оцінки його якості, що визначає його внутрішню структуру і майбутнє об'ємно-просторове вирішення (рис. 1–2). Сучасний будинок має відповідати всім вимогам комфорту і технічного забезпечення, що зробить проживання в ньому зручним й приємним.

Чотири основні функції оселі (відпочинок, робота, спілкування і харчування) формують взаємозв'язки основних приміщень, що мають чітку функціонально-планувальну структуру (вітальня – кухня – загальна кімната – кабінет – спальня). Функціональна структура формується згідно логіки руху мешканця або гостя від входу (тамбуру) до самого верхнього (мансардного) спального поверху, так званої інтимної зони.

Головною умовною віссю функціонально-планувальної організації житлового будинку, як в принципі і будь-якого іншого типу споруд, завжди є комунікаційно-транзитна система (рис. 4). До неї входять дві основні групи комунікацій: а) горизонтальні (тамбур, вітальня, коридори, рекреації, холи тощо); б) вертикальні (сходи, рампи, ліфти у будинку, що має понад 5 поверхів, пандуси.

Житлова площа визначається як сума площ житлових кімнат, до яких належать загальні кімнати, їдальні, спальні. В одноповерхових будинках, зазвичай, передбачається від 2 до 4, в мансардних – від 3 до 5, у двоповерхових – 5–6 кімнат.

Поверхи. Слід зазначити, що двоповерхові будинки, порівняно з одноповерховими, економічніші. Їх споруджують переважно заможні або багатодітні родини, що потребують поліпшення житлових умов.

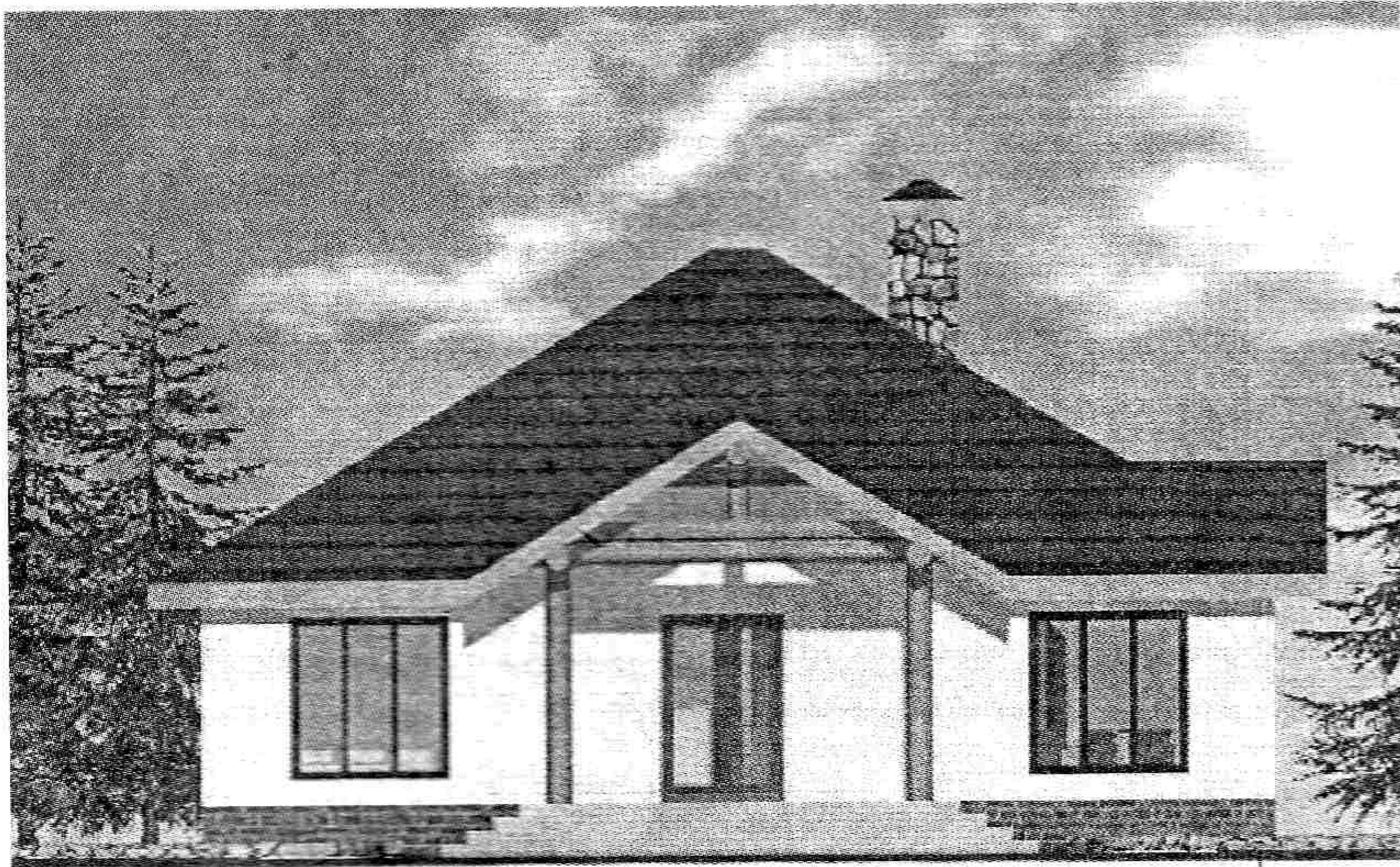

Рис. 3. Загальний вигляд будинку. Фасад в осях 1–4.

Нині у приміській зоні, приватному секторі міст і в сільській місцевості споруджуються переважно одноповерхові, мансардні й двоповерхові житлові будинки. Поверхи житлових будинків вважаються: цокольними – при відмітці підлоги приміщень нижче планувальної відмітки землі, але не більше ніж на половину висоти приміщень; надземними – при відмітці підлоги приміщень не нижче планувальної відмітки землі; мансардними – при розміщенні приміщень в об'ємі горища.

При визначенні поверховості до складу поверхів зараховують усі надземні поверхи, в тому числі мансардний і цокольний, якщо його перекриття знаходиться вище планувальної відмітки землі не менше ніж на 2 м.

Дво- та трикімнатні будинки будують одноповерховими, а будинки на чотири і більше житлових кімнат можуть бути спроектовані у двох рівнях – двоповерховими або мансардними. У цьому випадку бажано, щоб одна з спальних кімнат залишалась внизу на першому поверсі. Вона призначається для членів сім'ї похилого віку, яким важко підніматися по сходах кілька разів на день. У будинках із квартирами у двох рівнях забезпечується хороша ізоляція спальних кімнат від приміщень денного перебування і скорочується площа забудови порівняно з одноповерховими. Єдиний недолік – зв'язок житлових приміщень через внутрішні сходи, що не завжди зручно. Але в зимовий холодний період року внутрішні "теплі" сходи – бажана й невід'ємна ознака зручності й комфорту будинку.

Сходи – це не елемент постійного перебування людей, а комунікаційний вузол, тому краще орієнтувати їх на плані – на північ, що дасть змогу забезпечити кращу інсоляцію житлових приміщень.

Багато забудовників споруджують одноповерхові трикімнатні будинки з високою покрівлею з метою подальшого розширення їх за рахунок облаштування мансард. У тих випадках, коли необхідність розширення житлової площі будинку сезонна, тобто кількість людей, що в них мешкають, збільшується влітку, влаштовують неопалювану мансарду.

Схема планування. Найдоцільніше вести будівництво, розрахувавши послідовність усіх стадії цієї роботи із зазначенням можливого терміну їх виконання (календарним графіком) і необхідним фінансуванням кожної окремої стадії від початку до здачі "під ключ". Зазвичай, ці розрахунки найкраще вдається передбачити в архітектурному проекті з техніко-економічним обґрунтуванням.

Однак під час вибору проекту житлового будинку слід враховувати, що проекти мають розроблятися для трьох проектно-будівельних регіонів України, які формуються з урахуванням місцевих кліматичних особливостей і наявної проектно-будівельної бази, місцевих умов будівництва, особливостей конкретної земельної ділянки під забудову, обраного образу та планувальної структури будівництва.

У межах кожного регіону можна виділити три принципові схеми планування та організації індивідуального житла: точкову, лінійну і периметральну.

Так, у північно-центральних областях України будинки мають компактні плани і невеликі периметри зовнішніх стін, що зменшує їхнє охолодження взимку. Веранди переважно прибудовують до основного об'єму будинку. Житлові кімнати, зазвичай, прохідні, без перехідних просторів. У північних областях України часто споруджують будинки з одним бічним входом, зручно пов'язані як із вулицею, так і з господарчим двором. Загальні кімнати в них звернуті вікнами до вулиці.

Варто також зазначити, що сучасний житловий будинок – це "живий організм", який живе і розвивається разом із родиною господарів: невелика родина із невисокими статками – невеликий будинок, численна й заможна родина – великий і просторий будинок.

Окрім того, слід враховувати, що для кожної людини її власний життєвий простір та його комфортність визначає оточуюча архітектура як складова штучного середовища, запроектованого заздалегідь. Архітектура програмує і впливає на наш настрій, емоції, спокій, працездатність. В основі вдалого композиційного й об'ємно-просторового архітектурного рішення майже

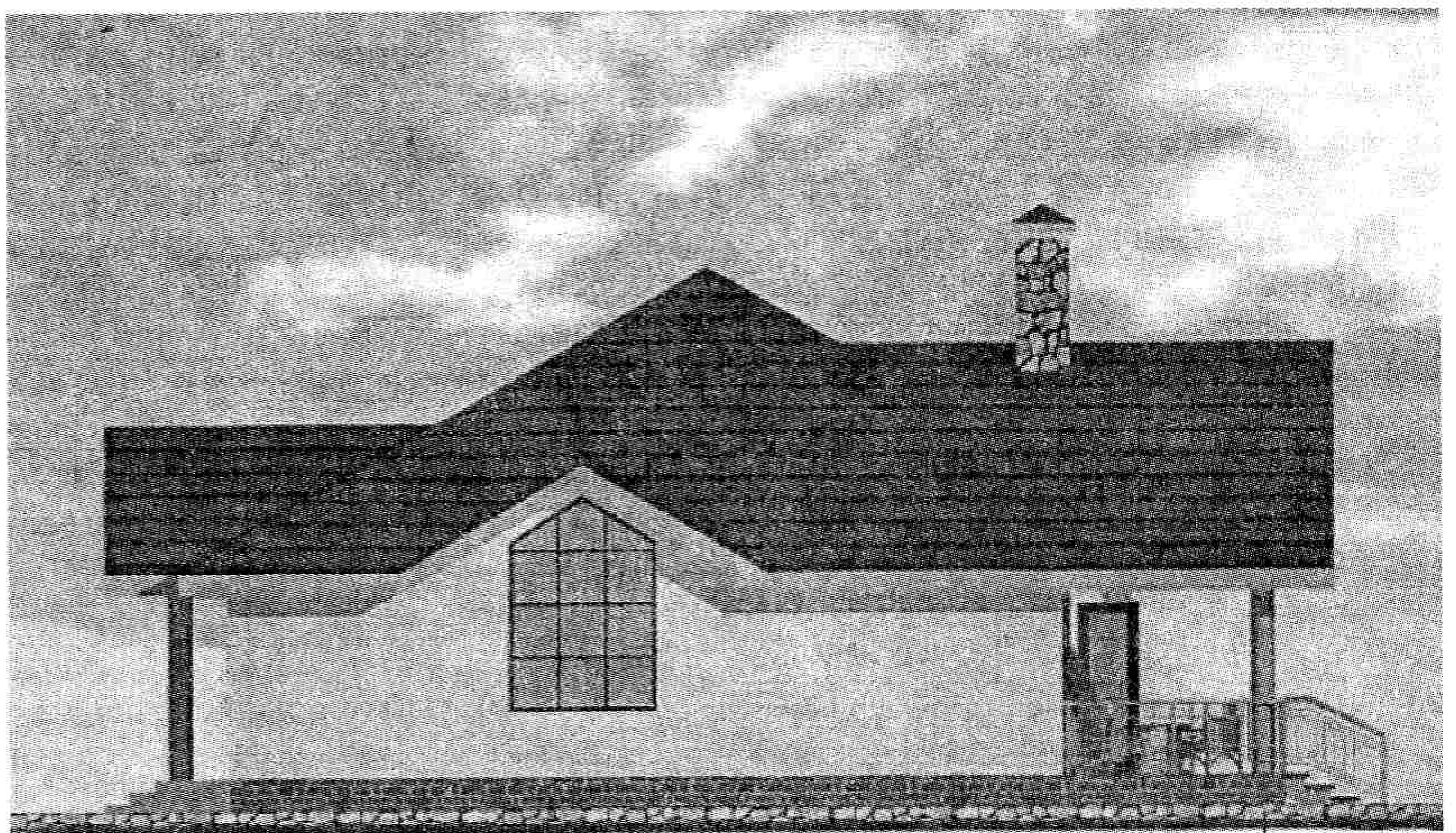

Рис. 2. Загальний вигляд будинку. Фасад в осях А–Ж.

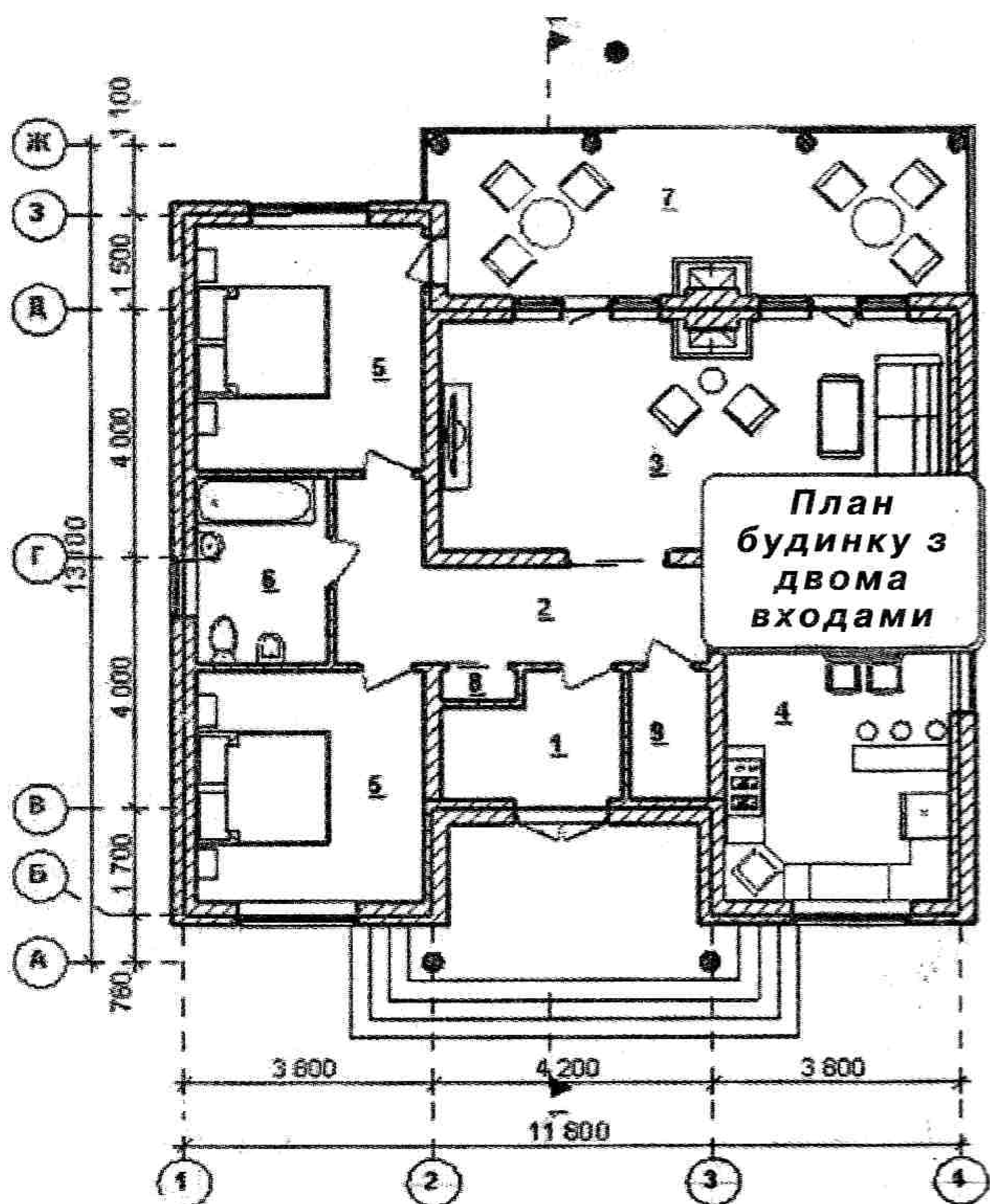

Рис. 4. План першого поверху: 1) тамбур – 3 м²; 2) передпокій (хол) – 8,4 м²; 3) вітальня (загальна кімната) – 27,75 м²; 4) кухня-їдальня + літня кухня – 10,5 м² + 8,5 м²; 5) спальня – 18,5 м²; 6) ванна кімната – 4 м²; 7) літня тераса (веранда) – 13, 2 м²; 8) комора – 0,8 м²; 9) гардероб – 2,0 м².

завжди лежить раціональна функціонально-планувальна схема. Щодо схеми малоповерхового житлового будинку, то вона завжди є компактною і базується на вітальні, яка може бути дуже компактною (точковою) або розвинутою (лінійною).

У даному випадку (рис. 4) компактна схема горизонтальних комунікацій є зручнішою, бо надає більший простір для функціональних взаємозв'язків з іншими приміщеннями на поверсі. Компактна схема плану більш затиснена, але її переваги досить очевидні: на меншій території можна розмістити більшу кількість приміщень (див. рис. 4). Щоправда, ці приміщення дещо меншої площі, однак за її дефіциту компактна схема дає змогу вирішити всі питання мобільності планувальної схеми загалом. Завдяки варіативній комбінаториці з декількох варіантів можна обрати найзручніший і раціональніший варіант.

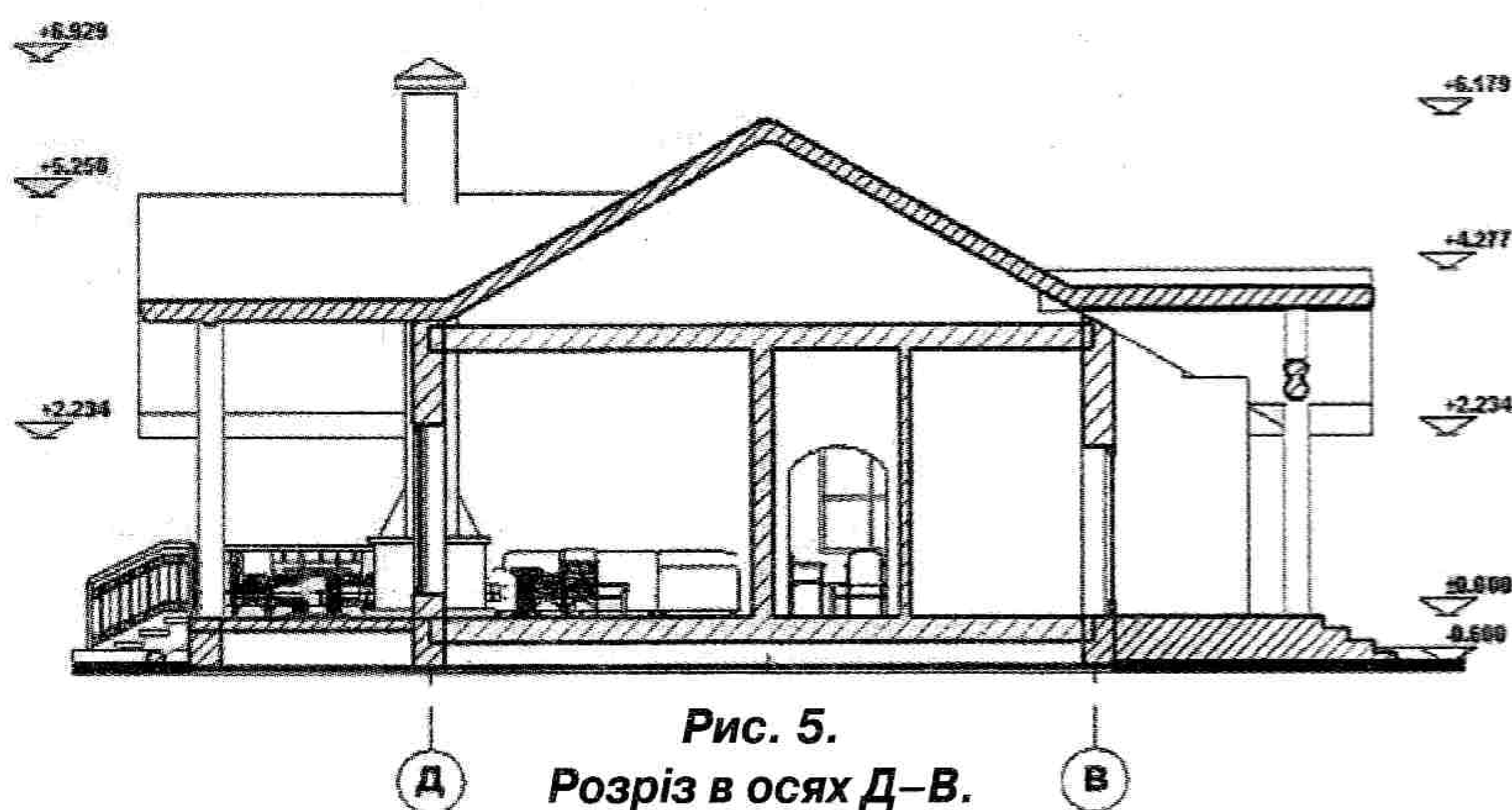

Рис. 5. Розріз в осях Д–В.

Великі зручності створюються для мешканців при будівництві житлових будинків із двома входами: один веде з вулиці до житлових приміщень, другий – з присадибної ділянки до кухні. Зазначимо, що раніше додатковий другий вхід у багатьох типових проектах не передбачався, бо це суттєво збільшувало вартість будівництва. Однак такий вхід створює додаткові зручності і комфорт під час експлуатації помешкання, сприяє утриманню будинку в чистоті тощо. Особливо це актуально, коли в будинку гості, а господині не потрібно йти на город за зеленню через вітальню і загальну кімнату. Взимку ж такий вхід стане у пригоді, якщо необхідно буде набрати води з криниці і при цьому не обходити навколо будинку по морозу (рис. 4). Такий другий вхід за останніми нормами можна влаштовувати без тамбура, але він повинен мати подвійні двері. Головні входи до будинку краще робити з тамбурами і двома дверима, щоб холодної пори року з опалюваних приміщень не виходило тепло. Підлогу в таких тамбурах влаштовують на 20–50 мм нижче рівня підлоги житлових приміщень, але вище зовнішнього порогу на вулиці.

Насамкінець хотілося б сказати про ***особливості організації ділянок і розташування на них будинків***. Адже благоустрій ділянки починається із вдалого розміщення на ній самого будинку, який не рекомендують розташовувати в кінці ділянки, бо тоді, аби зручно дістатися до будинку та до гаражу, необхідно заасфальтувати добру половину ділянки. Головну споруду вашої садиби слід споруджувати якнайближче до головної вулиці. Гараж можна розміщувати у будинку або поряд із ним. Гараж у "тілі будинку" буде теплішим, а той, що стоїть окремо, дасть змогу не будити вранці всю сім'ю, розігріваючи мотор або замінюючи колесо автомобіля.

Також на ділянці, зазвичай, розміщують малі архітектурні форми: альтанки, літні басейни, фонтани, криницю, лазню з сауною, гойдалку для дітей, ігрові та дитячі майданчики, тенісні корти тощо.

Доріжки. Заасфальтовані й замощені доріжки на ділянці мають бути мінімальними і комфортними як комунікативні зони. Навколо головного будинку і решти будівель у садибі варто зробити вимощення близько 1 м.

Паркан. За бажанням ділянку по периметру можна відгородити, окрім звичайного паркану, ще й вертикальним, зеленим, а також кущами, фруктовими деревами, заплести виноградниками або іншими виткими рослинами.

Паркан на ділянці рекомендують встановлювати в останню чергу, щоб він не заважав під'їзду будівельної техніки та вантажних автомобілів.

Отже, враховуючи наші рекомендації щодо спорудження індивідуального житлового будинку та розташування на ділянці елементів благоустрою, можна створити неповторний краєвид і зробити власну дачну або присадибну ділянку улюбленим місцем відпочинку гостей і господарів садиби.

С.В. Сьомка,
кандидат архітектури,
доцент Київського національного університету будівництва і архітектури

За допомогою біопрепаратів

Весна для нас садівників – дуже напружений період. Я вже встиг із старих дерев видалити сухі гілки, зацементував на двох грушах дупла, акуратно пообрізував кущі смородини, порічок, малини, здійснив "голубе обприскування", підживив рослини. Сподіваюся, що закладений в рослинах потенціал закріпиться і дасть добрий врожай.

Я чув від сусіда, що є зараз нові препарати з біологічно активними речовинами, які дають змогу знищувати хвороби й шкідників та позитивно впливати на розвиток рослин. Хотілося б прочитати про це на сторінках "ДСГ".

П.І. Свириденко,
м. Горлівка Донецької обл.

Редакція звернулася до компанії ПП "БТУ-Центр", яка виготовляє такі препарати, з проханням відповісти на це запитання в нашому журналі. Нижче друкуємо такий матеріал.

Дійсно, навесні потрібно провести великий обсяг робіт за короткий проміжок часу, використовуючи хімічні препарати. Доводиться робити ще й перерви в декілька днів, поки на обробленій отрутохімікатами території знову буде безпечно працювати. Тим часом, є можливість зекономити кошти, зменшити хімічне навантаження на рослини та людей, зменшити період проведення операцій у весняному саду і при цьому зберегти їхню ефективність. У багатьох країнах це здійснюють за допомогою біопрепаратів. В Україні підприємство "БТУ-Центр" успішно освоїло й випускає такі препарати, зокрема: Азотофіт, Фітоцид та Липосам. Попит на екологічно чисту продукцію, вирощену за допомогою біопрепаратів, щороку зростає.

Актуальність застосування біопрепаратів особливо збільшилася в поточному році. Рослини восени через посуху погано підготувалися до зимівлі і увійшли в стан спокою ослабленими. Зимівля також була важкою через сильні морози, тож багато дерев постраждало від цього. Їхні гілки з продуктивними пагонами та бруньками пообмерзали і після обрізування потребують стимуляції для відновлення й активації росту. Крім того, на ослаблених рослинах легше поширюються та живляться шкідники й хвороби. Тому саме біопрепарати, на кшталт Азотофіту та Фітоциду, з біологічно активними компонентами, активізують обмінні процеси у тканинах рослин, що прискорює їхнє пробудження та відновлення. Також завдяки властивості біологічно активних речовин біопрепаратів проникати у тканини рослин посилюється фунгіцидна та інсектицидна дія пестицидів.

Властивості ***Липосаму*** – прилиплювача: краще закріплювати пестициди на поверхні рослин, перешкоджати їхньому випаровуванню, стіканню й руйнуванню під дією світла, що також підвищує їхню ефективність. Таким чином, він допомагає знищити шкідників, які виповзли з-під кори, знаходяться на стеблах та пагонах рослин. Тож докладніше про ці препарати.

Фітоцид – препарат з фунгіцидною дією, який бореться з грибковими та бактеріальними захворюваннями. Його застосовують проти таких захворювань: парша яблуні, борошниста роса, іржасті й сажкові хвороби, фузаріоз, септоріоз тощо. Препарат містить живі клітини і спори природної бактерії Bacillus subtilis. Норма внесення на гектар насаджень (0,5–0,8 л) залежить від типу та віку насаджень. Його можна застосовувати до розпускання бруньок ("по чорному"), а також після їхнього розпускання і навіть під час цвітіння. Ще один спосіб застосування – обприскування плодів до збирання для поліпшення зберігання й транспортування. За сезон рекомендується проводити 3–4 обробки, враховуючи погодні умови та економічний поріг шкодочинності.

Азотофіт – стимулятор росту, застосовується для активізації росту рослин, поліпшення мінерального живлення і зменшення норми азотних добрив (на 20–30 %), прискорення періоду цвітіння та плодоношення, збільшення врожаю. Його діючою основою є клітини природних азотофіксуючих бактерій Azotobakter chroococcum та їх активні метаболіти: фітогормони, вітаміни, фунгіциди, макро- і мікроелементи. Використовують Азотофіт у вигляді водного розчину для кореневих (5–10 мл/100 л води) та позакореневих (5–10 мл/10 л води) підживлень при крапельному зрошуванні, обприскуванні під час вегетації в суміші з Фітоцидом, що особливо ефективно. Норма витрати Азотофіту – 100–200 мл/га насаджень. Рекомендується 3–4 обробки за сезон. Липосам – носій-прилиплювач, призначений для зменшення норми хімічних протруювачів та мікроелементів (на 30–50%) і поліпшення їхньої дії під час захисту та підживлення рослин у період вегетації, а також для захисту від сонячних опіків, посухи, зав'ядання та запобігання розтріскуванню плодів. Основою препарату є липкогенна композиція полісахаридів природного походження з унікальними властивостями, які дають змогу подовжувати дію пестицидів. Липосам не змивається дощем, утримується на поверхні до трьох тижнів. Норма витрати на 1 га насаджень – 0,5–1,0 л. Його можна додавати до різних бакових сумішей під час обробок рослин. Таке його застосування ефективніше, ніж використання кожного препарату окремо. Він дає змогу за одну обробку здійснити і захист, і підживлення. Для промислового сектора пропонуємо біокомплекс, який складається з Азотофіту та Фітоциду. При цьому вартість догляду зменшується за рахунок зменшення доз препаратів та кількості обробок. Є можливість приготувати спеціальний біокомплекс саме для будь-якого саду.

Закладання нових насаджень. Препарати Азотофіт, Фітоцид та Липосам можна ефективно використовувати під час закладання нового саду. Зокрема: безпосередньо під час садіння дерев та в процесі догляду за ними, для підживлення й захисту від хвороб та шкідників. Перед садінням використовують Азотофіт (50 –100 мл) та Фітоцид (100 – 200 мл на 1000 одиниць садивного матеріалу). Замочують коріння на 1–2 години в розчині цих препаратів у кожному окремо (10 мл/10 л води / 100 шт. саджанців плодових культур і ягідних кущів та 10 мл/3–5 л води/100 шт. розсади овочевих культур і квітів). Цей розчин також можна додавати у бовтанку з гною, глини та інших елементів живлення й захисту. Підживлення і захист проводяться за нормами, які наведені в тексті раніше.

Дані препарати пройшли державну реєстрацію і неодноразово апробовані в дослідних установах та господарствах. Вони отримали позитивні відгуки після використання у приватному секторі. Їх можна застосовувати в бакових сумішах у комплексі з хімічними засобами захисту та підживлення або з іншими біопрепаратами.

Володимир Білко, провідний спеціаліст з агротехнологій Компанії "БТУ-Центр" надає всебічну допомогу споживачам своєї продукції і активно співпрацює з ними, вивчаючи результати застосування препаратів. Це для нас важливо. Ось чому чекаємо від садівників відгуків. Надсилайте їх на адресу виробника:

м. Ладижин, Вінницька обл., ПП "БТУ-Центр"
Телефонуйте: (044) 276-09-46, 233-82-00;
www.btu-center.com

Пропоную...

...**кролі** великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекції).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. (097) 308-20-95

...квіти-поштою. Подробиці на сайті www.Kvity.at.ua

...поросят, свиней породи мангал.

Волинська обл.,
тел. (03352) 96-3-35, (097) 640-73-15

...саджанці, живці винограду. Недорого. Можливий опт. Каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84,
м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53, (066) 772-58-89

...схеми і опис різних видів поливу рослин.

п/с 4, м. Тараща,
Київська обл., 09500,
тел. факс (097) 140-36-53

...недорого гладіолуси, тюльпани, клематиси та ін. багаторічники. Безкоштовні інструкції, консультації, каталог у вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 75, м. Кременчук-25,
Полтавська обл., 39625,
тел. (05366) 68951, (068)898-06-49,
vdejcev@vandex.ru

...постійно найкращі новинки сортів суниці великоплідної: Альбіон, Морський пейзаж, Флорін, Дарсеваль, Сірано, Сізоже, Рабунда, Сірафін, Дженто, Фігаро, Маестро, Остара, Дарселект та інші. Малина, ожина, смородина, аґрус, порічки. Опт, роздріб.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615, тел. (097) 575-77-81

...приймаємо замовлення на садивний матеріал озимого часнику. Відправка – осінь 2011 р. Для каталогу – конверт з марками на 2 грн.

М.В. Семикопний,
с. Нова Басань, Бобровицький р-н,
Чернігівська обл., 17461

...квіти: багаторічники і цибулинні, клематис, ромашки різні і багато ін.

Ярослава Михайлівна Тиркус,
вул. Бакинська, 25/1, м. Львів, 79022

...саджанці, чубуки винограду сортів М.П. Вишневецького: Хамелеон, Вальок, Золотушка, Сиреневий туман, Мускат пасада.

А.П. Якімов,
вул. Кірова, 115-а,
м. Долинська, Кіровоградська обл, 28500,
тел. (097) 315-35-37, (099) 379-60-75

...шиншили дорослі і молодняк.

Тел. (050) 98-205-90

...високі бородаті іриси – 230 сортів, півонії – 40 сортів.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл.,
70434, тел. (067) 833-65-61

...тюльпани – 200 сортів, іриси (100), лілійники (100), цибулинні, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...хризантеми, жоржини, лілійники, півонії, іриси.

http://koni.alltrades.ru/

Шановні читачі журналу "Дім, сад, город"!

Оголошення на сторінках нашого журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення, вам потрібно переказати на розрахунковий рахунок № 26006000021176 у ПАТ "Укрсоцбанк", м. Київ, МФО 300023, код 25662848 по 3,00 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони та рекомендованим листом надіслати текст оголошення і квитанцію про оплату на адресу редакції. Коли ви самостійно рахуєте свій текст, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох; номер телефону – як три слова.

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції: вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

...мангали.

Люба,
Барський р-н, Вінницька обл.,
тел. (097) 235-35-84

...60 сортів гіацинтів, іриси, лілійники.

В.В. Литвин,
вул. Щорса, 7/9, кв. 53, м. Київ, 03150

...іриси, лілійники, півонії, кущі декоративні, хризантеми, багаторічники.

Надія Володимирівна Мартиненко,
вул. Ватутіна, 21, м. Кагарлик,
Київська обл., 09200

...бджолосім`ї, пакети, відводки з високопродуктивними молодими міченими матками під Києвом.

Володимир,
тел. (067) 506-02-79

...поросят елітних м`ясних травоїдних ландрас, мангал, мангалиця пухова угорська.

Олена,
м. Вінниця, тел. (097) 257-52-28

...на продаж широкий асортимент півоній, ірисів, лілій, лілійників та інше.

Володимир Петрович Манзюк,
пров. Червоноармійський, 6,
смт Летичів, Хмельницька обл.,
сайт: pervocvet.net, тел. (03857) 9-16-77

...пропоную туї та ялівці.

Валентина,
тел. (099)317-52-56

...курчата порід та ліній з Європи: брама світла, голуба; кохінхін чорний, голубий, білий. Фавероль. Бройлери.

Ольга,
м. Чернівці,
тел. (067) 426-75-80, (099) 170-69-28

...лопатки високих бородатих ірисів, живці смородини та порічок для осіннього живцювання (100 сортів). Конверт – каталог.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...цибулини лікорису omrea і radiata, великоквіткові клематиси.

Віталій Рудницький,
вул. Незалежна, 1, с. Забір`я,
Київська обл., 08145,
тел. (096) 133-50-41
E-mail:wolik21@yandex.ru

...інкубаційні, харчові яйця, перепели.

м. Бориспіль, Київська обл.,
тел. (063) 850-98-42

...плодовий розсадник "Вишенька" реалізує оптом та вроздріб поштою та самовивозом саджанці плодових, ягідних та декоративних культур (понад 200 сортів): смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Селеченська 2, Сластьона та ін.), аґрус (Уральський безколючковий, Сливовий, Берил...), малину (Ізобільна, Гордість та Краса Росії, Поляна, Феномен, Брусв`яна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Єлизавета-2, Ольвія...), жимолость, гумі, виноград (Лівія, Софія, Віктор, Ювілей Новочеркаська...), фундук та ін. Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
вул. К. Маркса, 34, смт Вільшанка,
Кіровоградська обл., 26600,
тел. (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...тільки опт: дво-, трирічні саджанці аґрусу понад 20 сортів – по 10 грн., малина – 8 грн., смородина – 8 грн.

Андрій,
тел. (066) 354-01-54, agrokg.1@mail.ru

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей: кохінхіни – чорний, голубий; брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста; орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті, італійські – срібні; цесарки; лебеді – чорні, чорноші; декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки; павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. (050) 38-38-288

...великоплідні сорти малини: Краса Росії, Оранжеве чудо та інші; суниці: Альбіон та ін.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316,
тел. (099) 654-55-31

...кротоловки, легкі у використанні і надійні в роботі. Єдиний спосіб позбутися кротів – спіймати їх. Надсилаю поштою.

Олександр Федорович Миронов,
тел. (063) 337-05-04, м. Чернігів

...інкубаційні яйця, добові курчата порід курей: брама – світла, золотиста; кохінхін – чорний, голубий; кролі – сріблясті.

В.Р. Римаренко,
с. Устя, Бершадський р-н,
Вінницька обл.,24453,
тел. (096) 383-63-98

...курчата: брама, кохінхін, орпінгтон, юрловські; кролі: бельгійський фландр.

О.Л. Літун,
а/с 48, м. Тульчин,
Вінницька обл., 23600,
тел. (067) 898-87-01

...продам молодняк травоїдних поросят, пухову мангалицю, свиноматок.

Михайло,
м. Житомир,
тел. (067) 878-57-76

...саджанці суниці садової: Альба, Азія, Роксана, Адрія, Сірія, Альбіон, Санте Адреас, Ірма. Ціна – 5 грн. Саджанці ківі.

Кізіменко,
с. Козачі Лагеря,
Херсонська обл.,
телефони: (050) 315-9370; (098) 110-75-75,
Італія +393204847914

...томатне дерево, чайний, кефірний гриб, морський рис, женьшень, пасифлора бананова, табернемонтана, бругмансія, бугенвіллія, гібіскус, стевія, тюльпанне дерево – паперове дерево, чорниця, орхідейне дерево, буяхи (рос. – голубика), суниця садова, земклуніка, чайний кущ, лимон Павловський, мурайя, фейхоа, банан, мирт, гранат, горденія, каліфорнійський черв'як. Міцелій грибів (каталог). Виноград, картоплю.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...гладіолуси і тюльпани.

Є.І. Вакулін,
с. Голубівка, Новомосковський р-н,
Дніпропетровська обл., 51230,
тел. (098) 65-98-110

Талон
для участі в лотереї ("Передплата–2011")

Поштова адреса ....

....

П.І.П. ....

Телефон ....

Номер передплатної квитанції або її ксерокопія на II півріччя 2011 р. ....

....

Увага! Ксерокопія талона не дійсна.

"Дім, сад, город"

50 виграшів

...кури: оргпінгтон, брама, кохінхін; курчата, яйця.
м. Кіровоград, тел. (095) 009-19-64

...сортові кімнатні сенполії (фіалки). Конверт – кольоровий каталог.

С.А.Рябова,
а/с м. Пирятин, Полтавська обл., 37000

...найкращі сорти великоплідної суниці і якісний міцелій гливи та печериць (рос. – шампіньйонів).

С.Ю. Рябов,
тел. (063) 306-37-38

...прищеплені саджанці: хурма Росіянка-60, Ківі (пара) – 100, лимон – 80.

Андрій Справцев,
пр. Миру, 3-а, кв. 2, м. Чернігів, 14000,
тел. (063) 425-52-70, (0462) 60-87-68

...чистопородні мангали.

Ольга,
Сумська обл., тел. (099) 033-47-58

...цитрусові, тропічні, лікарські та садові саджанці. Конверт – каталог.

Андрій Олександрович Справцев,
просп. Миру, 3-а, кв. 2, м. Чернігів, 14000

...пропоную відеофільми по догляду та утриманню бджіл. Повний відеокурс для початківців.

Тел. (097) 173-63-94, (066) 841-71-77

...понад 100 сортів персиків, нектаринів – 40, абрикос – 30, аличі – 10, сливи – 12, черешні – 17, вишні – 3, кизилу – 2, яблуні – 70, груші – 25, фундук – 3; смородини, аґрусу. З персиків і нектаринів література, відеофільми. Конверт (2, 2 грн.) – каталоги.

Юрій Миколайович Жох,
вул. Шевченка, 2, м. Ладижин,
Вінницька обл., 24320,
тел. (067) 858-14-00, (066) 360-90-58,
e-mail: yura903@meta.ua

Інтенсивна технологія вирощування суниці

(Продовження. Поч. у №№ 2, 3, 4, 2011 р.)

Захист насаджень

Про захист від різних шкідників ми вже говорили, але є ще метеорологічні ризики та хвороби. Про хвороби суниці – пізніше, а от про захист від несприятливих природних явищ поговоримо зараз.

Найчастіше суничні плантації страждають від ***сильних зимових морозів***, весняних заморозків, граду, злив, посух, сонячних опіків.

Боротьбу із вимерзанням суничних кущів треба починати ще на стадії вибору ділянки та добору сортів.

Вибираючи ділянку, як уже ми говорили, слід уникати низин. У низинах температура повітря може значно відрізнятися від температури на пагорбах. Найчастіше вимерзають ділянки, розташовані в ярах та долинах.

Щодо сортів. Вибирати краще районовані для вашої території сорти. Але в Україні це зробити дуже важко... Причина банальна – районовані, в основному, тільки вітчизняні сорти та кілька зарубіжних. Всі вони майже не становлять ніякої цінності для промислових насаджень. З-поміж них немає високоякісних десертних сортів. Про ті сорти, які нам треба (економічно вигідно) вирощувати, наші центри районування "ні сном, ні духом" не відають.

Отже, вибирати доведеться самому... А, може, це й на краще?

Але одне відомо точно: для північних районів України (і не тільки) потрібні досить морозостійкі сорти. Ризики треба мінімізувати.

Морозостійкість рослин можна підвищити осіннім внесенням фосфорних добрив (через фертигацію).

Достатня морозостійкість – це добре, але бувають безсніжні зими із сильними морозами. Наприклад, якщо снігового покриву немає, то при зниженні температури ґрунту до –15°С більшість рослин вимерзає. В такій ситуації однієї морозостійкості сорту може виявитися недостатньо. На допомогу приходить сучасний нетканий синтетичний матеріал – агроволокно. Вкриваємо плантацію пізньої осені, перед самими приморозками. У такому стані ділянка зимує. Цей агрозахід хоч і не дає стовідсоткової гарантії, але шанси суттєво підвищує – принаймні, так кажуть експерти.

Також серйозно можна захистити суницю від морозів, вкривши плантацію соломою. Пізніше вона згортається в міжряддя і використовується як мульча.

Ще один нюанс відносно снігового покриву взимку. Якщо ваша плантація відкрита "всім вітрам", взимку сніг може здуватися з поля, і суниця залишиться незахищеною. Тут можна порекомендувати обсаджувати ділянки кукурудзою: вона реально протидіє розгулюванню вітру та затримує сніг.

Захистити ж плантацію в пору цвітіння від ***весняних заморозків***, як на мене, складніше. Але це потрібно тільки у випадку виробництва надранньої продукції. Вирощуючи середньосезонну та пізню ягоду, ви звільняєте себе від таких проблем.

А що ж робити тому, хто, незважаючи ні на що, вирішив виростити надранню ягоду? Найкращий вихід – знову ж агроволокно. Тканина щільністю 23–30 г/м^2 захистить ніжні квітки від ранкових заморозків до –5–7°С. Але, якщо заморозок триватиме впродовж доби чи кількох, можна втратити частину врожаю. Я забув сказати, що якраз найбільш вразливою суниця є в пору цвітіння. Бо якщо приморозить після того, як вона перецвіте, – це не так страшно. Зав'язь витримує незначне зниження температури. Але агроволокно знімати ні в якому разі не потрібно, воно анітрохи не завадить. Навпаки, прискорить плодоношення.

Ще один нюанс: якщо в пору цвітіння трапляються ранкові заморозки протягом кількох днів, то вам у даному випадку гарантоване "веселе" проведення часу. Після сходу сонця і прогрівання повітря знімаємо волокно. Увечері накриваємо. На другий день повторюємо процедуру. Знімати агроволокно на денні години необхідно з тієї причини, що квітки мають запилитися бджолами. Не запилилися – прощавай, врожай! Зараз придумано багато різних видів перфорованих плівок і агроволокна, що забезпечує вільний доступ

Ельсіноре.

Клері.

Мармолада.

бджіл. Але, на жаль, в Україні вони недоступні. Будемо сподіватися, що ситуація найближчим часом зміниться на краще.

Ще один засіб від підмерзання – дрібнодисперсне дощування. Цей спосіб доступний тим, у кого на ділянці обладнана система для дощування. Під час заморозку вмикають полив – штучний дощ.

Суть заходу полягає в тому, що вода підвищує температуру повітря (бо сама має температуру, вищу 0° С, часто 5 – 10°С, якщо з криниці). Потім, охолоджуючись, замерзає на рослині і вкриває її льодяною кіркою. А, замерзаючи, виділяє тепло, якого достатньо для підтримання температури в зоні квіток близько 0°С. Таким чином температура всередині льодяного "панцира" не знижується. Процес дощування має тривати, поки заморозок не припиниться, і лід на рослинах не розтане.

Моя думка, кращий засіб – агроволокно. Дощування може врятувати тільки від короткотермінового заморозку в світанкові години. Та й швидкодоступним має бути достатній запас води.

У США, наприклад, для підвищення ефективності боротьби із весняними заморозками впроваджують додаткове перемішування підігрітого повітря вентилятором по кварталу саду. На трактор начіплюється агрегат з балонами пропану, які нагрівають повітря, та вентилятором, який розповсюджує підігріте повітря на відстань близько 100 метрів. Агрегат може підвищувати температуру на 1–5 градусів. Економічно вигідний. Витрати газу – близько 7 кг на гектар.

Кукурудзяний захист.

Град. Врятувати суницю від граду вдається рідко.

Найбільшої шкоди він може завдати плантації в пору цвітіння та плодоношення. Гадаю, зрозуміло, і пояснень не потрібно.

Чому я сказав, що врятувати вдається рідко? Тому що, як правило, шторм із градом налітає миттєво. В крайньому разі – швидко, і якщо ви в даний момент знаходитеся не на плантації, то... Та навіть, якщо ви там, але самі, а ділянка – велика... Без коментарів. У випадку із градом в пору цвітіння; якщо плантація накрита агроволокном від заморозку, а град пройде вночі... В такому випадку – пощастило.

Взагалі, у світовій аграрній практиці є досвід застосування протиградових сіток. Найчастіше вони застосовуються на садах: яблуневих, персикових та інших. А от про застосування їх на суниці я, принаймні, не чув. Це на мою думку пояснюється просто. Якщо яблука достигають протягом 2–3 місяців, то період ризику на суниці (цвітіння + плодоношення) набагато менший. Також, ділянки під садами використовуються мінімум 10 років, а суниця – найчастіше 1 рік. Все це й зумовлює нерентабельність використання дорогої сітки.

Є один захід, який радять спеціалісти: розміщення кількох ділянок на певній (достатньо великій) відстані одна від одної. Відомо, що град випадає локально. Таким чином, можна мінімізувати ризик. Якщо буде пошкоджена одна ділянка, то є надія, що іншу град "обминe". Але на практиці це може виявитися дуже складним та навіть нереальним завданням. Отже, у випадку із градом ефективним методом може стати просто молитва.

Злива. Хоч вона і "ходить поряд" із градом, і дуже часто вони разом, наслідки від неї можуть бути трохи інакші. Найчастіше наслідками є розмивання ґрунту, вимивання рослин або намивання на них ґрунту. Злива також може серйозно пошкоджувати квітки в пору цвітіння. Найбільш вразливими є "екстенсивні" плантації. Вирощуючи суницю на грядах, проблем частково можна уникнути.

Посуха. Порятунок один – полив, краще – крапельний.

Сонячні опіки. Небезпечні тільки для плодів. Якщо ягода відкрита прямим сонячним променям (і стоїть сильна спека), вони її можуть пошкодити – припалити. Ягоди втрачають форму, колір, смак, починають гнити.

Спеціалісти радять дрібнодисперсне "надкронове" дощування. Короткочасне, для охолодження повітря. Підсохло? Знову.

Окремо потрібно поговорити про ***полив***. Ми вже говорили про фертигацію, яка можлива тільки через систему крапельного поливу. Але внесення добрив та різних пестицидів (фунгіцидів, інсектицидів, гербіцидів) є лише супутніми (хоч і дуже важливими) функціями системи поливу. Основне ж її завдання – доставити воду до рослини, напоїти її.

Незважаючи на кількість опадів, полив у будь-якому випадку здатен істотно підвищити врожай. Особливо це важливо в період плодоношення! Без поливу ви не отримаєте і половини потенційно можливого врожаю. У період плодоношення поливати треба щодня! Звичайно, необхідно стежити за рівнем зволоження ґрунту. Перезволоження теж шкідливе – може спричинити спалахи хвороб (борошниста роса, сіра гниль та інші). Перезволоження під час закладання генеративних бруньок також негативно впливає на цей процес.

Достатньо зволоженим ґрунт має бути після садіння саджанців та перед зимовим відпочинком. Незадовго до замерзання ґрунту проводять передзимові поливи. Бажано – з контролем вологості.

Взагалі, контролювати вологість ґрунту бажано протягом усього періоду вегетації. Є спеціальні прилади – вологоміри, які дають змогу виміряти точно, а не вгадувати.

До монтування системи поливу треба підійти дуже серйозно. Якщо ви змонтуєте систему, в якій хоча б один з її елементів не відповідатиме потрібним параметрам (в основному, це пропускна здатність), то вона працювати не буде. Точніше, працюватиме не на повну потужність, тобто – неефективно.

Про агроволокно докладніше

Як вже було сказано, агроволокно – легкий, поліпропіленовий, і, якщо вірити виробникам, екологічно чистий матеріал. Товщина волокон, з яких виго-

товлене якісне агроволокно, дуже мала. За рахунок цього досягається мінімальна його питома маса, яку оцінюють у грамах на квадратний метр. Тобто, коли говорять про товщину волокна 17, 19, 23, 30, 42, 50, 60, то мають на увазі питому масу. Агроволокно масою до 30 г/м² зазвичай використовують для укривання "по листю", тобто безпосередньо на рослини. А волокно масою 42–50 – для накриття каркасів (тунелів, теплиць, парників). Тобто, воно є альтернативою поліетиленовій плівці. Хоча, такий поділ – умовний. Наприклад, у мене в перший рік була накрита суниця волокном 42 г/м² – і нічого, нормально, в той час, як для суниці радять не більше 23 г/м²! Агроволокно масою 60 г/м² виробляють тільки в чорному варіанті, тобто для мульчі. Чорне є також з питомою масою 50 г/м².

Ділянка під агроволокном.

Як ви вже зрозуміли, білий "верх", чорний "низ". Хоча, це знову умовно. Наприклад, у Голландії біле волокно використовують для застилання міжрядь у теплиці. Це, на мій погляд, підвищує здатність землі відбивати сонячні промені та покращує достигання ягід суниці. Трапляється, що й саджають на білому волокні (мульчують грядки)...

Біле волокно розстилають на ділянці, присипаючи краї землею, або закріплюють іншим способом. Наприклад, пришпилюють П-подібними дротяними шпильками. Над рослинами створюється закритий простір з ідеальним мікрокліматом для розвитку рослин.

Агроволокно послаблює випаровування з поверхні ґрунту, пропускає вологу, не намокаючи під час дощу. Також воно допомагає боротися із явищем, що має назву "фізіологічна посуха". Це коли рослини у відкритому ґрунті за температури від 0° до 8°С не здатні засвоювати воду. Агроволокно частково вирішує цю проблему.

Коли ми говорили про захист рослин від шкідників, я забув зазначити, що добре (щільно) закріплене в ґрунті агроволокно є доволі серйозним захистом від шкідників, здебільшого, літаючих (совка, хрущ та ін.). Але, на жаль, зробити це на практиці доволі важко. В першу чергу це пов'язане з тим, що на плантації постійно потрібно проводити якісь роботи, і стелити – знімати агроволокно – досить трудозатратна процедура.

Також агроволокно може виконувати роль інфекційного бар'єра. Перевірено на практиці. Від захворювань можна захиститися і за рахунок цього зменшити кількість хімічних обробок.

Якщо говорити про якість продукції, то доведено: з агроволокном вона вища. Збільшується середня маса ягід. Перевірено! Стверджують, що покращується смак. Агроволокно можна використовувати також і в середині плівкових теплиць.

На період, під час якого волокно не використовується, його бажано прибрати з ділянки, почистити і зберігати в темному місці.

Чорне агроволокно використовується для мульчування ґрунту, в нашому випадку – суничних гряд. Порівняно з плівкою чорне волокно має ряд переваг:

- пропускає воду та повітря (дихає), в результаті чого на ґрунті не утворюється кірка і не "заводиться" пліснява (як під плівкою);

Голландська теплиця із суницею на гідропоніці.

- не "парить" ґрунт, завдяки цьому покращується ґрунтовий температурний режим. Тобто, захищає корені від перегрівання влітку і від морозу взимку. Крім того, позитивно впливає на стан ґрунтової мікрофлори;
- не пропускає сонячних променів (це не стосується волокна "підвального" виробництва – китайського). В цьому плані кращим є волокно з питомою масою 60 г/м²;
- зберігає ягоди в чистоті, ізолюючи їх від ґрунту;
- не "підпікає" ягоди, які лежать на ньому, бо нагрівається слабкіше за плівку; якщо в сезон достигання ягід йдуть дощі, то на грядах, вкритих плівкою, може застоюватися вода. В результаті можуть підмокати ягоди, розвиваються хвороби. Волокно ж не створює такої проблеми;
- навесні ґрунт під агроволокном прогрівається на кілька тижнів раніше, що прискорює вегетацію.

М.О. Дикун,
фермер
(Далі буде)

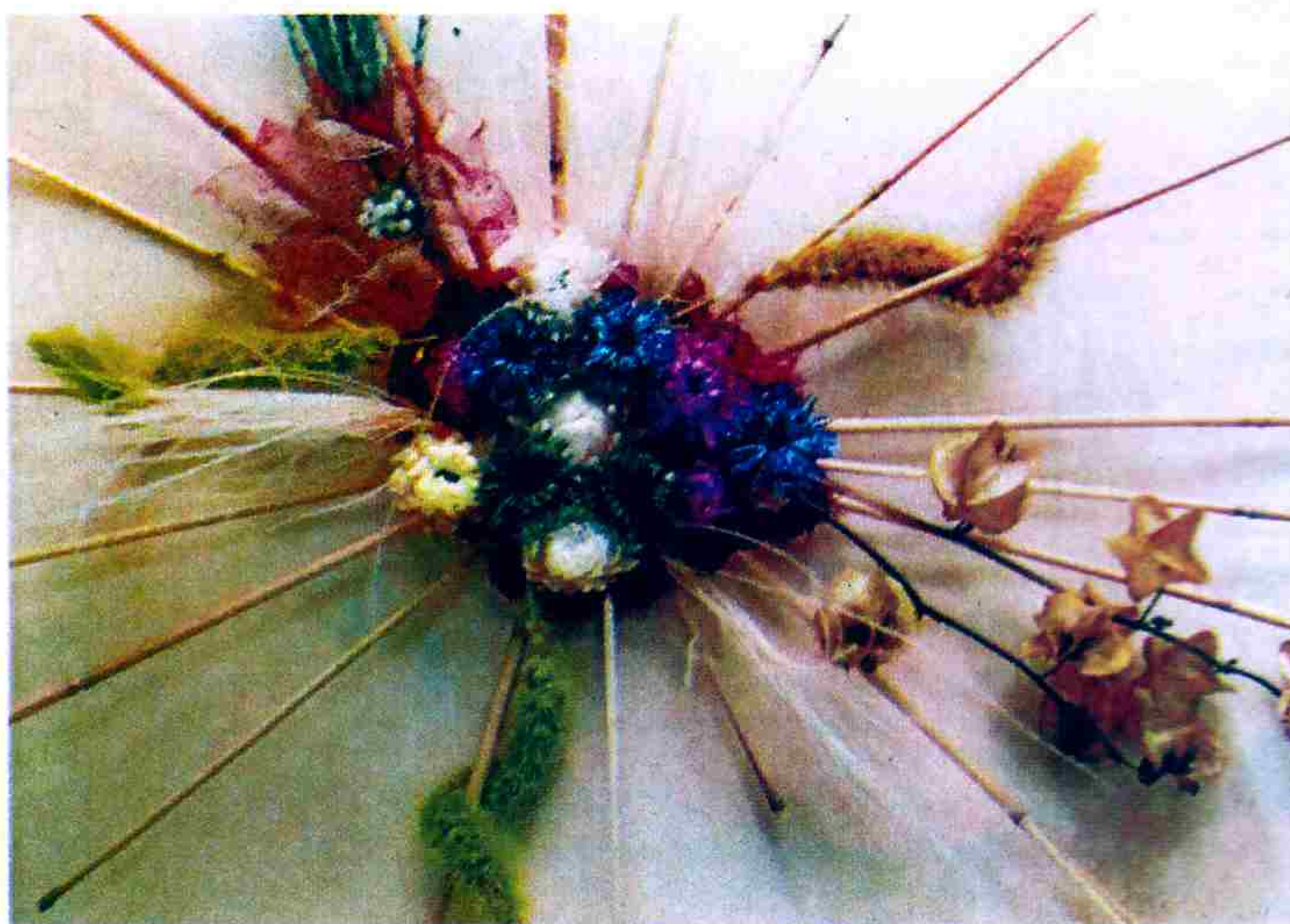
Композиції із сухоцвітів

У стародавні часи майже в кожній хаті в Україні було запроваджене плетіння виробів із стиглих колосків жита, пшениці-чорноколоски, цмину піскового, деревію, сухоцвітника (ксерантемуму). Зазвичай, коли плели вінок, то за основу брали довгі стебла барвінку.

Проте упродовж століть ставлення до сухоцвітів змінювалося. Вони були дуже популярними у 19 сторіччі, проте вже на початку двадцятого цікавість до них помітно зменшилася через те, що нерідко великі за розміром та запилені букети стали сприйматися як символ вікторіанської епохи, яка вже вийшла з моди.

Розквіт моди на сухоцвіти у 19 сторіччі співпав з творчими пошуками чудового, але нині майже забутого австрійського художника-романтика Ганса Макарта (1840–1884 рр.). Його захоплення дало життя цілому напрямку в аранжуванні квітів (це так звані макартівські букети).

Композиція на мочалці люфи: коробочки канатника Теофраста, геліхризум, коробочки нікандри фізалісоподібної.

Особлива умова для їхнього виготовлення – буйна фантазія майстра, відмінний смак і великий набір рослин. До того ж аранжувальник міг доповнювати свій "шедевр" стрічками, пір`ям, мереживом, перлами, штучними квітами і ні в якому разі не використовувати жодної живої квітки. Живий квітковий матеріал суперечив самій ідеї макартівського букета.

Але це історія. І, як стверджує закон фізики, все тече, все змінюється, отож і макартівські букети "канули в Лєту", тобто стали історією.

Я особисто не є прихильницею того, щоб у власних композиціях і букетах використовувати великий асортимент сухоцвітів. Для мене важливо, щоб у моєму творінні жодна рослина не загубилася і кожна виступала фаворитом саме так, як це запрограмовано природою. Адже в природі нічого зайвого і другорядного, як на мене, немає. І в своєму захопленні квітами-сухоцвітами я щиро вдячна Творцеві за те, що він підвів мене до цієї надійної пристані, де я цілком вільна у своєму виборі, де я навчилася любити, де аж ніяк не буду безбарвно, холодно існувати. Це набагато більше, ніж я коли-небудь мала на зорі свого життя, або навіть мріяла про можливість мати.

Я – людина творча і постійно перебуваю у пошуках. Минуле літо подарувало мені декілька відкриттів, котрими залюбки з вами поділюся.

Молюцелла (Molucella) – красива рослина з неповторно приємним ароматом, проте як флористичний матеріал для сухих букетів не стійка – насіннєві коробочки-чашечки відвалюються. Але декоративність рослини висока і відмовитися від неї просто не вистачає сили. Звичайно, рослину можна витримати в гліцерині, тоді чашечки не будуть відпадати.

Для засушування у гліцерині рослину зрізують у стадії вегетації, коли чашечки ще не почали засихати. Але гліцерин – це не дешеве задоволення. Зви-

Колоски пшениці і "хвостики" зайцехвоста.

Букет із міскантуса (його китиці на задньому плані, пофарбовані в малиновий колір), молюцелли (ліворуч на передньому плані, не фарбована), пір`я ковили Месінга, геліхризуму (білого кольору), ліхтариків франшеті (на передньому плані праворуч).

чайно, коли є потреба засушити десяток гілочок молюцелли, то таке задоволення можна собі дозволити, придбавши кілька пляшечок гліцерину в аптеці, але коли це масова обробка, то "шкурка вичинки не варта". З цією проблемою міг би впоратися й антифриз – рідина, яку заливають у систему охолодження автомобілів. Його не обов`язково купувати, можна використати відпрацьований, злитий з системи охолодження автомобіля, він також придатний. На жаль, він змінює колір рослини і не завжди в ліпший бік.

До речі, про колір. Деякі злаки, насіннєві коробочки, "шишки" ворсянки я підфарбовую. Чи фарбувати, чи ні – справа смаку. Багато аранжувальників ставляться до пофарбованого матеріалу скептично, але яскраві кольори гарно вписуються в сучасні інтер`єри. У мене аж руки сверблять від бажання що-небудь "підфарбити" в природі.

Тож свою ідею щодо молюцелли я деякий час виношувала, подумки відпрацьовувала, і лише після втілення в життя результатом залишилася задоволена.

Чашечки молюцелли у тій стадії, коли над ними ще не "попрацювали" зливи й вітри, добре фарбуються, мають привабливий вигляд, їх за допомогою клею ПВА легко закріпити, надрізавши верхівку, на відрізок стебла міскантуса, котре і міцне, й гладеньке, і має красиву структуру. Якої довжини брати відрізок стебла і яку кількість чашечок на нього нанизувати – це вже ваша особиста справа.

Не знаю, як вам, а мені подобається. По-перше: матеріал цілком доступний – молюцеллу легко виростити, і самосів вона дає чудовий. Стебел міскантуса вдосталь (у мене його цілі зарості). До речі, про ***міскантус***. Це така собі робоча "конячка", у якої і китиці-квітконоси – супер! Як із природним забарвленням, так і пофарбовані стебла – незамінний матеріал для настінних композицій, а осіннє загрубіле залистя – також цікавий флористичний матеріал як у натуральних кольорах, так і пофарбоване.

Насіннєві коробочки деревовидної півонії теж легко насаджувати саме на відрізки стебел міскантуса. Тоді така конструкція виходить легенькою і міцною.

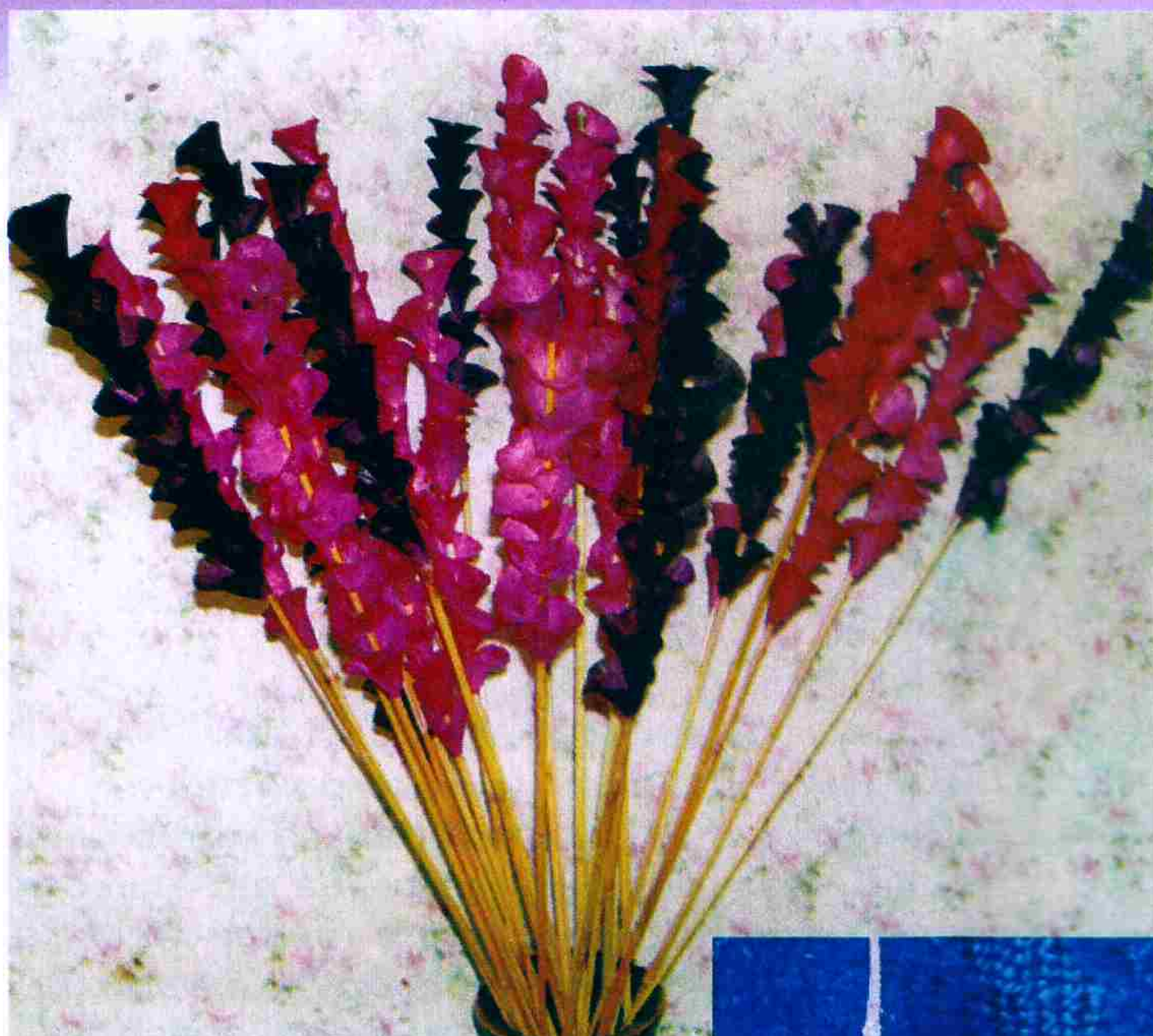
Без сумніву, ***насіннєві коробочки деревовидної півонії*** і з природним забарвленням – цікавий флористичний матеріал, але я їх фарбую, аби вони не губилися на тлі яскравих кольорів інших квітів.

Щоб задовольнити цікавість допитливих читачів стосовно серединки цих насіннєвих коробочок, зауважу, що перш ніж будь що викинути, уважно придивляюся: а що з цієї речі ще можна взяти і як застосувати, аби надати створеній квітці завершеності, а собі мати цілковите задоволення від такого раціонального вирішення проблеми.

Біля ***канатника Теофраста*** я довго "ходила колами". Наче і матеріал непоганий, і стійкий, але його майже чорне забарвлення було придатне лише для аскетичних композицій, котрі не кожному можуть бути зро-

Коробочки деревовидного піона.

Молюцелла. Чашечки пофарбовані і нанизані на відрізки стебел міскантуса.

зумілі і до вподоби. І от одного разу, дивлячись на нього в роздумі, раптом перед очима постала до щему в грудях рідна картинка з дитинства. Ось бабуся, весело посміхаючись, розмішує різні фарби. А фарба – біла глина, в яку вона додає то сік буряка, то густий відвар цибулиння, то сік моркви, для отримання фіолетового кольору – настій фіалок у гарячій воді, для синього кольору – сік червоноголової капусти. Потім на старанно побіленому комині легенько тоненькою вуглинкою робила ескіз свого малюнка – гірлянду з дивовижних квітів, а зверху – хвацький півень. І, беручи до рук насіннєву коробочку канатника, вмочувала її в ту чи іншу фарбу і притискала до комина. Виходили різнобарвні милі квіточки – зірочки. Ці насіннєві коробочки канатника були наче кліше.

Спробувала і я пофарбувати ці коробочки гуашшю, потім легенько змастила клеєм і присипала блискітками. Як на мене, вийшов непоганий новорічний варіант.

І ще хочу розповісти про одну цікаву рослину з моєї колекції. Деякі автори називають її перистощетинником щетинистим (Petnnifetum setaceum), а мені насіння цієї рослини люб`язно подарували в Устимівському ботсаду, що у Глобинському район у нас на Полтавщині, як ***просо африканське*** (Sorghum africani). Та на його декоративність назва аж ніяк не впливає. Це багаторічник, який в Україні вирощують як однорічник. Злак з вертикальними стеблами висотою 120–150 см. Суцвіття нагадують "качалочки" очерету, але декоративніші, бо густо усипані насінинками перламутрового кольору. Один недолік: його насіння горобці полюбляють понад усе. А, загалом, рослина дає чудовий і стійкий флористичний матеріал, гарно фарбується в темні оксамитові кольори.

Я розповіла вам про нетрадиційні рослини, які з успіхом можна використовувати для сухих букетів, композицій, флористичних картинок, але буде несправедливо з мого боку, коли я не згадаю добрим словом рослини з групи парасолькових (кріп, борщівник, петрушка, морква). Їхні парасольки – це скарб для флориста і полігон для безмірних фантазій. Вони легко відбілюються, фарбуються, а коли їх обкачати у пофарбованих манних крупах, то від такої "паморозі" в незвичайному кольорі просто перехоплює подих від захоплення.

Парасольки кропу, обкачані у пофарбованих манних крупах, і листя міскантуса.

А ще хочу зауважити, що я не завжди фарбую все те, що мені потрапляє до рук і що можна використати для букетів та композицій з сухоцвітів. Часто мене цілком задовольняє і колір, і форма рослини, і саме в таких випадках я низько схиляю свою голову в безмірній вдячності неньці-землі, що подарувала таке диво – ***колоски хлібних злаків***. Вони прекрасні у своїй величі. Вони – це життя. І працювати з ними – це свято. І щось змінювати в їхньому "обличчі" не піднімається рука.

Той, хто полюбить квіти із групи сухоцвітів, буде мати не лише свято для душі та втіху для очей, а ще й стане творчою людиною, котра буде постійно в пошуках і зможе дати волю власній фантазії, якій насправді немає меж.

І на завершення хочу сказати, що всі рослини, які ви бачите на моїх світлинах, вирощені мною у власному саду. І всіх закликаю наслідувати мій приклад і ніколи не зривати рослин, котрі занесені до Червоної книги, якими б красивими вони не були.

В.В. Турчина,
м. Полтава

Якою має бути молочна корова

Молочні корови характеризуються рядом ознак, за якими можна оцінити їхню молочну продуктивність. Встановлюють ознаки зовнішнім оглядом тварини, старанним вивченням її власної продуктивності та продуктивних якостей "родичів".

У молочних корів добре розвинуті середня й задня частини тулуба завдяки великому об'єму органів травлення і вим'я. Збоку тварини нагадують трикутник, що поступово розширюється від голови до задньої частини тіла. Холка, спина й крижі утворюють пряму лінію. Гостра холка і провисла спина свідчать про слабкість мускулатури або незадовільний її розвиток. Найчастіше це явище спостерігається у старих тварин або в ослаблених захворюваннями. Проте для корів молодих і середнього віку, вирощених в умовах задовільної годівлі, це дуже серйозна вада.

Суглоби й кістки у молочних корів чітко виступають, у зв'язку з чим тварини мають кутастий вигляд. Пояснюється це тим, що у високопродуктивних корів тонка й ніжна шкіра, під якою розташовується помірний жировий прошарок.

У високомолочної корови міцна будова тіла, легка й довга голова з невеликими, тонкими рогами, вузька й довга шия з малим підгруддям, неширокі, але достатньо глибокі груди з вузькими, закругленими й широко розташованими ребрами, велике черево, широкий і глибокий зад, тонкий довгий хвіст, що опускається нижче скакального суглоба.

Важливе значення мають розвиток і стан кінцівок. Ноги повинні бути міцні, широко поставлені. Вадою екстер'єру є зближеність у суглобах або їхня надмірна віддаленість один від одного. Однією з ознак молочності корів є стан їхньої шкіри. У високопродуктивних тварин вона тонка, ніжна й щільна, легко відтягується на ребрах пальцями І так само легко повертається у попереднє положення. На шиї шкіра зібрана в численні складки. Зверху вона покрита коротким, ніжним і блискучим волосом.

Величина черева свідчить про ступінь розвитку системи травлення у тварин. Чим більше черево, тим відповідно більше корму може спожити корова й тим більшою мірою організм буде забезпечено поживними речовинами для утворення молока.

Особливу увагу слід звертати на вим'я. У продуктивної молочної корови воно велике, широке, виступає уперед живота. Величина його свідчить про ступінь розвитку в ньому залозистої тканини, в якій відбувається процес утворення молока. Велике залозисте вим'я після доїння зменшується в об'ємі, внаслідок чого на ньому з'являється багато складок. Найбільша складка, так званий запас вим'я, утворюється на його задній частині. Величина цієї складки й здатність шкіри на ній добре відтягуватися – важливі ознаки високої молочності корови. Про розвиток вим'я свідчить також наявність на ньому численних кровоносних судин, що вказує на високу забезпеченість молочної залози кров'ю і, отже, відповідними поживними речовинами.

Для утворення 1 кг молока через вим'я корови повинно пройти 540 л крові. Перед вим'ям під шкірою закладено дві товсті й пружні вени, які на місці входу до черевної порожнини утворюють заглиблення – молочні колодязі. Останні легко знаходять пальцями, особливо у корів старшого віку. Вважають, що чим більші й глибші молочні колодязі, тим продуктивніша корова, але це припущення не відповідає дійсності. Шкіра на вим`ї у молочної корови покрита рідким і коротким волосом.

Вим'я, яке після доїння не зменшується, покрите довгим і грубим волосом, на доторк м'яке, називають жировим. Воно не здатне виробляти велику кількість молока, оскільки в ньому переважає не залозиста, а жирова тканина.

На продуктивність впливає вік тварини. Найвищу продуктивність мають корови приблизно від п'ятого до сьомого отелення. Зниження молочної продуктивності корів у зв'язку із старінням починається з сьомої–дев'ятої лактації. Тому важливо знати вік тварини. Його можна визначити на підставі записів, якщо вони є, або за змінами на рогах і зубах. Слід зауважити, що огляд тварини дає змогу одержати перше орієнтовне уявлення про її вік. Про це свідчать зовнішній вигляд, стан здоров'я, темперамент, величина й форма тіла.

Зачатки рогів у вигляді горбиків у молодняка з'являються вже у місячному віці. У подальшому, до 20 місяців, роги ростуть із швидкістю приблизно 1 см за кожний місяць життя. У корів вік можна визначити за кількістю кілець на рогах, додаючи до одержаного числа вік першого отелення у роках.

Правильний вік тварини встановлюють за зміною зубів, переважно різців. Середню пару різців називають зачепами, зуби з правого і лівого боку від них – середніми внутрішніми, наступні за ними – середніми зовнішніми й четверту пару – окрайками.

До півторарічного віку всі різці у великої рогатої худоби молочні. Вони невеликі, з ясно вираженою шийкою біля основи та білизною. До зміни на постійні їхня поверхня дуже стирається, а проміжки між зубами збільшуються. У віці 1,5–2 роки змінюються зачепи на постійні, 2,5–3 – середні внутрішні, 3–3,5 середні зовнішні і 3,5–4 роки окрайки. Постійні зуби більші, ширші, мають лопатоподібний вигляд. До шести років вони вирівнюються і являють собою правильне півколо. До шести–семи років стирається поверхня зачепів, восьми – середніх внутрішніх, дев'яти – середніх зовнішніх, до десяти років – окрайків. Поверхня зубів змінює форму на овал. З восьми років на зачепах з'являється форма квадрата. Це явище характерне для середніх внутрішніх – у дев'ять років, середніх зовнішніх —у десять, для окрайків – 11 років. У цей же час проміжки між постійними зубами починають збільшуватися. У віці 12–15 років зубна поверхня поступово набуває обернено-овальної форми. Подальше утримання корів у більшості випадків стає недоцільним.

Для визначення можливої молочності корови велике значення має знання продуктивності "матерів", "сестер" та інших "родичів". Це дає змогу з'ясувати, наскільки стійка ознака молочності у споріднених тварин і, отже, з більшою впевненістю судити про продуктивність самої корови.

Д.В. Білай,
викладач Аграрноекономічного коледжу Полтавської державної аграрної академії

Не натішимося орпінгтонами

Яких тільки порід птахів ми не тримали у своєму господарстві! Звичайно, кожна порода домашніх птахів по-своєму милує око й приносить користь господарю. Та він, господар, завжди прагне мати щонайкращу породу чи то курей, чи гусей або качок.

Ми також хотіли мати в своєму господарстві щонайкращих та високопродуктивних курей. І років п'ять тому за оголошенням у журналі "Дім, сад, город" в одного із птахівників придбали яйця оргпінттонів та одержали з них курчат. Й ось і по цей час не розлучаємося з цією чудовою породою курей.

Зараз ми тримаємо переважно дві породи: орпінгтон та хохлабраму, англійську породу курей м`ясо-яєчного типу. На наше переконання (і це підтверджує власна практика розведення та утримання курей), у домашніх умовах вони – найкращі.

Оргпінгтон – англійська порода курей м`ясо-яєчного типу. Важать дорослі кури до трьох кілограмів. А ось півні майже у два рази важчі від курок. І господарям є на що подивитися. Яйценосність курей цієї породи – приблизно 180–200 яєць на рік. Яйця світло-коричневі, великі.

Ці кури зимують у звичайному хлівчику з низькими сідалами. Годуємо їх комбікормом та різними відходами з домашнього столу. А влітку вони люблять споживати всіляку зеленину.

Окрім невибагливості цієї породи курей до утримання, їхня перевага перед іншими породами у тому, що вони стійкі до різних хвороб, а головне, ще й швидко ростуть і

Курка породи орпінгтон.

майже не поступаються будь-яким бройлерам. А ще не поступаються бройлерам та іншим породам курей і за смаком ніжного м'яса та яйценосністю.

Тримати цю породу курей можна два–три роки й увесь цей час вони не втрачають своєї продуктивності ні в нарощуванні м'яса, ні в яйценосності. І в будь-який період року можна вирощувати молодняк на м`ясо.

Нову породу курей – хохлабрама – тримаємо тільки два роки. Й поки що придивляємося. Але на вигляд і це також чудові птахи.

Якщо, можливо, хтось із читачів нашого журналу зацікавиться породою курей оргпінгтон, будь ласка, звертайтеся до нас і ми охоче ще ґрунтовніше поділимося своїм досвідом утримання їх. Ми певні: ті господарі, котрі матимуть таку породу курей у своєму господарстві, будуть ними задоволені.

Микола Федорович та Ольга Дмитрівна Туркоман,
м. Костянтинівка, Донецька обл.

Лейкоз курей

Це небезпечна заразна хвороба, що її спричиняють віруси, з-поміж яких розрізняють п`ять антигенних підгруп. Вони уражують здебільшого органи кровотворення і проявляються утворенням злоякісних пухлинних вузликів та метастазів.

Віруси лейкозу за кімнатної температури зберігаються до місяця і більше. Однак, за температури 42°С вже втрачають свою активність й інактивуються за нагрівання до 70°С, а за 85°С гинуть протягом 10 секунд.

Хворіють на лейкоз усі види птахів, найчастіше кури й рідше дикі пернаті. Дослідження засвідчують, що вірусоносійство з-поміж птахів 4–12-місячного віку варіює від 10 до 70%.

Найчутливіші до вірусу лейкозу кури яєчних порід, стійкіші м`ясні кури. Джерелом збудників зараження є хвора птиця віком від чотирьох місяців до двох років. Вірус виділяється з організму із слиною, яйцями, послідом. Характерним є те, що вірус передається по материнській лінії. Півні потомству вірус не передають, хоч він міститься у них у сім`яниках.

Віруси лейкозу, розмножуючись в організмі, знищують його захисні властивості до інших хвороб. Сприяють розвитку хвороби родинне розведення, фізіологічна слабкість організму та використання яєць молодих курей-несучок віком 8–12 місяців для інкубації.

Поширення вірусів у господарстві відбувається через корм, воду, повітря, підстилку та інвентар. Курчата можуть заражатися в інкубаторах та інших зонах. Можливе зараження птиці живими вакцинами, які забруднені збудником лейкозу. Та основним чинником поширення лейкозу курей є курчата, заражені в ембріональному періоді, відтак хвороба поширюється у шість разів швидше, ніж за контактного зараження.

Головною причиною поширення хвороби є введення до стада хворих курей молодняку. Збільшенню захворювання на лейкоз можуть сприяти хронічні отруєння, незадовільна годівля та гельмінтози.

З-поміж хвороб птиці спостерігається виснаження, блідість гребеня, пронос, зникнення несучості. На розтині птахів, що загинули, у грудних м`язах спостерігаються пухлини різної величини. Їх видно в шкірі та під шкірою. Уражуються переважно печінка, селезінка та нирки.

Розрізняють два види уражень: дифузне, коли симетрія органів зберігається, а за вогнищевого вона порушується.

Поверхня печінки гладенька, покрита сірими або сіро-білими вузликами розміром від маленької крупинки до горіха. На розрізі печінки бачимо салоподібну масу, в окремих випадках вона може бути зернистою. Селезінка м`якої консистенції, збільшена до 70 г, сіро-червоного кольору, покрита сіро-білими вузликами, яєчник також збільшений у розмірі і також усіяний сіро-білими вузликами. нирки збільшені у 2–3 рази, твердої консистенції, рідше в`ялої.

Сальник і кишківник покриті саловидними вузликами, які зливаються один з одним. Стінка кишківника потовщена у 1,5–2 рази, його просвіт звужений. Можуть спостерігатися зміни в серці, підшлунковій залозі та залозистому шлунку. Хворі на лейкоз кури, зазвичай, гинуть.

Якщо побачите в курей подібні клінічні ознаки, про які тут йшлося, зверніться до спеціаліста ветеринарної медицини. Він встановить правильний діагноз, унеможливить карциному, гепатит, туберкульоз, пулороз, подагру.

Боротьба з лейкозом може бути успішною, якщо до стада птиці не потраплятиме хворий молодняк і не матиме контакту з хворими курми сусідів. Слід суворо дотримуватися ветеринарно-санітарних правил утримання та годівлі курей. Своєчасно відбирати й ізолювати хвору птицю, яйця для інкубації відбирати лише від старих курей.

Птицю з клінічними ознаками лейкозу забивають на м'ясо з подальшим вибраковуванням тушок, у яких виявлено характерні зміни у м`язах, внутрішніх органах. Такі тушки утилізують.

Яйця від хворого стада використовують, як товарні для виготовлення кондитерських виробів, що підлягають високотемпературній термічній обробці.

На жаль, дієвих засобів спеціальної профілактики та лікування хвороби на сьогодні не розроблено.

Л.К. Волинець,
доктор ветеринарних наук

"ГАЛЕКС-АГРО": високий потенціал органічної продукції

У "ДСГ" № 12 за 2010 рік та №1, 3, 4 за 2011 рік ми вже розповідали про розвиток українського органічного сільського господарства та про тих, хто сприяє цьому процесу, плекаючи сади, випікаючи хліб у власній міні-пекарні, нарощуючи поголів'я худоби, утримуючи птицю тощо. Нині ж вирішили докладніше розповісти про приватне підприємство "ГАЛЕКС-АГРО", розташоване у селі Стриєва Новоград-Волинського району Житомирської області, що займається веденням органічного землеробства. На запитання нашого кореспондента погодився відповісти директор ПП "ГАЛЕКС-АГРО" Олександр Ющенко.

– Пане Олександре! Про Вас кажуть, що Ви завжди в русі і практично живете на роботі. Чому так? Не довіряєте своїм підлеглим і помічникам?

– Зовсім ні! Просто те, чим ми займаємося, потребує любові. Тобто, господарюючи на землі, потрібно любити свою справу, адже це окремий безмежний світ. По-своєму особливий. Зі своїми секретами й тонкощами. А ще потрібно аналізувати документи, зведення, довідки, баланси, стежити за процесом виробництва, наявністю товару, за новинками, спілкуватися з клієнтами... Крім того, маємо чимало ідей, тож хочеться зайнятися розробкою нових проектів. А їх чимало... Тому не те, щоб я жив на роботі – я просто люблю працювати і справу свою люблю.

– До речі, про справу. Приватне підприємство "ГАЛЕКС-АГРО" розпочало свою діяльність не так давно – у 2008 році, однак Ви вже маєте певні досягнення. Розкажіть, будь ласка, про них докладніше.

– Того ж року наше підприємство було сертифіковане швейцарською компанією IMO. Слід зазначити, що нині виробництво органічної продукції в Україні сертифікується представниками іноземних компаній, які діють відповідно до норм і стандартів, дійсних для країн ЄС.

Приватне підприємство "ГАЛЕКС-АГРО" вирощує продукцію на площі 5 700 га, з них: 2 000 га сертифіковані як органічне землеробство, 3 700 га перебувають у перехідному періоді. Спеціалізуємося по вирощуванню зернових і зернобобових культур. Основні вирощувані культури: овес, пшениця, гречка, просо, жито, боби, соя, пелюшка.

– Пане Олександре, Ви надзвичайно відповідально ставитеся до вироблення власної продукції. Однак на початковому етапі довелося розв'язувати чимало складних питань. Та й нині проблем вистачає, чи не так?

– Звичайно. Особисто я переконаний, що майже всім виробникам органічної продукції доводиться долати подібні проблеми, особливо на етапі становлення, адже процес переходу на органічне господарювання супроводжується певними ризиками. З-поміж них, насамперед, варто назвати такі:

- відсутність державної підтримки, відповідної законодавчої й нормативної бази, що є чи не найголовнішою проблемою в галузі виробництва органічної продукції. Саме через відсутність відповідного законодавства бракує фінансової підтримки з боку держави в період конверсії та надання пільг або субсидій при виробництві органічної продукції. Натомість уряди багатьох розвинених країн, щоб заохотити фермерів запроваджувати нові форми ведення сільськогосподарської діяльності, та з метою підтримки господарств у найскладніший період конверсії надають їм відповідну фінансову допомогу. Крім того, в деяких країнах існує часткова державна компенсація вартості проведення сертифікації "органічних" господарств. На жаль, в Україні діюча законодавча система не сприяє розвитку органічного землеробства;
- органічна продукція не повинна входити до продуктів, що підлягають квотуванню;
- ще одна проблема – часткові втрати врожаю на перехідному періоді у зв'язку зі зменшенням обсягів виробництва;
- відсутність висококваліфікованих фахівців: агрономів, технологів, механіків;
- низький рівень обізнаності населення і виробників щодо переваг органічного землеробства та самих органічних продуктів. За статистикою, загалом по Україні лише 39% людей знають, що таке органічні продукти харчування.

– І це дуже прикро, адже нині тема здорового харчування досить активно обговорюється майже у всьому світі. То які ж переваги органічної продукції загалом і тієї, яку виробляє Ваше підприємство зокрема?

- Перш за все, це – відмінна якість, відсутність шкідливих домішок, високі технологічні стандарти. Усе це разом сприяє позитивному впливу органічних продуктів харчування на організм і здоров'я споживачів.
- Органічні продукти безпечні для людини й навко-

лишнього середовища, вони не забруднені нітратами, важкими металами, залишками пестицидів, гербіцидів та інших речовин хімічного синтезу.

* Крім того, органічні продукти не містять хвороботворних мікроорганізмів, паразитів і алергенних компонентів.

* Також органічні продукти не містять генетично модифікованих організмів і речовин, вироблених на їхній основі.

* А ще органічні продукти зберігають поживні властивості, якість, безпечність і натуральний склад при переробці, оскільки при цьому використовуються лише натуральні методи переробки й традиційні рецепти.

* І насамкінець варто зазначити, що вживання органічних продуктів сприяє збереженню навколишнього середовища, а саме позитивно впливає на відтворення природної родючості ґрунтів, сприяє збільшенню природного біорізноманіття.

– Пане Олександре, розкажіть, будь ласка, з ким Ви співпрацюєте щодо виготовлення та реалізації власної продукції.

– ПП "ГАЛЕКС-АГРО" співпрацює зі швейцарською компанією "Агрокомерц". Слід зазначити, що в основному всю нашу продукцію закуповують українські фірми й підприємства для подальшої переробки, зокрема, ТОВ "Новоукраїнський комбінат хлібопродуктів", ТОВ "Круп'яний дім" та інші.

Однак, варто зауважити, що інколи українські переробники та підприємці не розуміють різниці між органічною і традиційною сільськогосподарською продукцією, в цьому також полягає певна проблема. Але ж наша продукція натуральна та екологічно безпечна. І це не просто слова: щоб ту чи іншу продукцію можна було назвати органічною, вона протягом усього свого "життєвого циклу" не повинна контактувати з ненатуральними, неорганічними речовинами або компонентами. Відчуваєте різницю?

– Отже, для України була і залишається актуальною проблема розвитку каналів збуту та поінформованості громадськості про переваги органічної продукції над традиційно вирощеною, особливо щодо її позитивного впливу на здоров'я населення.

– Саме так. Однак я дивлюся в майбутнє з оптимізмом, тому можу з упевненістю сказати: незважаючи на гострі проблеми становлення, органічне агровиробництво в Україні має великі перспективи, особливо у зв'язку із дефіцитом продовольства у світі, зокрема екологічно чистих продуктів, та значні потенційні можливості завдяки наявності в країні родючих чорноземних ґрунтів і багатовікових традицій сільськогосподарського виробництва.

Органічне сільське господарство – це наш великий потенціал для поліпшення економічного, соціального та екологічного стану в Україні, адже воно сприяє комплексному розвитку сільської місцевості та поліпшенню здоров'я нашого населення. Однак розвиток внутрішнього ринку потребує посилення національної системи гарантій органічної продукції для захисту українських споживачів.

– Пане Олександре, дякуємо Вам за змістовну й цікаву розмову.

– У свою чергу хотів би побажати читачам журналу "Дім, сад, город" по можливості вирощувати й вживати лише екологічно чисті продукти для збереження власного здоров'я, здоров'я своїх дітей і здоров'я нашої Планети загалом. А це залежить від нашого харчування, тож не варто забувати про це.

Маю надію, що вітчизняна сертифікована органічна, в тому числі й м'ясо-молочна продукція, дедалі частіше з'являтиметься на полицях наших магазинів уже протягом найближчого часу.

Розмову вела ***О. Кисленко***

Травневі рецепти

Шановна редакція! В нашій сім'ї дуже люблять журнал "Дім, сад, город". Всією родиною його читають. Нас приваблює багато цікавої і корисної інформації.

Я дуже люблю готувати і вигадувати рецепти різних страв. Хочу прийняти участь у кулінарному конкурсі. Надсилаю свої рецепти.

З повагою
Добровольська Ольга Ігорівна,
м. Світловодськ,
Кіровоградська обл.

Салат "Улюблений"

Треба мати: моркву, родзинки, майонез, сир, часник, буряк, грецькі горіхи.

Салат треба викладати шарами. Дві–три середні сирі морквини вимити, почистити й натерти на тертушці з великими вічками. Додати жменьку чистих і підсушених родзинок без кісточок, пом'яти моркву з родзинками чистими руками, щоб морква пустила сік, і залишити в окремому посуді.

200 г будь-якого твердого сиру також натерти на тертушці. Додати 2–3 зубчики подрібненого часнику. Сир із часником також в окремому посуді відставити. Один буряк середнього розміру, варений і охолоджений, також натерти на тертушці з великими вічками і перемішати із склянкою подрібнених ядер грецьких горіхів. Потім взяти глибоку салатницю і викласти в неї шарами, змащуючи кожний майонезом те, що ми підготували. Зверху салат прикрасити подрібненими грецькими горіхами.

Салат "Гранатовий браслет"

Треба мати: 2 великих відварених картоплини, 2–3 варених морквини, куряче філе, варений буряк, грецькі горіхи, 1 гранат.

У блюдо викладаємо картоплю, натерту на великій тертушці, змастивши її майонезом, потім моркву, нарізану кубиками курятину, буряк з грецькими горіхами. Кожний шар змащуємо майонезом, а зверху салат посипаємо гранатовими зернами. Цей простий салат дуже привабливий на вигляд і смачний.

Салат "Весняний"

Треба мати: 1 баночку консервованого зеленого горошку, 1 баночку консервованої кукурудзи, 2 свіжих огірки, 4 круто зварених яйця, одне зварене й охолоджене куряче стегенце, майонез, сіль, перець, один пучечок петрушки.

З горошку та кукурудзи злити сік, решту складових нарізати кубиками, поперчити, посолити за смаком, полити майонезом, вимішати, викласти у салатницю і прикрасити листочками петрушки.

Салат "Французький сніданок"

Треба мати: пучечок редиски, пучечок цибулі, пучечки кропу та петрушки, 1–2 круто зварених яєць, 1 плавлений сирок.

Яйця нарізуємо кубиками, зелень подрібнюємо, редиску нарізуємо кружальцями. Охолоджений сирок тремо на велику тертушку. Сирок заправляємо майонезом. Зверху викладаємо редиску, потім яйце, присипаємо подрібненою зеленню і заливаємо ложкою оливкової олії, сметаною чи майонезом. Це залежить від смаків. Сніданок готовий.

Закусочні корзинки з огірків

Треба мати: 1–2 довгих огірки, зелень цибулі, 1–2 круто зварених яєць, зелень петрушки та кропу.

Довгий огірок розрізати впоперек та отримати діжечки завдовжки 5–6 см. Із кожного шматочка видалити серцевину, залишаючи тонкий шар на дні, і наповнити салатом, який готуємо так: подрібнюємо зелень та яйце, змішуємо з подрібненим огірком, який вийняли, солимо, перчимо за смаком, заправляємо сметаною чи майонезом і цим салатом наповнюємо діжечки з огірків. Зверху прикрашаємо гілочкою кропу або петрушки.

Картопляні чіпси домашнього приготування

Треба мати: 5–7 середнього розміру картоплин, 3 столові ложки борошна, 2 яйця, 150 г рафінованої олії, сіль, перець кладемо за смаком.

Картоплю почистити, вимити і відварити. Жовтки відділити від білків. Білки збити у круту піну. Картоплю пропустити через м'ясорубку або подрібнити у блендері, додати борошно, жовтки, все вимішати і акуратно, вручну, помішуючи, ввести збиті білки, щоб не погасити піну. Вимішати до однорідної маси. Отримане картопляне тісто розкачати у якомога тонший пласт і нарізати чарочкою кружальця. Обсмажити у фритюрі до золотистого кольору. Присипати будь-якими спеціями, що відповідають вашим смакам.

Вінегрет із кальмарами

Треба мати: 300 г кальмарів, 1 ріпчасту цибулину, 2–3 свіжих або солоних огірки, склянку консервованого горошку без рідини, солодку кукурудзу, зелень, сіль, майонез.

Кальмари варити в окропі 3–5 хв. Потім, коли трохи охолоне, нарізати локшиною. Дрібно посікти ріпчасту цибулину. Якщо цибуля не салатна, можна викласти її у ситечко і облити окропом, щоб не гірчила. Додати свіжі або солоні огірки, нарізані кружальцями, консервований зелений горошок, а хто любить, то й солодку кукурудзу. Викласти на середину пласкої тарілки кальмари, навкруги – кружальця огірків, потім горошок і кукурудзу, зверху присипати цибулею і залити майонезом. Майонез присипати подрібненою зеленню. Салат має настоятися 2–3 години.

Котлети рибні

Треба мати: 0,5 кг рибного філе, 200 г білого хліба, 2–3 столових ложки панірувальних сухарів, 2 столових ложки олії, 1 лимон, сіль, перець, зелень кропу.

Рибу разом з розмоченим і віджатим хлібом двічі пропустити через м'ясорубку. Додати сіль, перець за смаком, ложку картопляного крохмалю або куряче яйце та все ретельно вимішати. Сформувати котлети й запанірувати у сухарях. Обсмажити котлети на олії з обох боків до утворення рум'яної шкоринки. Прикрасити зеленню та скибочками лимона. На гарнір до таких котлет смакуватиме рис.

Фруктовий десерт

Треба мати: 2 стиглих банани, 2 плоди ківі, 1 велике яблуко, ядра трьох грецьких горіхів, 0,5 упаковки будь-якого фруктового йогурту.

Ківі і банани чистимо і нарізуємо невеликими шматочками. Яблуко чистимо, вирізаємо серцевину і нарізуємо кубиками. Грецькі горіхи подрібнюємо гострим ножем, фрукти змішуємо у салатниці і заливаємо десерт йогуртом.

Сочники

Треба мати: 600–700 г борошна, 200 г сметани, 2 яйця, 180 г цукру, 150 г витриманого годину за кімнатної температури вершкового масла, дрібку солі, 2 чайних ложки розпушувача або соди, погашеної соком лимона.

Для начинки треба мати: 400–500 г солодковершкового сиру, 120 г цукру, по одній столовій ложці борошна та манних крупів, столову ложку ванільного цукру, 2 столових ложки густої сметани, 2 яйця (1 яйце + 1 білок, а жовток залишити для змащування сочників). Щоб приготувати тісто, сметану і яйця збиваємо з цукром. Додаємо масло і знову збиваємо. Просіюємо в миску через сито борошно і розпушувач, солимо, замішуємо тісто. Накриваємо рушником і даємо постояти, а тим часом готуємо начинку.

Розтираємо сир з усіма складовими до однорідної маси. Тісто розкачуємо у пласт товщиною 5 мм і вирізаємо з нього формою для кексів кружальця так, щоб були зазубринки, але вони необов'язкові. Можна використати для нарізання кружальців звичайну чашку. На кожне кружальце кладемо столову ложку начинки і прикриваємо вільним кінцем, але не заліплюємо, як вареник. Треба, щоб було видно начинку. Кожний сочник змащуємо жовтком і випікаємо у духовці за температури 180–200°С 20–25 хвилин.

Пиріг із солодким сиром

Треба мати для тіста: 400 г борошна, 200 г вершкового масла або маргарину, 2 яйця, 100 г цукру, цедру одного лимона, 1 столову ложку ванільного цукру, 1 чайну ложечку розпушувача або погашеної соди.

Для начинки треба мати: 800 г незнежиреного сиру, 200 г цукру, 2 яйця, 100 г вершкового масла, цедру одного лимона. На сир можна викласти ще макову начинку. Для неї треба мати: 250 г маку, по 6 столових ложок меду та родзинок без кісточок, 3 столових ложки коньяку або горілки, 2 яйця.

Спочатку готуємо основу з тіста. Всі складові для тіста змішуємо і вимішуємо до однорідної маси. Загортаємо у вологу серветку або кладемо у целофановий пакет і охолоджуємо 30 хв. Тим часом готуємо начинку із сиру: сир з'єднуємо з яйцями, цукром, маслом і цедрою та вмішуємо до однорідної маси або збиваємо у міксері. Відставляємо на холод.

Макову начинку бажано готувати заздалегідь: мак заливаємо холодною водою (якщо в ньому є лушпиння від маківок, то воно спливе на поверхню і його треба злити). Коли мак осяде, майже всю воду треба злити і залити мак крутим окропом. Мак має постояти у воді 4–5 год. Це для того, щоб не гірчив. Потім вистелити сито марлею і злити воду. Мак розтерти в макітрі, або пропустити через м'ясорубку, або подрібнити у блендері. Промиті родзинки залити коньяком і дати настоятися. Потім у товстостінній каструлі змішати родзинки, мак, мед, поставити на вогонь і дати закипіти. Коли суміш охолоне, вбити яйця.

Дві третини тіста розкачати і викласти у змащену маслом прямокутну форму так, щоб були бортики висотою 5 см. На тісто викласти сирну начинку, розрівняти, а зверху викласти макову начинку і знову розрівняти. Тісто, що залишилося, розкачати і нарізати смугами завширшки 1–2 см і з нього викласти на пиріг решітку. Випікати пиріг 40–50 хв. за температури 180°С.

Шановні читачі!

Надсилаючи свої рецепти на конкурс "Віртуози української кухні", не забувайте написати про себе. Наприклад, ви захоплюєтеся садівництвом або виноградарством, вирощуєте квіти чи утримуєте пасіку, у вашій родині підростають дітки...

Ця інформація допоможе редакції підібрати для вас найбільш приємні та корисні подарунки.

Всі учасники конкурсу, чиї рецепти протягом року будуть надруковані в журналі, одержать призи від редакції "Дім, сад, город".

Наприкінці року переможці конкурсу "Віртуози української кухні" отримають особливі нагороди.

Рубрику веде Б.Дегтярьов, юрист

Оплата використаної електроенергії за пільгами

Журнал "Дім, сад, город" я передплачую кілька років. Прошу надати роз'яснення відносно оплати учасниками війни за електроенергію. Справа в тім, що в одному будинку в селі проживають дві особи, які прописані. Одна з них – дитина війни, пенсіонерка, а інша – учасниця війни, пенсіонерка.

Оскільки вони мають пільги, повинні ними користуватися. Але відділ субсидій не надає субсидію тому, що вони обидві прописані в одному будинку. Довелося учасницю війни оформити платити за електроенергію, оскільки вона повинна платити 50% від оплати згідно статті 14 "Пільги для учасників війни".

Проте виявляється, що відділ електромережі знімає тільки половину пільги з 75 кв., а за решту нараховує плату повністю. ПДВ 20% відраховується вчасно. Іще якусь заборгованість доплюсовують, що підтвердять копії квитанції, які я надсилаю. Тож чи дотримуються справді закону шановні працівники РЕСУ? Як можна довести те, коли вони його порушують? Адже держава диктує ніби інші закони.

Марія Семенівна Залуцька,
с. Іванівка Вінницького р-ну
Вінницької обл.

Основним документом, яким регулюються взаємовідносини між споживачами електричної енергії та енергопостачальними організаціями, є Правила користування електричною енергією для населення, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.99 р. №1357. Нагадаємо про деякі категорії громадян, які мають пільги за споживання електричної енергії.

Відповідно до пункту "і" ст. 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я, абзацу першого статті 57 Закону України "Про освіту" мають право на безоплатне користування квартирами з освітленням і опаленням медичні, фармацевтичні та педагогічні працівники, які живуть і працюють у сільській місцевості та селищах міського типу, а також пенсіонери, які раніше працювали медичними, фармацевтичними та педагогічними працівниками в цих населених пунктах і живуть у них.

Відповідно до статті Основ законодавства України про культуру працівники культури, які працюють у сільській місцевості, селищах міського типу, безоплатно користуються житлом, опаленням і освітленням відповідно до законодавства.

Згідно із ст. 5 Закону України від 18.11.2004 р.№2195-1V "Про соціальний захист дітей війни" діти війни мають право на 25%-ну знижку плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією тощо) у межах середніх норм споживання.

Згідно із ст.14 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їхнього соціального захисту" учасникам війни надається 50%-на знижка за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) й скрапленим балонним газом для побутових потреб у межах середніх норм споживання.

Норми користування комунальними послугами визначено постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.96 р. №879 "Про встановлення норм користування житлово-комунальними послугами громадянами, які мають пільги щодо їхньої оплати", із змінами та доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 31.12.2004 р. №1788, у якій норми споживання електроенергії передбачено в таких обсягах:

- у с ільських і міських населених пунктах (крім будинків, які обладнано електричними плитами й електроопалювальними приладами) – в розмірі 75 кВт-год на сім'ю з однієї – двох осіб на місяць, у тому числі, якщо обидва члени сім'ї мають право на знижку, і додатково 15 кВт-год на кожного іншого члена сім'ї, а також осіб, які не належать до членів сім'ї пільговика, але зареєстровані, живуть у зазначеному житловому приміщенні (будинку) і мають право на знижку плати, проте не більше, як 150 кВт-год на місяць;
- у сільських та міських населених пунктах у будинках, які обладнано стаціонарними електричними плитами, – в розмірі 100 кВт-год на сім'ю з однієї – двох осіб на місяць, у тому числі, якщо обидва члени сім'ї мають право на знижку, й додатково 25 кВт-год на кожного іншого члена сім'ї, а також осіб, які не належать до членів сім'ї пільговика, але зареєстровані, живуть у зазначеному житловому приміщенні (будинку) і мають право на знижку плати, проте не більше, як 200 кВт-год на місяць;
- у сільських та міських населених пунктах у будинках, обладнаних електроопалювальними приладами, – 28 кВт-год на 1м² опалюваної площі на місяць в опалювальний період з розміру 21 м² опалюваної площі на кожну особу, яка постійно живе в житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 м² на сім'ю, але не більше від загальної величини опалюваної площі;
- у сільській місцевості і селищах міського типу

для громадян, яким відповідно до законодавства держава забезпечує безоплатне освітлення житла (квартири), – в розмірі 30 кВт-год на місяць.

Відтак, слід зазначити, що для споживачів, яким відповідно до законодавства держава забезпечує безоплатне освітлення житла (квартири), зазначена пільга надається з розрахунку освітлення житла (квартири), а не на кожну особу. Тобто, якщо разом живуть кілька осіб, які згідно із законодавством мають право на безоплатне освітлення житла, пільгове користування електроенергією залишається у межах норми – 30 кВт-год на місяць.

Пунктом 31 Правил передбачено: якщо кілька членів однієї сім'ї, які живуть разом, мають право на пільги з оплати спожитої електричної енергії, пільга надається тільки одному з членів сім'ї, а споживач, який має кілька пільг, може обрати одну, більшу за розміром пільгу.

Також слід зазначити: якщо хто-небудь із членів сім'ї споживача має пільгу з оплати спожитої електроенергії, цією пільгою фактично користуються також усі мешканці квартири (будинку), а, отже, право на пільгове користування електроенергією інших осіб, які мають право на пільги, не обмежується.

Отже, згідно з чинним законодавством відповідні категорії споживачів електроенергії, які мають пільги, можуть, наприклад, обрати один з таких варіантів пільгового споживання електроенергії:

- 75 кВт-год із знижкою 25% (якщо пільгу оформлено на дітей війни). А в опалювальний період – 25%-ну знижку на опалення відповідно до норми;
- 30 кВт-год із знижкою 100% (якщо пільгу оформлено на медичного працівника або працівника культури) та в опалювальний період – 100%-ну знижку на опалення згідно з нормами.

До того ж, якщо пільга буде оформлена на медичного працівника або працівника культури, такі пільги надаватимуться за умови, що працівники бюджетних установ мають право на податкову соціальну пільгу відповідно до чинного законодавства. Відповідне рішення щодо надання пільг працівникам бюджетних установ в опалювальний період ухвалює розпорядник коштів.

Слід також нагадати, що згідно із Законом України від 03.1999 р. № 1274-XIV "Про внесення змін до Закону України "Про податок на додану вартість" з 1 січня 2000 року введено податок на додану вартість за ставкою 20 відсотків на операції з продажу електроенергії для всіх категорій споживачів (ПДВ – 3,0 коп./кВт-год.).

У номері:

Щедра грядка

Чебаненко В.І. Гарбузові принади, доступні кожному 3
Позняк О.В. Млаескавець овочевий 4
Марков І.Л. Хвороби баклажанів 6
Слєпцов Ю.В. Як знищити травневого хруща? 10
Чому коренеплоди виродливі? 10

Ходімте в сад

Розшибін М. Тонна суниці з сотки 12
Марущак Л.В. Найдавніше дерево планети 14
Безкоштовна вкладка "Господар" (журнал у журналі) 17–32

Школа садівника-підприємця

Дикун М.О. Інтенсивна технологія вирощування суниці . .33

Квітник

Турчина В.В. Композиції із сухоцвітів 36

Домашня ферма

Білай Д.В. Якою має бути молочна корова 39
Туркоман М.Ф. і О.Д. Не натішимося орпінгтонами . . .40
Волинець Л.К. Лейкоз курей 41

Органічне сільське господарство

Кисленко О.В. "ГАЛЕКС-АГРО": високий потенціал органічної продукції 42

Конкурс "Віртуози української кухні" 44
Юридичні консультації 46

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№5 (269), травень, 2011 р.
Головний редактор
М. І. Халимоненко
Головний художник
Т. П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б. К. Донгаш, І. Ф. Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
А.М.Капітульська
Дизайн, верстка **О.В.Кисленко**
Комерційний директор **Г.А.Донець,**
Реклама **Н.В.Васильєва**
тел.: (044) 223-38-17,
тел.: (044) 222-93-17,
E-mail:vgt@i.com.ua
Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т. І. Лазебник
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
www.dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 3.10.98
Підписано до друку 22.04.2011 р.
Загальний тираж 141 035 прим.
Ціна договірна.
Адреса редакції та видавця:
вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП-680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59
E-mail: dsg@dimsadgorod.com
При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на **„Дім, сад, город"** *обов'язкове.*
Думки авторів і редакції не завжди збігаються.
Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень.
Листування з читачами лише на сторінках журналу.
Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у друкарні Видавничий Дім "Високий замок".
м. Львів, вул. Вол. Великого, 2.
Тел.: (032) 237-47-02
Замовлення № 80.

Конфідор® Максі

Найстрашніший ворог жуків!

Надзвичайно тривалий і надійний захист від колорадського жука та інших шкідників саду і городу.

Забезпечує ефект стимуляції росту і розвитку рослин.

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні дзвінки з стаціонарних телефонів безкоштовні)
www.zelenysvit.com

Ми допоможемо.

Ліцензія Міністерства Аграрної політики України — Серія АВ № 499411 від 20.05.2010